

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 03 FİYATI: 5 TL

Çanakkale Geçilmez

Kaya Boztepe:
Bizden Biri
Mustafa
Kemal
Atatürk Sh: 25

Cengiz Özakıncı:
Atatürk Soyadı
Konusunda
Uydurmalar
ve Gerçekler Sh: 15

Necdet Pamir:
Doğu
Akdeniz,
Kıbrıs ve
Doğalgaz Sh: 51

Tekin
Özertem:
Çocuk
Toplumda
Anne,
Baba ve
Çocuk
Olmak Sh: 111

Zonguldak'ın
Efsane Öğretmeni
Canpolat
Pamay'a Veda

Safa Tekeli:
Çanakkale
Geçilmez Sh: 3

Öğüt Yazman:
Anayasa
Hareketleri S: 35

Tarih bilgisinin yarının nesillerine karşı sorumluluk duygusuyla harmanlandığı bir örnek vatandaş duyarlılığı gösteren Saliha Yılmaz, bu değerli kitabında Anadolu'nun ve ulusumuzun dünya tarihine iz bırakan kutlu zaferi Çanakkale Savaşı'nın adım adım izlerini sürüyor, bu büyük zaferin kahramanlarını tarihin şerefli sayfalarından belleklerimiz ve kalplerimize taşıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:
Mete Akyol
Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen
ve Yayın Genel Yönetmeni
Yardımcısı :
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Caddesi
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı,
Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydınel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe,
Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan,
Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil,
Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,
Cengiz Özakinci, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk,
Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer,
İzlen Şen Tokar, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Mehmet Ünver,
Dr. Mehmet Uhrı, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman,
Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Okur-BütünDünya Yazışma Adresi:
okurlabasbasa@butundunya.com.tr

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 215 51 27-313
Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 24 / 02 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

Metematik
Dr. Ufuk Akyol

Doktor ve Hekim

Dilimizde yanlışlıkla da olsa aynı anlamda kullanılan ama aslında birbirinden farklı meslekdaşları betimleyen iki kelime var: "Doktor" ve "Hekim".

İlkinin bu topraklarda ortaya çıkışı II. Mahmut döneminde.

Hatta günü gününe bellidir:

14 Mart 1827.

Modern tıp fakültesinin Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk kuruluşu. Tıphane-i Amire ve Cerrahane-i Amire adıyla açılan bu okullarda batılı bilimselliğe dayalı tıbbi eğitim verilmeye ve "Doktor"lar yetiştirilmeye başlandı.

Bu okullarda yetişen doktorlar memleket çapında şüphesiz birçok hastaya deva oldular, belki çok daha fazlasına olamadılar ama görevlerini gururla ifa ettiler.

Zaman içinde, bu tanrıları kıskandıran mesleğin aslında bir yaşam

tarzı, felsefesi olduğunu anlayacak denli olgunlaştılar.

Hem bireysel olarak, hem de mesleksel olarak.

İşte o zaman, hastalarının dertlerine deva olmanın yanında, içinde yaşadıkları toplumun da,

Bu okullarda yetişen doktorlar memleket çapında şüphesiz birçok hastaya deva oldular, belki çok daha fazlasına olamadılar ama görevlerini gururla ifa ettiler.

insanlığın da tüm dertleriyle uğraşmaya, bu dertlerin de devasını bulmaya çalıştılar, sorumlu hissettiler, "Hekim" oldular. Bunun da tarihi bellidir:

1919!

İşgale uğrayan, düşman askerinin postalı altında ezi-

len İstanbul'da korkusuzca okullarına, anlamı kendinden de büyük bir pankart astılar: **"Esir Olmaz Bu Tıbbiye!"**

İşte ancak o gün "hekim" olduktan sonradır ki 14 Mart gününün tıp bayramı olarak kutluyoruz.

Kutlu olsun!

ufukakyolbd@gmail.com

Şehitler Haykırdı: Çanakkale Geçilmez!

Yazan: SAFA TEKELİ

Çanakkalede 18 Mart 1915'te elde edilen zafer, Türkiye'nin geleceği için bir dönüm noktasıdır. Kara, hava ve deniz güçlerinin; her türlü teknoloji ve stratejinin ilk kez bir arada kullanıldığı Çanakkale Savaşlarında, bu topraklar için canını veren subayıyla eriyle erbaşıyla binlerce şehit, tüm dünyaya haykırdı:

“Çanakkale Geçilmez!”

Mustafa Kemal Gelibolu'da

Birinci Dünya Savaşı'nın en önemli savaşlarından olan Çanakkale Savaşı öncesinde İngiltere, Avrupada savaşın mevzi çatışmalarına dönüşmesi üzerine, Çanakkale ya da Balkanlarda yeni bir cephe açıp, İstanbul'u ele geçirerek, Osmanlı Devleti'ni, Almanya'dan ayırmak ve kararsız Bulgaristan'ın İttifak Devletleri yanında yer almasını önlemeyi düşünüyordu. Osmanlı güçlerinin Süveyş Kanalı'na taarruzu (3 Şubat

1915) sonuç vermeyince; İngiltere, Mısır'daki güçlerini Boğazlara yöneltti.

İtilaf Devletleri, 12'si İngiliz, 4'ü Fransız olmak üzere 16 muharebe gemisi, 6 muhrip, 14 mayın arama tarama ve 1 uçak gemisinden oluşan donanmasıyla, 19 Şubat 1915 sabahı, "Müstahkem Mevki Methal Grubu Bataryaları"na bombardıman başlattı. Methal Grubu'nda; Ertuğrul, Seddülbahir, Kumkale, Orhaniye

bataryaları ile Erenköy civarında yerleştirilmiş bir kısım Seyyar Obüs bataryası, Merkez Grubu'nda ise Anadolu ve Rumeli bataryaları bulunuyordu.

NUSRET DÖŞÜ-YOR

Havanın elvermemesi üzerine ikinci bombardıman 25 Şubat'ta

yapıldı. 26 Şubat-17 Mart arasında ise İtilaf Devletleri Donanması mayın arama taraması gerçekleştirdi. Ancak, 17-18 Mart gecesi Nusret mayın gemisi, Erenköy Koyu'na ve Boğaz'a elde kalan son 26 mayınını döşedi. Müttefik donanması, 18 Mart günü saat 11.15'te ilk atışlarla büyük bir taarruz başlattı. Saat 18.00'e kadar süren şiddetli çatışmalar sonunda, İtilaf Devletleri donanmasının üç muharebe gemisi Bouvét, Irresistible ve Ocean zırhlıları battı, iki muharebe gemisiyle bir muharebe kruvazörü yara aldı. Yedi saat süren savaşta elde edilen kesin zafer; tarihe "Çanakkale Deniz Zaferi" olarak geçti ve Çanakkale'nin geçilmezliğinin, tüm dünyaya habercisi oldu.

DÜNYADA İLK

Çanakkale Savaşları, kara, hava ve deniz güçlerinin; her türlü teknoloji ve stratejinin ilk kez bir arada kullanıldığı, o güne kadar bu denli yoğun bir savaşın yaşanmadığı çarpışmalara sahne oldu.

Çanakkale Savaşlarının, Türkiye'nin tarih boyunca yaşadığı en yoğun ve "teknolojik-stratejik" savaş olduğuna işaret ediliyor. Birinci Dünya Savaşı'nın bir parçası olan Çanakkale Savaşları, dünya savaş tarihi açısından da ilklerle dolu. "Her türlü teknoloji, strateji ve taktığı içeren savaş biçimi"ni anlatan

İngilizce "Warfare" sözcüğünün hemen hemen hiçbir dilde karşılığı bulunmuyor. Çanakkale Savaşlarının dünya "warfare" tarihi açısından bir "kırılma noktası" olduğunu kaydeden stratejistler, "Kara, hava ve deniz güçlerinin bir arada görüldüğü ve bu denli yoğun bir savaş o güne

215 kg'lık top mermisiyle
Seyit Onbaşı

kadar yaşanmamıştı. Çanakkale Harbi denizde amfibi harekâtın ve uçak gemilerinin, havada savaş uçaklarının ve sabit balonların, karada ise o güne kadar tarihin yazmadığı bir yakınlıkta siper savaşlarının yaşandığı bir savaştır" diyor. Her iki saftaki askerin direnci ve kayıplarından ötürü destanlaştığı Çanakkale Savaşlarında, bu denli yoğun çıkarma ya da amfibi harekâtı tarihte ilk kez yaşanıyordu.

Bütün bu özellikleri ve destansı yönüyle Türkiye'nin geleceğini etkileyen Çanakkale Savaşlarında elde edilen eşsiz zafer, Türk tarihinin yanı sıra dünya tarihinde de önemli bir yer edindi.

Adım Adım Çanakkale Savaşları

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla, küresel anlamda, hem siyasal hem de toplumsal bakımdan büyük değişikliklerin yaşanmasına yol açan ve tümüyle tarihe damgasını vuran Çanakkale Savaşlarının yaşandığı olaylar şöyle gelişti:

28 Haziran 1914. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun varisi arşidük François Ferdinand ve eşi, Sırp öğrenci Gavrilo Princip tarafından Saraybosna'da öldürüldü.

28 Temmuz 1914. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'a savaş ilan etti.

2 Ağustos 1914. Osmanlı Devleti de topraklarında genel seferberlik ve sıkıyönetim ilan etti. Osmanlı-Alman ittifakı imzalandı.

3-4-5 Ağustos 1914. Enver Paşa, Başkomutan Vekili oldu ve İngiliz filosunun izlediği Goeben (Yavuz) ve Breslau (Midilli) adlı Alman savaş gemilerinin Osmanlı karasularına gelmesine karar verildi.

10-11 Ağustos 1914. Bu iki gemi Çanakkale Boğazı'ndan geçerek Marmara'ya girdi.

2 Kasım 1914. İngiltere, Fransa,

Rusya, Belçika, Sırbistan, Japonya, Karadağ, Osmanlı İmparatorluğu ile siyasi ilişkilerini kestiklerini açıkladı.

29-30

Ekim 1914.

Alman Amiral Souchon komutasındaki Yavuz ve Midilli, gece Karadeniz'e çıktı ve Odessa ile Sivastopol

limanlarını bombaladı.

3 Kasım 1914. Çanakkale Boğazı giriş tahkimatı, 6 düşman zırhlısı tarafından bombalandı.

7 Kasım 1914. Osmanlı İmparatorluğu, İtilaf Devletlerine karşı savaş ilan etti.

29 Kasım 1914. Mesudiye zırhlısı, İngiliz denizaltısı (B-11) tarafından Çanakkale Boğazı'nda batırıldı.

20 Ocak 1915. Mustafa Kemal, Tekirdağ'da 19 Fırka Komutanlığı'na atandı ve 2 Şubat'ta tümeni kurmaya başladı.

19 Şubat 1915. İtilaf Devletleri Donanmasının (16 muharebe gemisi, 6 muhrip, 14 mayın tarama ve 1 uçak gemisi), Çanakkale Boğazı giriş tabyalarına taarruzu ile Çanakkale Boğazı'na ikinci büyük saldırısı başlatıldı.

25 Şubat 1915. Mustafa Kemal'in kuruluşunu tamamladığı 19. Tümen, Gelibolu Yarımadası'nın doğu kıyısındaki Maydos'ta (Eceabat) görevlendirildi.

25 Şubat 1915. İtilaf Devletleri donanması, Boğaz'a girmeye başladı.

26 Şubat 1915. Değirmenburnu-Çanakkale Feneri arasında 10. Mayın

Hattı oluşturuldu. Seddülbahir ve Kumkale'ye çıkarma başlatıldı.

2 Mart 1915. General Liman Von Sanders, Çanakkale'deki Osmanlı Kara Kuvvetleri Başkomutanlığı'na atandı.

4 Mart 1915. 3. Avustralya Tugayı, Mondros'ta limana girdi.

5-6 Mart 1915. Çamkoyu batısından, HMS Queen Elizabeth gemisinden, Merkez Tahkimatını aşırma biçiminde bombardıman başlatıldı.

17 Mart 1915. Amiral J. de Robeck, İtilaf Devletleri Donanması Komutanlığı görevine başladı.

17-18 Mart 1915. Nusret Mayın Gemisi, gece elde kalan son 26 mayını, Boğaz girişindeki Karanlık Koy'a döşedi.

8 MART 1915. ÇANAKKALE DENİZ ZAFERİ

İtilaf Devletleri Donanması, yaklaşık 30 savaş gemisiyle en geniş kapsamlı saldırıyı başlattı. Çanakkale Boğazı tahkimatı 7 saat süreyle ateş altında tutuldu. Nusret Mayın gemisinin gizlice döşediği mayınlar ve kıyı topçularının etkili ateşi altında, kuvvetinin üçte birini kaybederek geri çekildi. Altı büyük gemiden Bouvêt, Irresistible ve Ocean zırhlıları batırıldı.

24 Mart 1915. General Liman Von Sanders, 5. Ordu Komutanlığı'na getirildi. Bu ordunun ihtiyatı, komutanı Kurmay Yarbay Mustafa Kemal olan 19. Fırka tarafından oluşturulacaktı.

25 Nisan 1915. İtilaf Devletleri, geniş kapsamlı ilk çıkarmayı başlattı. Gelibolu ve Çanakkale yarımadalarının Arıburnu, Seddülbahir ve Kumkale gibi yerlerine yapılan çıkarma, 308 savaş ve nakliye gemisi ile gerçekleştirildi. Ordu komutanı, Saros'ta olduğundan, Mustafa Kemal, emir beklemeksizin birliğini harekete geçirdi ve Arıburnu'na çıkıp yarımadanın en kritik tepesi olan

Kocaçimen'de ilerleyen İngiliz birliklerini durdurdu ve kıyıya kadar sürdü. İngiliz birlikleri, donanmalarının ateşi sonucu denize dökülmekten kurtuldular ve Arıburnu Zaferi kazanıldı.

27 Nisan 1915. İngiliz denizaltı gemileri, Marmara'da Barbaros zırhlısını batırdılar.

14 Mayıs 1915. Winston Churchill ve Amiral Fisher, görevlerinden istifa ettiler.

1 Haziran 1915. Atatürk albaylığa yükseltildi.

6-7 Ağustos 1915. İngilizler, Gelibolu'ya yeni kuvvetler çıkardılar.

8 Ağustos 1915. Mustafa Kemal, Anafartalar Grup Komutanlığı'na getirildi.

9 Ağustos 1915. Mustafa Kemal'in komutasında 1. Anafartalar Savaşı kazanıldı.

9 Ağustos 1915. İtilaf Güçleri, Seddülbahir'i boşalttılar.

10 Ağustos 1915. Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal öncülüğünde geniş kapsamlı Conkbayırı taarruzu başlatıldı.

21-22 Ağustos 1915. 2. Anafartalar Savaşı kazanıldı.

17 Ekim 1915. Çanakkale bölgesinde General Hamilton, komutanı General Birdwood'a devrederek cepheden ayrıldı.

19-20 Aralık 1915. İtilaf Güçleri, siperlerini boşaltarak gece Anafartalar, Arıburnu'ndan gizlice çekildiler.

9 Ocak 1916. 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman Von Sanders, Başkomutanlık Vekâletine şu telgrafi çekti: "Tanrı'ya şükür Gelibolu Yarımadası tamamen düşmandan temizlenmiştir. Diğer ayrıntılar ayrıca sunulacaktır."

17 Ocak 1916. Mustafa Kemal'e Çanakkale Savaşı'ndaki üstün başarılarından dolayı "Muharebe Altın Liyakat Madalyası" verildi. •

Dünya Organ Nakli Derneği'nin
Seçilmiş Başkanı

Prof. Dr. Haberal Vatikan'daydı

Organ nakli konusunda tıp dünyasının öncülerinden olan, Dünya Organ Nakli Derneği'nin seçilmiş Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, uluslararası alandaki bilimsel çalışmalarını sürdürüyor.

Vatikan'da organ ticareti ve turizmi ile mücadele konusunda düzenlenen bir toplantıya katılan Prof. Dr. Haberal, organ nakli alanında Türkiye'de gelinen noktayı ve ülkemizdeki yasal düzenlemeleri

katılımcılara anlatırken, transplantasyonun etik kurallar içinde ve yasalar çerçevesinde yapılması gerektiğini vurguladı.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin seçilmiş başkanı Prof. Dr. Mehmet

Türkiye ve ABD'den çok sayıda biliminsanın bir araya geldiği bu bilimsel toplantıda, organ ticareti ve turizmle mücadele konusu ele alındı.

Prof. Dr. Mehmet Haberal daha önce 2014 yılı Eylül ayında İstanbul Deklarasyonu'ndan bir heyetle Roma'ya giderek Katolik aleminin ruhani lideri Papa Francis ile bir araya gelmiş ve bu görüşmede organ ticaretiyle mücadele

Prof. Dr. Haberal ve yanındaki heyet 2014 yılında Papa Francis ile görüşmesinde (üstte)

Dünya Organ Nakli Derneği'nin Eski Başkanı Prof. Francis Delmonico ve Prof. Dr. Mehmet Haberal birlikte (altta)

Haberal, dostu ve meslektaşı Roma'nın eski Belediye Başkanı Prof. Dr. Ignazio Marino ve eşi Rossana Marino'nun misafiri oldu.

Prof. Dr. Haberal, daha sonra da Dünya Organ Nakli Derneği'nin eski başkanı Prof. Francis Delmonico'nun organize ettiği ve Pontifical Academy of Sciences tarafından düzenlenen toplantıya katıldı. Asya, Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri ile

Prof. Dr. Haberal Türkiye'deki organ nakilleri ve yasal düzenlemeler konusunda katılımcılara bilgi verdi.

konuşulmuştu.

Vatikan'daki bilimsel toplantıda, 2008 yılında Prof. Haberal öncülüğünde yasal olmayan yollardan yapılan organ nakillerinin önlenmesi amacıyla 79 ülkeden katılımcı tarafından imzalanan İstanbul Deklarasyonu'nun önemine de

vurgu yapıldı. Deklarasyonun bilim dünyasına katkıları, katılımcılar tarafından anlatıldı.

 turum Başkanı olan Prof. Francis Delmonico, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı konuşmasını yapmak üzere takdim ederken, Haberal'ın organ nakli konusunda dün-

Vatikandaki toplantıda Asya, Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri Türkiye ve ABD'den çok sayıda biliminsanı bir araya geldi.

ya çapında bir lider olduğunu vurguladı.

Prof. Dr. Haberal toplantıdaki konuşmasında Türkiye’de organ nakillerinin nasıl yapıldığı, organ nakli alanında ülke-mizde gelinen nokta ve Türkiye’deki yasal düzenlemeler konusunda katılımcılara bilgi verdi. Toplantının sonunda katılımcılar, organ ticareti ve turizminin nlenmesine yönelik bir bildiri imzaladı.

Prof. Haberal:
“İnsanlarımızda bu bilinci yaratmak için hep söylüyorum: Organlarınızı bağışlayınız, hastalara yeniden yaşam sağlayınız.”

Vatikan’daki geniş katılımlı toplantıdan yurda dönüşünde, bu bilimsel toplantıyla ilgili bilgi veren Haberal, toplantıda organ nakillerinin yasal ve etik çerçevede yapılması üzerinde durulduğunu dile getirdi. Bu anlamda, lkemizdeki Organ ve Doku Nakli Yasası’nın son derece önemli olduğunu vurgulayan Prof. Dr. Haberal, organ bağışı ağırısını da yineledi:

“Transplantasyonların yasalar ve etik kurallar içinde yapılması

Prof. Dr. Ali Reza Bagheri,
 Prof. Dr. Mehmet Haberal ve
 Prof. Dr. S. Ali Malek-Hosseini

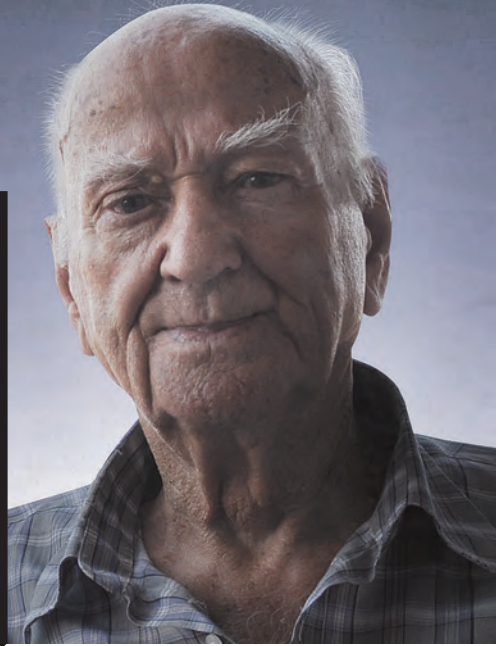
gerekir. Geçmiş yıllarda çaresi yok dediğimiz hastalıklar, doku organ nakilleri ile nihai şekilde tedavi edilmekte ve birçok kronik organ hastasının yeniden yaşam kazanmasını sağlamaktadır.

‘Yeniden yaşama yolculuk.’ bu konuda benim önerdiğim bir slogandır. Dünyada bütün ülkelerde bir çok kronik organ hastası varken, yeteri kadar organ bulunamamaktadır. Birçok insan sağlam organları ile ebediyete intikal ediyor. Yeterli organ bağışı olmadığı ve birçok hasta da nakledilecek organ bulamadığı için yaşama veda etmektedir. Sağlam organlarla aramızdan ayrılanların organlarının ihtiyacı olan hastalara aktarılmasını sağlayabilirsek birçok insana yeniden yaşam sağlamış oluruz. İnsanlarımızda bu bilinci yaratmak için hep söylüyorum:

‘Organlarınızı bağışlayınız, hastalara yeniden yaşam sağlayınız.’

Zonguldak'ın
Efsane Öğretmeni

Canpolat Pamay'a Veda

Geçtiğimiz ay, tedavi gördüğü hastanede yaşamını yitiren Zonguldak'ın eğitim ve spordaki öncü

isimlerinden Canpolat Pamay, öğrencileri ve sevenleri tarafından son yolculuğuna uğurlandı.

“Hocaların hocası” olarak nitelendirilen Canpolat Pamay, rahatsızlığı nedeniyle tedavi gördüğü hastanede, 21 Şubat 2017 günü yaşamını yitirdi. Pamay için 23 Şubat 2017 günü, yıllarca görev yaptığı Mehmet Çelikel Lisesi'nde bir tören düzenlendi. Mehmet Çelikel

Sevenleri, Canpolat Pamay'ı, son yolculuğuna uğurladılar.

Lisesi'nde, öğrenciler tarafından karanfillerle karşılanan Canpolat Pamay'ın naaşı, buradaki törenden sonra Acılık Hz. Ali Camisi'ne götürüldü. Cenaze töreninde, aralarında öğrencileri Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof.

Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal, eski TBMM Başkanı Köksal Toptan'ın da yer aldığı binlerce kişi, Zonguldak'ın "Can Hocası"na son görevlerini yerine getirdiler.

Öğretmenlik yaptığı neredeyse 40 yıl boyunca, yetiştirdiği öğrencilerinin ve sporcularının yaşamlarında iz bırakan bir isimdi Canpolat Pamay. Emekli olduktan sonra da Zonguldak'ta eğitim ve sporun daha ileriye gitmesi için çaba göstermekten hiç geri durmadı. Yıllarını eğitime ve spora adanmış Canpolat Pamay, yaşadığı kentte demokratik kitle örgütlerinin çalışmalarının, sporun ve eğitimin gelişmesi için durmaksızın fikir üretti, çaba gösterdi. Zonguldak'taki Canpolat Pamay Kapalı Spor Salonu, yanındaki bölge binası, stadyumdaki açık tribünler, Canpolat Pamay'ın çabaları sonucu kente kazandırıldı.

Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi ve TED Koleji'nde beden eğitimi öğretmeni ve idareci olarak yıllarca görev yapan ve milli spor-

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Hocası Canpolat Pamay'ı son yolculuğunda yalnız bırakmadı.

cular yetiştiren Canpolat Pamay yaşamının son dönemlerine dek; başta eğitim, spor ve Zonguldak olmak üzere ülke meselelerine kafa yormaktan, ilgililere yazılar yazmaktan ve gerektiğinde sitem etmekten vazgeçmedi. Aldığı sayısız ödül, onun mücadelesinin onur madalyalarıydı kuşkusuz. Ancak onun en büyük ödülü; bağlarını hiç koparmadığı, dünyanın dört bir yanındaki öğrencilerinin başarıları olduğunu hep söyledi: **"Bir öğretmenin en**

Canpolat Pamay, aralarında özel bir bağ olan öğrencileri Prof. Dr. Mehmet Haberal ve Prof. Dr. Ali Haberal ile sağlıklı günlerinde bir ziyaretleri sırasında.

Canpolat Pamay: “Uzun yıllardan bu yana Mehmet’in de, Ali’nin de olağanüstü başarılarına, ayrıca hiçbir zaman esirgemedikleri engin sevgilerine, saygılarına, vefa duygularına da hep tanık olurum.”

mutlu günü, öğrencisinin başarısına tanık olduğu gündür.”

Pamay, dile getirmekten hiç geri durmadığı Atatürkçü kimliği ve “bir Cumhuriyet öğretmeni” tanımının da somut bir örneği olma özelliğiyle, bugünün ve geleceğinin öğretmenlerine Bütün Dünya’nın Kasım-2012 sayısında yayımlanan röportajında, yaşamsal bir sorumluluklarını şu sözleriyle anımsatıyordu: **“Öğretmenin, istediği zaman her şeyi yapabileceğine de inanıyorum. Yeter ki uğraş verilebilsin.**

Öğretmenlik mesleğini seçen görevli eğitim-öğretim idarecileri ve akademisyenlerimizin muhakkak Cumhuriyetimizin çok değerli kazanımlarını devam ettirmelerini ve bu yolda mücadele etmelerini istiyorum. Bunun dışındaki farklı düşünceler Türkiye’de hiçbir zaman başarı elde edemezler. Eninde sonunda eğitimciler, öğretmenler ve tüm halkımız, yine Atatürk’ün izinde yürüyeceklerdir. Belki ben göremem ama yürüyeceklerine inancım tamdır.” •

Zonguldak

Mehmet Çelikel Lisesi ve
TED Koleji Müdürü,
Efsane Eğitimci ve Spor Adamı
Hocam

CANPOLAT PAMAY’I

kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyiz.

Merhuma rahmet
Türk Eğitim Camiasına
Zonguldak halkına,
öğrencilerine, yakınlarına
sabır ve başsağlığı diliyoruz.

Prof. Dr. Ali HABERAL
Başkent Üniversitesi Rektörü

Zonguldak’ın Simge Okulu,

Mehmet Çelikel Lisesi’nin

Efsane Müdürü,

binlerce öğrencinin yetişmesini
sağlayan, emekli olduktan sonra da

çok sevdiği Mehmet Çelikel

Lisesi’ne hizmet etme amacı ile

Çelikel Lisesi Vakfı’nı kuran

Onursal Başkan, Değerli Öğretmenim,

CANPOLAT PAMAY’I

kaybetmenin derin üzüntüsü
içindeyim.

Değerli Öğretmenime Allah’tan rahmet
Zonguldak halkına, öğrencilerine,
yakınlarına sabır ve
başsağlığı diliyorum.

Prof. Dr. Mehmet HABERAL

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Atatürk Soyadı Konusunda Uydurmalar ve Gerçekler

1932 yılında Atatürk'ün bir *Türk Dil Kurultayı* toplayacağı duyurulunca, yalnız yurtiçindeki dil bilgileri değil yurtdışındaki Türkologlar ve Türkçe uzmanları da başvuruda bulunmuşlardı. Agop Martayan Dilaçar da başvuranlar arasındaydı. 26 Eylül 1932'de Dolmabahçe Sarayı'nda açılan Birinci Türk Dil Kurultayı'nda bildiri

sunan Agop Martayan Dilaçar, 12 Eylül 1979'da ölümüne dek Türk Dil Kurumu üyeliğini sürdürecekti.

Ocak-Şubat-Mart

1981 tarihli *Süreç Dergisi*'nin 5. sayısında Aytunç Altındal; "*Agop Martayan Dilaçar, M. Kemal'e, 'Türklerin Babası' anlamında kullanılması kaydıyla Atatürk adının*

Agop Martayan Dilaçar
(1895-1979)

verilmesini” öneren üç kişiden biri, hatta birincisi olarak tanınır.” diyordu. Agop Martayan Dilaçar'ın ölümünden iki yıl sonra, kaynak göstermeksizin ortaya atılan bu iddia, 1994'te Dzardur Ağayan'ın *"Türkiye'de Ermeniler"* ve 1998'de Türkiye Ermenileri Cemaati'nce yayımlanan *"75. Yılda Türkiye Ermenileri"* kitaplarında da kaynak gösterilmeksizin yer alacak ve 26.09.2005 günlü Aksiyon Dergisi ile Esquire dergisinin Ekim 2006 sayısında yinelenecekti.

27.01.2012 günlü Hürriyet'te *"Agop Martayan'ı Biliyor musunuz?"* başlıklı yazısında Yalçın Bayer, Abdullah Bıçakçığıl'den aktararak: *"Hani biz Mustafa Kemal Paşa'ya 'Atatürk' diyoruz ya... İşte bu Agop Martayan, Mustafa Kemal Paşa'ya 'Atatürk' soyadını teklif eden adamdır. Agop Martayan, Mustafa Kemal Paşa'ya 'Atatürk' dediği için biz O'na Atatürk diyoruz. (...) Soyadı Kanunu'nda Mustafa Kemal'e Atatürk soyadını teklif eden de oydu."* diyordu.

AGOS gazetesinin 21.09.2012 günlü sayısında Levent Özata, *"Cumhuriyet'in iyi çocuğu Hagop Martayan ya da Dilaçar"* başlıklı yazısında aynı iddiayı yinelemişti.

Yeni Söz gazetesini 25.01.2016 günü *"Atatürk Soyadının Mucidi Bir Ermeni mi?"* başlığını atıyordu.

17.06.2016 günlü Aydınlik'ta

"Atatürk ve Dilaçar" başlıklı yazıda Soner Polat, Prof. Dr. Öner Hortaçsu'nun *"Hani biz Mustafa Kemal Paşa'ya 'Atatürk' diyoruz ya... İşte bu Agop Martayan, Mustafa Kemal Paşa'ya 'Atatürk' soyadını teklif eden kişidir."* sözlerini aktarıyor; **Yeni Akit gazetesi** 10.01.2017 günlü sayısında *"Agop Martayan Dilaçar, Mustafa Kemal'e Atatürk soyadının verilmesi TBMM'ye teklif eden kişidir"* diyordu.

1981'den bu yana 36 yıl boyunca sürdürülen bu propaganda, günümüzde internet sitelerinde, facebook'ta, twitter'da *"Atatürk'ün İsim Babası Agop Martayan Dilaçar'dır"*, *"Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 'Atatürk' adını almasını Türk milletini Agop Martayan'a borçludur."* sloganlarıyla milyonlarca insana yayılmaktadır.

Oysa, Agop Martayan Dilaçar, sağlığında, kendisi böyle bir iddiada bulunmadığı gibi, Mustafa

Atatürk sözcüğü, Mustafa Kemal'in bu soyadını almasından yaklaşık iki ay önce ilk kez Saffet Bey'in bu radyo konuşmasında kullanılmıştı.

Kemal'in soyadı olarak benimsediği Atatürk sözcüğünün ilk hangi tarihte kim tarafından kullanıldığı çok iyi bilinen bir konuydu. Şöyle ki:

Saffet Arıkan (1888-1947) (Üstte) Saffet Arıkan'ın "ata türk" sözcüğünü ilk kez kullandığı radyo konuşmasını yayımlayan 27.09.1934 günlü Hakimiyeti Milliye. (Sağda)

■ - Atatürk'ün istemiyle 12.07.1932'de kurulan *Türk Dili Tetkik Cemiyeti*'nin Başkanı Saffet Arıkan'ın, Birinci Türk Dil Kurultayı'nın açıldığı 26.09.1932 günü, İstanbul radyosunda bir konuşma yapmış; bu konuşmanın metni, ertesi gün Hakimiyeti Milliye gazetesinde yayımlanmıştı: "*Hanımlar, Beyler: Bugün, büyük önderimiz ata türkün, budunuza armağan ettiği bayramlardan birini yaşıyoruz: dil bayramını... Kutlu olsun yurttaşlar...*"

İşte Atatürk sözcüğü, Mustafa Kemal'in bu soyadını almasından yaklaşık iki ay önce ilk kez Saffet Bey'in bu radyo konuşmasında kullanılmıştı.

■ - 26.11.1947'de ölen Saffet Arıkan'ın kardeşi, Baha Arıkan, Ulus gazetesinin 26.11.1949 günlü sayısında yayımlanan "*Atatürk So-*

yadı ve Arıkan" başlıklı yazısında, şöyle diyordu:

"*Rahmetli ağabeyim Saffet Arıkan'ın ölümü üzerinden bugün, iki yıl geçmiş bulunuyor: (...) zannediyorsam 1335 senelerinde, Galatasaray Lisesinde iken Edebiyat Tarihi Hocam bulunan, merhum İbrahim Necmi Dilmen (...) bana; "Atatürk, soyadını, ağabeyinin bir nutkunda ilk defa kullandığı Atatürk kelimesini beğenerek almıştır." dedi. Bunun üzerine rahmetli ağabeyimden bu meseleyi sordum. (...) Kütüphanesinden, klişesini sunduğum müsveddeyi çıkardı. Müsvedde itina ile bir zarfa konulmuş, sarılmıştı. (...) Anlattı:*

"*Maarif Vekili olmadan evvel, 1934 senesi dil kongresinde, dil tetkik cemiyeti başkanlığına getirildim. Kongreden bir müddet sonra, 26 Eylül tarihi, dil bayramı idi. Bunun*

O sırada kendisinden öğrenmek istemiştim:

"Arıkan, bunu siz mi buldunuz?"

Gülümseyerek cevap verdi:

"İltifat buyuruyorlar."

Atatürk bundan epeyce zaman önce de bana sormuşlardı:

"ATATÜRK mü, TÜRKATA mı, hangisini daha iyi bulursunuz?"

Mustafa Kemal, kendi elyazısıyla düzelttiler yaptığı bu metinde Saffet Arıkan'ın kullandığı "Atatürk" sözcüğünü beğenmiş; Saffet Arıkan bu metni radyoda okumuş, metin ertesi gün Hakimiyeti Milliye'de yayımlanmıştır.

Ben birincisinin daha güzel olduğunu sebepleriyle arza çalışmıştım. O zaman Arıkan'ca bulunmuş olduğunu henüz bilmediğim bu şekillerden birincisinin kendilerinin de uygun görüldüğünü bir müddet sonra bunu kullanmış olmalarından anladım.

ATATÜRK sözünü Arıkan'ın bulunduğu şüphem kalmamıştı.(...)"

Yukarıda belgelerini ortaya koyduğumuz üzere, "Atatürk" sözcüğü, ilk kez Saffet Arıkan'ın 26.09.1934 günü İstanbul Radyosu'nda yapacağı konuşma metninde yer almış; Mustafa Kemal, üzerinde

kendi elyazısıyla düzelttiler yaptığı bu metinde Saffet Arıkan'ın kullandığı "Atatürk" sözcüğünü beğenmiş; Saffet Arıkan bu metni radyoda okumuş; metin ertesi gün Hakimiyeti Milliye'de yayımlanmış ve Mustafa Kemal bundan iki ay kadar sonra "Atatürk" sözcüğünü soyadı olarak almıştır.

Gerçek bu iken ve Agop Martayan Dilaçar sağlığında yayımladığı yazılarda "Atatürk soyadını ben buldum" gibi bir iddiada bulunmamışken; onun 1979'da ölümünden iki yıl sonra, hiç bir somut veriye dayanmaksızın "Atatürk'ün İsim

Babası Agop Martayan Dilaçar'dır" diyenler, bu yalanı 36 yıl boyunca yineleye yineleye, sonunda işi "Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın "Atatürk" adını almasını **Türk milleti Agop Martayan'a borçludur."** noktasına getirmişlerdir.

Oysa ulusumuzun Atatürk'e, Kurtuluş Savaşı kahramanlarımıza, bize bu yurdu kanları canları pahasına armağan eden şehit ve gazilerimize, hiç değilse anılarını her türlü yalan ve uydurmadan korumak gibi bir borcu vardır.

İşte biz, bu borcumuzu ödemeye çabalıyoruz. •

cengezozakincibd@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Halifeliğin Kaldırılması

Kurtuluş savaşımızın ve devrimlerin hedefi; ulusal sınırlar içerisinde, ulusal egemenliğe dayalı ve tam bağımsız, çağdaş bir devlet kurmak idi. Atatürk, bu hedefe varacak adımları, uygun fırsatlardan yararlanarak gerçekleştirmiştir.

Önce Lozan Barış Konferansında Türkiye'yi kimin temsil edeceği konusundaki krizden yararlanarak 1 Kasım 1922'de saltanati kaldırılmış, halifelik saltanattan ayrılmıştır. Sonra bir hükümet krizinden yararlanarak 29 Ekim 1923'de cumhuriyet ilan edilmiştir. Sıra eski devletten kalma diğer önemli bir kurum olan halifeliğin kaldırılmasına gelmiştir.

Halifelik dinsel bir kurum değildir. Kuran'da halifelikle ilgili esaslar belirtilmemiştir. Peygamberin ölümünden sonra Müslüman toplumunu kimin yöneteceği sorunundan kaynaklanan siyasal bir kurumdur.

Peygamberden sonra yöneticilik dört halife tarafından yerine getirilmiştir (632-661). Daha sonra sırası ile Emevilere (661-750), Abbasilere (750-1258), Kölemenlere (1258-1517) geçmiştir.

Yavuz Sultan Selim 1517’de Halifeliği Osmanlı Hanedanı’na geçirmiştir.

Halife Sultan Reşat Birinci Dünya Savaşı’nın başlangıcında Almanya’nın teşviki ile kutsal cihat ilan etmiş, Müslümanların, uyrugunda buldukları İngiliz, Fransız ve Ruslara karşı ayaklanmalarını istemiştir. Buna rağmen İngiliz ve Fransız ordularındaki Müslümanlar dindaşları Osmanlı askerlerine karşı ile savaşmışlardır. Mekke şerifi Hüseyin liderliğindeki Müslüman Araplar Halife’nin cihat çağrısına rağmen Osmanlı’ya isyan etmişlerdir. Bu olaylar halifeliğin İslam dünyasında saygınlığının kalmadığını göstermiştir.

Bağımsızlık savaşında Vahdettin işgalci Hıristiyan devletlerle işbirliği yapmış, Kuva-yı Milliye’ye karşı İngiliz desteği ile kurduğu Kuva-yı İnzibatiye birliklerini (Hilafet Ordusu) göndermiştir. Padişahın milli mücadele önderlerini hain ilan ettiği fetvaları Anadolu’ya İngiliz uçakları ile atılmıştır. Vahdettin Osmanlı İmparatorluğu’nun Hıristiyan devletlerce parçalanmasını öngören Sevr anlaşmasını kabul etmiştir. Nihayet Vahdettin halife sıfatı ile İngiltere’ye iltica etmiştir.

Egemenlik, Amasya bildirisi, Erzurum ve Sivas kongreleri,

nihayet TBMM’nin açılması ile adım adım ulusa geçmiştir. Savaşın önderleri “halifeliği kurtaracağız diye bir amaç ortaya koymamışlardır. Esasen egemenlik ortaklık kabul etmeyeceğinden ulusal egemenlikle halifelik birbiri ile bağdaşmaz. İsmet İnönü 3 Mart 1924 günkü konuşmasında “*Kutsal mücadele sırasında halifelik makamına dayanan her hangi bir güç almadık, tam tersine kötü etkilerini gördük.... ‘Halife düşmanımızdır’ dedik.*” diyerek bu gerçeği ifade etmiştir.

Halifelik Niçin Kaldırıldı?

Ulusal egemenliğe dayalı çağdaş bir ülkede halifelik gibi ortaçağ kurumuna yer yoktu.

Egemenlik fiilen ulusa geçtiğine göre, ulusun egemenliğini halife ile paylaşması egemenliğin bölünmezliği ilkesine aykırı idi.

Halifelik tarih boyunca İslam dünyasını birleştirmemiş, tam tersine bölmüştü.

Halifeliğin İslam dünyasında saygınlığı kalmamıştı.

Saltanat kaldırılıp halifelik Osmanlı hanedanında bırakılınca cumhuriyet karşıtları halifelik makamını Osmanlı’yı yeniden canlandırmak için bir imkân olarak gördüler ve halife etrafında toplanmaya başladılar. Bu durum genç Türkiye Cumhuriyeti’ne bir tehdit idi.

3 Mart 1924’de kabul edilen

kanunla İslamın ibadetle ilgili işleri Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmiş, devlet yönetimi ile ilgili hususları da TBMM'de olduğundan halifelğe gerek kalmamıştı.

Halife'nin tüm Müslümanların lideri olma iddiası Müslümanların yaşadığı emperyalistlerin sömürgesi devletlerle ilişkilerimize zarar vermekte idi.

Halifeliğin Kaldırılmasını Çabuklaştıran Etkenler:

Son halife Abdülmecit'in, kendisini padişah gibi görmeye başlaması, gösterişli cuma selamlıkları, Fatih Sultan Mehmet gibi sarık takması, yabancı temsilcilerle görüşmesi, halifelik bütçesinin artırılmasını istemesi gibi davranışları Cumhuriyet hükümetini rahatsız ediyordu. Başlangıçta Atatürk ile birlikte olanlardan Rauf Orbay, Adnan Adıvar, Ali Fuat Cebesoy Refet Paşa gibi şahısların Halifeyi ziyaret etmeleri bu rahatsızlığı artırıyordu.

15 Kasım 1923'de Afyon Mebusu Hoca Şükrü Efendi'nin yayınladığı bir broşür halifelik makamını savunuyordu. Buna göre "Halife Meclis'in. Meclis Halife'nin idi" "TBMM halifenin danışma organı olmalı idi. Halife Meclis'in de Hükümet'in de başı idi.

Hindistan'daki İsmailiye mezhebinin lideri Ağa Han ve İngiltere kralının danışmanı (!) Emir Ali'nin Başbakan İsmet İnönü'ye yazdıkları ve Halife'nin siyasi durumunun

korunmasını istedikleri mektubun İnönü'ye ulaşmadan bazı İstanbul gazetelerinde yayınlanması süreci hızlandırdı.

Halife 22 Ocak 1924 tarihli mektubunda, İstanbul'a giden hükümet erkânının kendisi ile temas kurmamasından şikayet ederek, Ankara'da bir temsilci bulundurmasını veya hükümetin halife nezdinde bir temsilci göndermesini ve hazinesinin artırılmasını istemişti.

Son Halife Abdülmecit

O sırada İzmir'de bulunan Atatürk'ün bu mektuba cevabı sert ve kesindi: "Halife kendisini dışlanmış hissediyorsa bu kendi davranışlarından doğmaktadır.

Halafet makamının ne dinen, ne siyaseten hiçbir mana ve hikmet-i mevcudiyeti yoktur.

Ankara'ya temsilci göndermeye kalkışması Cumhuriyet Hükümeti ile

karşı karşıya vaziyet alması demektir. Buna yetkili değildir. Hilafetin hazinesi yoktur ve olamaz. Maksat debdebe ve darat değil insanca hayat ve maişet temininden ibarettir.”

Atatürk Nutuk'ta “*Hilafetin kaldırılması zamanının geldiğine İzmir’de iken karar vermişim.*” demektedir.

Atatürk 23 Şubat 1924 günü Ankara’ya döner ve bu kararını arkadaşlarına bildirir. 1 Mart’taki Meclisi açış konuşmasında üç noktayı özellikle belirtir:

1- Cumhuriyet’in bütün saldırılardan korunması,

2-Eğitim ve öğretimin birleştirilmesi,

3-Müslümanlığın siyaset aracı olmaktan kurtarılması.

Konu 2 Mart’ta Halk Partisi grubunda görüşülür. 3 Mart’ta Şeyh Saffet Efendi ve elli arkadaşı “Halifeliğin kaldırılması ve Osmanlı Hanedanı mensuplarının yurt dışına çıkarılması” ile ilgili bir teklif sunarlar. Bu teklif, Siirt mebusu Hulki Bey’in Şeriye ve Evkaf Vekaleti ile Erkan-I Harbiye Umumiye Vekaletinin kaldırılmasını isteyen teklifi ve Saruhan Mebusu Vasıf Bey’in tedrisatın birleştirilmesi teklifleri ile birlikte aynı gün yasalaşır.

431 sayılı, Halifeliğin İlgasına ve Hanedan-ı Osmanî’nin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun’a göre:

Halife hâl edilmiştir. Hilafet Hükümet ve Cumhuriyet mana ve mevhumunda esasen münemiş olduğundan Hilafet makamı

mülgadır. Hanedan’ın bütün üyeleri ebediyen Türkiye’de ikamet hakkından yoksun bırakılmıştır. On gün içinde ülkeyi terk edeceklerdir. Türk vatandaşlığını kaybetmişlerdir. Taşınmazlarına tasarruf edemezler. Padişahlık yapmış olanların taşınmazları millete geçmiştir. Padişahlık sarayları, kasırları... içindeki tüm taşınmazları millete geçmiştir.

SONUÇ:

Halifeliğin kaldırılması ile Ulusal egemenlik pekiştirilmiş, laiklik ve demokratikleşme yolunda önemli bir adım atılmıştır.

Devletin tepesindeki iki başlılık giderilmiştir.

Müslüman ülkeleri sömüren emperyalist devletlerin iç işlerimize karışması önlenmiştir.

Tutuculuğun son kalesi yıkılarak diğer devrimlerin önu açılmıştır.

Saltanatın kaldırılması ve cumhuriyetin ilanından sonra siyasal devrimin uçayağı tamamlanmıştır.

Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkartılması ile Osmanlı’yı yeniden canlandırma hayalleri söndürülmüştür.

Türkiye İslam dünyasında dini merkez olmaktan çıkmış, devrimlerle İslam dünyasına yeni bir model olmuştur.

Bu gün bile söylenen “Hilafet kaldırılmadı, TBMM’ne intikal etti” iddiaları tarihsel temelden yoksundur. •

cihangirdumanlıbd@gmail.com

BİZDEN BİRİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Atatürk'ün ne kadar ileri görüşlü olduğunu, liderlik özelliklerini, halkın içinde, halk ile beraber olma sevdasını güzel hikayelerle paylaşıyorum bu köşede. Yoktan var edilmiş bir ülkenin hikayesini anlatıyorum.

Hakkında idam fermanı çıkmış, cep delik, cepken delik, en yakın arkadaşlarının hayallerinde bile olamayacak planları nasıl adım, adım uygulamaya koyduğunu, insana,

hayvana, doğaya verdiği önemi gösteren anılar paylaşıyorum sizlerle. Kurtuluş savaşımızın en şiddetli günlerinde eğitim kurultayına katılıp konuşacakken, “Şimdi sırası mı

Paşam" diyenlere, "Çocuk, cehaletle savaşmak, düşmanla savaşmaktan kolay değil ki" cevabını, mebuslara zam yapılacağı zaman "Aman dikkat edin öğretmen maaşlarından fazla olmasın"deyişini, daha Lozan imzalanmadan yurtdışına göndermek istediği öğrencileri bizzat incelediğini, yokluklar içinde gelecek planları yaparken Ankara'da kurduğu konservatuvarı, "Her şey olabilirsiniz ancak sanatçı olamazsınız" diyerek sanata verdiği önemi anlatıyorum.

Bağdaş kurup yere oturup inşaat işçileriyle soğan ekmek yedikten sonra onlara yemek göndermesini, Florya'da ayakkabı ve çoraplarını çıkarıp paçaları sıvayıp kumsalda yürümesini, balıkçılarla çilingir sofrasına oturmasını, protokolden kaçıp,

Atatürk, Enver Paşa tarafından Sofya'ya askeri ataşe olarak gönderilir. Bulgaristan henüz 5 yıllık bir ülkedir. Üzgündür Atatürk İstanbul'dan gittiği için.

Bir pastane vardır Sofya'da. Diplomatik erkan genel olarak o pastanede kahvaltı yapmaktadır. Atatürk de orada yapar kahvaltısını.

Bir sabah, bir köylü girer pastaneye. Boğçası vardır yanında, bırakır bir masanın yanına, oturur. Garson gelir, köylü süt ve kek ister. Garson ise köylünün pastaneden ayrılmasını ister. İtiraz eder köylü. Birkaç garson daha gelir ve köylünün çıkmasını isterler. Köylü öfkelenir ve bağırmağa başlar:

"Senin sattığın sütü ben üretiyorum, senin sattığın pasta, börek,

binlerce korumayla yürümek yerine tek başına halkın arasına karışmasını anlatırken, bu hafta o mütevazı güzel insanın biraz da bu yönünü ortaya çıkarın bir kaç hikayesini derledim sizler için.

Florya'dan bir kaçamakla uzaklaşıp halkın arasına karışmak üzere Silivri açıklarında gezinirken, devletin haciz koyduğu öküzü yerine eşeği ile sapan süren Halil Ağa'yı görüp, Florya'ya getirip "akşam milletin efendisi soframızı şereflendirecek" diyerek İstanbul'da ne kadar vekil varsa toparlayıp, Vali ve Belediye Başkanları da dahil olmak üzere "biz devrimi böyle mi yapacağız" mesajını verirken aslında aklında çok eski bir hikayesi vardır çakmak gözlünün:

çöreğin ununu ben üretiyorum. Peynirini, yoğurdunu ben üretip veriyorum. Pastana koyduğum meyveyi ben üretiyorum ve sen benim ürettiklerimi bana vermiyorsun öyle mi? Hayır çıkmıyorum ve kahvaltımı burada yapacağım."

Herkes suspus olur. Köylünün istedikleri masasına gelir, kahvaltısını yapar ve bir miktar parayı masaya fırlatarak çıkar ve gider. Atatürk her şeyi izler. Küçük kareli not defterine şu notu düşer:

"Bir gün benim köylüm de bu köylü gibi olursa millet olduk demektir." der ve ekler...

"Köylü milletin efendisidir."

Bizler Bayram'larda "İkram edilen şekeri alma, çok ısrar eder-

lense bir tane al, teşekkür et” diye büyütüldüğümüz için, değer yargısı sadece para ve güç olan kimseleri anlamakta zorluk çekiyoruz. Oysa her kelamı emir olan Osmanlı sultanlarına bile yeniçeriler **“Mağrur olma padişahım, senden büyük Allah var”** diye bağırlardı.

Adalet, doğruluk ve mütevazılıktan hiç ayrılmayan Atatürk’ün en hoşuma giden hikayelerinden biridir:

Dolmabahçe’den gizlice çıkar Topkapı Sarayı Müzesi’ne gelir ancak sabahın erken saatleridir, müze henüz açılmamıştır. Kendisini kapıcıya tanıtır, fakat kapıcı inanmaz, biraz

şüphelenir bakar tek başına gelen Atatürk’e, **“Saat 9 olmadı, memurlar da gelmedi, Atatürk değil, kim olursan ol, bekleyeceksin”** der.

Bu günlerde yoktan var edilen bir ülkenin liderine böyle bir şey söylenir mi, söylenirse tepkisi ne olur, düşünebiliyor musunuz?

Pekiye Atatürk ne yapar?

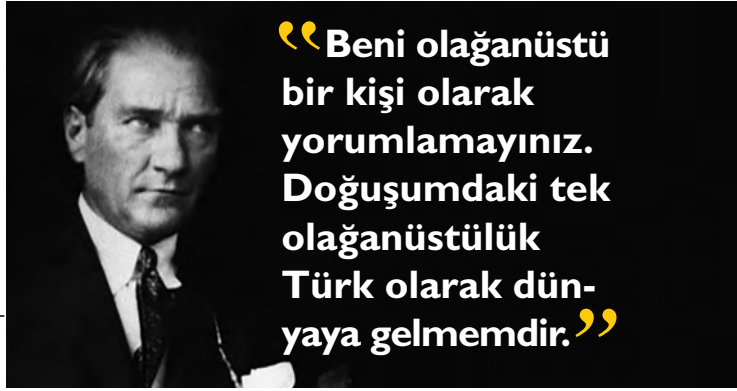
Gülümser, **“Haklısın”** der ve bir kenara çekilip saat 9’u bekler.

1929 yılında Muhafız Alayı İkinci Tabur Üçüncü Bölükte askerlik görevini yapan Hamza oğlu Mustafa anlatıyor:

“O sene Ankara’da çok büyük

bir yangın oldu. Tahtakale yangını. Bu yangınla o zamanki Ankara’nın büyük bir kısmı yanmış yüzlerce kişi evsiz kalmıştı.

Bu yangın kısmen söndürülmüş, kısmen de devam ederken hem emniyet açısından hem de her hangi bir yağma olmasın diye yangın yerini askeri birlikler çepeçevre emniyete almıştı. İçeriye de

“Beni olağanüstü bir kişi olarak yorumlamayınız. Doğuşumdaki tek olağanüstülük Türk olarak dünyaya gelmemdir.”

kimsenin sokulmaması için kesin emir verilmişti.

Aynı günün gecesi, sabaha karşı şimdiki Numune hastanesi yönünden, arkasında birkaç atlı ile birisi geldi. Ben uzaktan onları fark ettim.

Onlara doğru, ‘Yangın yerine yaklaşmak yasak, yaklaşmayın!’ diye bağırdım. Onlar hiç aldırmaz etmeden bize doğru ilerleyince süngülü tüfeğimi çıkarıp tekrar bağırdım. ‘Yaklaşmayın yasaktır!’

O zaman öndeki atlı, ‘Peki, peki evladım.’ deyip atını Abidin Paşa tarafına yöneltip gittiler.

O sırada yanımdaki er bana ba-

ğirdi, 'Ne yaptın hemşehrim. Gelen Gazi Paşa idi, baksana' dedi. Ben de yandan bakınca Ata'yı karanlıkta tanıdım. Fakat olan olmuştu. O zaman gazeteler az, televizyon zaten yok. Bizler de Gazi Paşa'yı duyuyoruz, ama nereden tanıyalım? Hele karanlıkta tanımamız mümkün değildi.

Beni bir korkudur aldı. Kendi kendime, 'Yarın bizi kurşuna dizerler.' diye düşünerek elim ayağım titriyor. Nöbetim bittikten sonra koğuşa gidip yattım ama uyku ne mümkün! Öğleye doğru, 'Seni teğmen çağırıyor' dediler. Teğmene gittim. Gittim ama ben değil, ölüm gitti.

Yanına gidince komutan, 'Sen miydin hamam önündeki iki-dört nöbetçisi?' diye sordu. 'Evet bendim komutanım' dedim. "Seni binbaşı çağırıyor, bekle gideceğiz" dedi. Bekledim. Birlikte binbaşının yanına gittik. Fakat bende renk uçmuş, elim ayağım titriyordu. Düşüp bayılacagım.

Binbaşının huzuruna çıktık. Binbaşı da aynı şeyi sordu. 'Hamamın yanındaki iki-dört nöbetçisi sen miydin?' dedi. "Evet komutanım bendim" dedim. Fakat baktım binbaşı öyle sinirli minirli değil, hatta güler yüzlü idi.

'Ulan' dedi, 'Akşam Gazi Paşa atla yangın yerini gezmeye gelmiş sen süngü takıp Paşa'yı yangın yerine sokmamışsın doğru mu?'

'Vallahi tanımadım komutanım. Gece karanlıkta yüzünü bile görmedim. Tanısam bırakmaz

miydım?' dedim.

'Aferin. Bu davranışın Gazi Paşa'nın çok hoşuna gitmiş, seni mükafatlandırıyor, on gün de izin vereceğiz, git köyünde gez.' dedi."

Görevini yapan mehmetçik hikayeleri bitmez ki!

Komutanlar, İtalyanların Habeş Harbi sırasında Ege kıyılarına bir yabancıнын sızması olasılığına karşı askerleri sık sık uyarıyorlardı.

Bu günlerin birinde Atatürk'ün teftişe geleceği haber alındı. Atatürk beklenen günde yanındaki erkânı ile geldi. Kıtaları teftiş edip dolaşmaya koyuldu.

**Atatürk
bu kesin ihtar
karşısında
durarak "Sen
beni tanımiyor
musun, kimim
ben?" diye
seslendi.**

Savunma mevzilerinden birine giden yolun dönemecinde Atatürk birdenbire durdu. Yanındakilere "Siz beni burada bekleyiniz, ben yalnız gideceğim" dedi.

Yanındaki komutanlar teredditle birbirlerinin yüzüne baktılar ancak kimse bir şey söylemedi. Atatürk patikanın kıvrımını döndü. Koruganın hakim bir noktasında nöbet bekleyen Mehmetçiğe doğru yürüdü.

Uzaktan gelen bir sivilin kendisine doğru yürüdüğünü gören Mehmetçik hemen silahına davrandı ve **“Dur!”** diye gürledi.

Atatürk bu kesin ihtar karşısında durarak **“Sen beni tanımıyor musun, kimim ben?”** diye seslendi.

Daha dikkatli bakan er duraksadı, teftiş olacağı haberi zaten gelmişti fakat onun bildiği Atatürk, yanında kalabalıkla gelirdi. Böyle yapayalnız gelmezdi. Bir an daha düşündükten sonra kafasını salladı ve silahını indirmeden safiyetle yanıt verdi,

“Komutanım, Mustafa Kemal’sin Mustafa Kemal olmasına ama... Düşmanların işine akıl sır ermez... Birini sana benzetir içeri sokarlar... Gözünü seveyim sen şu bizim yüzbaşığı al birlikte gel, o zaman nereye istersen git!”

Ne yaptı dersiniz Atatürk? Esti, gürledi, askeri sürdü mü?

Hayır, gülümsedi, geri döndü ve bunu komutanlara anlattı. Bu mert ve uyanık eri çavuşluğa yükselttirdi.

En keyifli hikayesini de sona bıraktım:

Bir Balıkesir gezisinde, kendisine milli mücadelede hizmetler etmiş birinin başvurusu ile karşılaştı. Adam bir konuda yanlış hüküm giymişti.

Atatürk **“Haklısın, konuyu ben de biliyorum”** dedikten sonra yanında bulunan bir adliye subayını çağırıldı. Konuyu anlattı. Düzeltilmesini istedi.

Genç müfettiş onu dinledikten

sonra **“Efendimiz”**, dedi, **“Karar bütün adli sıralardan geçtikten sonra tamamlanmıştır. Hükümün yerine getirilmesinden başka yasal yol yoktur”** dedi.

Atatürk **“Ama ben söylüyorum, bu iş haksızlık. Çünkü ben işin aslını biliyorum”** dedi.

Genç Adliye müfettişi **“Efendimizin beyanı yasa önünde bir değişiklik yapamaz. Adliye Bakanlığı’nın da bir şey yapmasına olanak yoktur”** dedi.

O anda ortada soğuk bir hava esti. Şimdi bir fırtınanın kopacağı sanılıyordu. Fakat Atatürk sakin bir şekilde sordu:

“Peki bir adli hata olursa yasa bunun düzeltilmesini sağlayamaz mı?”

“Yeni bir delille mahkemenin yinelenmesi istenebilir.”

O zaman Atatürk başvuru sahibine döndü ve **“Beni tanık olarak göster, yeni deliller bulunduğunu öğrendim, diye iddia et, ben mahkemeye gider, sana tanıklık ederim!”**

Sonra da Müfettişe döndü:

“Size teşekkür ederim” dedikten sonra yeniden başvuru sahibine dönüp:

“Neden zamanında başvurmadın. Zamanında gelir tanıklık ederdim. Boş yere mahkemeleri de meşgul etmezdin. Her vatandaşa hatta Cumhurbaşkanı bile adaletle saygı göstermek zorundadır.”

Cumhuriyetin temelleri böyle atıldı... •

kayaboztepebd@gmail.com

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Snobizm (İng.) a-Yozlaşma b-Yırtıcılık c-Fizik tedavi d-Züppelik	6 Nosyon (Fr.) a-Kavrayış b-Ödeme c-Parasal d-Örtülü	11 Nötr (Fr.) a-Üstsüz b-Tarafsız c-Yumrucuk d-Takinçlı
2 Liberasyon (Fr.) a-Serbestlik b-Elemente c-Düzye d-Düşmek	7 Esoterik (İng.) a-Pilot b-Seviye c-Gizemli d-Su bahçesi	12 Destinasyon (Fr.) a-Variş yeri b-Yelpaze c-Kesin uyarı d-Göz yangısı
3 Hijyenik (Fr.) a-Acayip b-Kimyevi c-Sağlıklı d-İyimser	8 Plonjon (Fr.) a-Şerit perde b-Takas c-Dalış d-Saplantı	13 Travmatoloji (Fr.) a-Hacim b-Vuruk bilimi c-İllüzyon d-Gerdirme
4 Popülasyon (Fr.) a-Kestirim b-İntihal c-Mütecaviz d-Nüfus	9 Enjeksiyon (Fr.) a-Akıtma b-Tırmanış c-Uyuşturma d-Sınırlamak	14 İzolasyon (Fr.) a-İmceli b-Kırdırma c-Yalıtma d-Kaynak
5 Etap (Fr.) a-Oran b-Konak c-Nitelikli d-Kuşak	10 Proses (İng.) a-Sergilik b-Şeffaf c-Gösterge d-Süreç	15 Otorizasyon (Fr.) a-Yetkilendirme b-Aroma c-Geçerlilik d-Hedef

81

Başbakan İsmet Paşa ve Uygulamalar

Bugünkü çağdaş Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk temel taşları olarak kabul edilebilecek Meclis'in açılması, Saltanat'ın kaldırılması, Ankara'nın başkent yapılması ve Cumhuriyet'in ilan edilmesi gibi devrimler, İsmet Paşa'nın Başbakan olarak görevlendirilmesinden önceki dönemde gerçekleştirilmişti...

Elbet bu gelişmelerde İsmet Paşa'nın büyük katkıları olduğu ve yapılanların hemen tamamında ve Mustafa Kemal Paşa ile birlikte görev aldığı inkar edilemez ve tartışmasız bir gerçek olmakla beraber; bu aşamadan yani Cumhuriyet'in İlk Başbakanı olduktan sonraki görev ve sorumlulukları çok daha fazla olacak, Türk Devrimleri'nin titizlikle takip edilmesi gerekecekti...

İsmet Paşa'nın, gerek Başbakan ve gerekse Halk Fırkası'nın Genel Başkan Vekili olması sıfatıyla; çağdaş bir hukuk devletinin gerçekleştirilmesi, toplumun ve dolayısıyla da bireylerin çağdaş değerlerle

İsmet İnönü

donatılması için Türk Devrimleri'nin yaşama geçirilmesindeki rolü gözden ırak tutulmaması gereken önemli bir noktadır.

Türk Ulusu için atılan ilk adımlar olarak kabul edilen bu devrimler

3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen üç ayrı yasa ile hayata geçirilmiştir.

Bu yasalar;

- Hilafet'in Kaldırılması,
- Öğretimin Birleştirilmesi (Tevhid-i Tedrisat),
- Şeri'ye ve Evkaf (Din İşleri ve Vakıflar) ile Erkanı-ı Harbiye-i Umumiye (Genelkurmay Başkanlığı) Vekaletleri'nin kaldırılması," olarak sıralanabilir.

İsmet Paşa, Hilafet konusunda yaptığı bir konuşmasında;

"Bir Halife fetvasının bizi Birinci Dünya Savaşı uçurumuna attığını hiçbir zaman unutmuyacağız! Aynı nitelikli bir başka fetvanın da ulus ayağa kalkmak istediği zaman, ona düşmandan daha alçakçasına saldırdığını da unutmuyacağız!"

Tarihin herhangi bir döneminde bir Halife, bu ülkenin alını yazısına karışmayı aklından geçirirse, hiç kuşku yok, o kafayı koparacağız!" ifadesiyle görüşlerini kesin ve net olarak açıklamıştı.

Bu tarihsel gelişmelerin ardından, 20 Nisan 1924 tarihinde Cum-

huriyet Anayasa kabul edildi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin, laik ve çağdaş bir anlayışla yaşamını sürdürmesinin yolunu açan bu Anayasa, zaman içerisinde ve o günün ihtiyaçlarına göre birkaç defa değişiklik geçirdi.

Yapılan değişiklikler özetle;

- 10 Nisan 1928'de laikleşme ile ilgili hükümler gözden geçirildi.
- 5 Aralık 1934'de 30 yaşını bi-

tiren her kadın ve erkeğin milletvekili seçilmesi ve seçmen yaşının da 18'den 22'ye çıkarılması uygun görüldü.

• 5 Şubat

1937'de Anayasa'nın 2. Maddesi'ne, -Türkiye Devleti Cumhu-

riyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve Devrimcidir- ifadeleri eklendi...

Cumhuriyet Tarihimizde "1924 Anayasası" olarak bilinen bu Anayasa konusunda yapılan birçok olumsuz eleştirilere Mustafa Kemal ve başta İsmet Paşa olmak üzere yakın çalışma arkadaşları, büyük bir kararlılıkla göğüs germişler, yapılan her türlü eleştiriyi hoşgörüsüyle karşılamışlardır.

Türk Devrimleri'ni gerçekleştirmeye kararlı olan ve dolayısıyla 1924 Anayasası'nı bu anlayışla Meclis'ten geçiren Mustafa Kemal ve arkadaşları, İsmet Paşa'nın Baş-

bakanlığında, 1924 Anayasası'yla, yeni Türkiye Devleti'nin hukuki dayanağını, geçirilmekte olan tarihi süreç ve zamanın gereklerine uygun bir şekilde sağlamışlardır.

Türk ulusunun, kayıtsız-şartsız egemenliğini esas alan bu Anayasa'da, uzun sayılabilecek bir sürede esaslı bir değişiklik yapılmadı ve sonrasında 1945 yılında çok partili demokratik rejime geçildi.

1924 Anayasası'nın kabul edildiği dönemde, Mustafa Kemal Paşa'nın yakın tanıdıklarının katılımıyla ve Kâzım (Karabekir) Bey'in başkanlığında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) 17 Kasım 1924 tarihinde kuruldu.

Hükümeti bir anlamda denetleme görevi olması amacıyla kurulan bu parti, her ne kadar tüzüğünde, Cumhuriyet İlkesi'ne bağlı kalacağını belirtmiş olmasına karşın; dini inançlara da saygılı olduğu ayrıca yazılmıştı.

Yani bir anlamda dindar kesime hitap etmeye çalışılıyor görüntüsü verilmeye çalışılsa da; aslında dinci zihniyetin bir araya toplanmaya çalıştığı bir parti konumu daha çok göze batmaya başladı.

Hatta Rauf (Orbay) Bey'in bir Amerikan gazetesine verdiği demece göre amaçlarının Mustafa Kemal'in otoritesini frenlemek olduğu anlaşılıyordu. Öyle ki; Mustafa Kemal'e karşı düzenlenen İzmir suikastı girişimi nedeniyle TCF'nin

bir kısım önde gelen kadrosunun 1926 yılında İstiklal Mahkemesi'nde yargılanması esnasında, İttihat ve Terakki ile olan bağlantıları üzerinde de duruldu.

Dolayısıyla, TCF sürekli azınlıkta kalan bir baskı grubu oldu ve hep eleştirilerde bulundu. Fırka'nın dini inançlara saygılı olmak, ancak dinle siyasetin ayrı olması gerektiği yolundaki düşüncesi sonraları çeşitli şekilde yorum yapılmasına ve anla-

Türk ulusunun, kayıtsız-şartsız egemenliğini esas alan 1924 Anayasa'sında, uzunca bir süre esaslı bir değişiklik yapılmadı...

yışların oluşmasına yol açtı.

Şeyh Sait Ayaklanması esnasında TCF ileri gelenlerinin Ayaklanma Bölgesi olarak belirlenen Elazığ, Genç, Muş, Ergani, Dersim (Tunceli), Diyarbakır, Mardin, Urfa, Siverek, Siirt, Bitlis, Van, Hakkâri, Kığı ve Hınıs gibi yerlerde dini propagandalarda buldukları da iddia olundu.

TCF'nin, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e karşı olan yoğun eleştirilerini, hükümet üzerinden yürütmesi, İsmet Paşa'nın, Mustafa Kemal ile anlaşarak ve sağlık sorunlarını gerekçe göstererek istifaya etmesine yol açtı. Başbakanlığa Fethi (Okyar) Bey getirildi. Bir süre sonra da Şeyh Sait Ayaklanması baş gösterdi.

Bu ayaklanmanın kökeninde bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısının etkisi vardı. Bölge halkı, ortaçağlardan beri devam eden kendine özgü, şeyh ve ağa egemenliği altında fakir, yoksul ve eğitimsizden mahrum bir hayat sürüyordu. Buna karşın, Milli Mücadele sırasında, Anadolu Ulusal Hareketi'ne, vatanın birliğini koruyabilmek ve ulusal hükümeti kuvvetlendirmek

gandalar yapıyordu. Anadolu insanı da, en hassas olduğu konu gündeme gelince, daha fazla araştırıp, bilgi edinme şansı olmadığından, ayaklanmaya bir şekilde katılıyordu. Bu katılımlarda bölgenin özelliği ve etnik yapısı ile baskıcı unsur da ön plana çıkıyordu. Fethi Bey'in başında bulunduğu hükümet, olayların gelişmesi üzerine bölgede sıkıyönetim kararı almış olmasına

Mustafa Kemal ve İsmet İnönü

amacıyla büyük bir istekle yardımcı olmuşlardı. Ama şeyh ve ağa egemenliği de henüz yok edilememişti.

Yurdun bu bölgesinde ve çevresinde, bu egemenliğin varlığını kullanan dış güçler ve özellikle de İngilizler Nasturi, Ağrı, Koçgiri ve Şeyh Sait gibi ayaklanmaların çıkmasına büyük destek sağlamışlardı. Amaç, Anadolu Ulusal Hükümeti'ni güçsüzleştirmektir.

Şeyh Sait denilen asi, çeşitli zamanlarda ve yerlerde verdiği vaazda, medreselerin kapandığı, Din İşleri Bakanlığı'nın kaldırıldığı gibi hususları gerekçe gösterip, "Din elden gidiyor" şeklinde dinci propa-

karşın, ayaklanma hareketini bitirmede pek başarılı olmadı. Meclis'teki tartışmalar uzadıkça uzuyor, fakat kesin sonuç alınacak işler bir türlü başarılamıyordu.

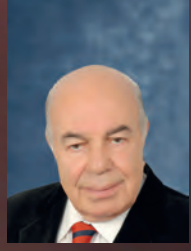
Mustafa Kemal de gelişmeleri soğukkanlılıkla izliyordu. Gelişmelerin seyri üzerine, İsmet Paşa'yı İstanbul'dan Ankara'ya davet etti ve olayları birlikte izlemeye başladılar.

Sonunda, görüşlerinin öğrenilmesine ihtiyaç olduğu gerekçesiyle Hükümet Mustafa Kemal'i Meclis'e davet etti. Gazi uzun bir konuşma yaptı ve özetle, "**Ulusun elinden tutmaya vardır. Devrimi başlayan tamamlayacaktır...**" sözleriyle enerjik bir tutum alınmasını istedi.

Bu konuşma üzerine ve bir güven tazeleme amacıyla yapılan oylama sonucunda 60'a karşı 92 güvensizlik oyu alan Fethi Bey, 2 Mart 1925'te istifa etti. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: **Şeyh Sait Ayaklanması ve Türk Devrimleri**)

Anayasa Hareketleri*

Dünya demokrasi tarihi içinde en önemli yapı taşı Anayasadır. Anayasa yapımı ve Anayasacılık hareketlerinden sonra demokrasi gelişmeye başlamış ve zamanla evrensel bir nitelik kazanmıştır.

Anayasacılık Hareketleri

18. yüzyılın sonlarına doğru Anayasa hareketleri başlamış ve gelişmeye başlamıştır. Siyasal sistem, Siyasal iktidarın ve onun işleyişinin dengeli olarak birbirine bağlanmasıdır. Birbirine benzemeyen bu iki öğenin parlamento ve hükümetin aralarında denge sağlanarak işletilmesi Anayasacılık hareketinin temelidir. Buna göre demokrasi yolunda dünyada başlıca iki siyasal rejimden söz edilir. Başkanlık Sistemi ve Parlamenter sistem. Son zamanlarda

Yarı Başkanlık diye Fransa'da uygulanan, bu iki sistemin melezi bir birleşimden de söz edilmektedir.

Anayasalar ait oldukları ülkelerin tarihi, sosyal, siyasal ve ekonomik gelişim ve birikimini ve devletin kuruluşundaki koşullardan da kaynaklanan temel belgelerdir. Bu yönüyle Anayasalar değiştirilirken kurucu felsefe ve iradeye bağlı kalarak ülkede demokrasinin gelişiminde ileriye dönük olumlu değişimlerin devamına olanak sağlaması beklenir.

Başkanlık Sistemi

Başkanlık rejiminin günümüzde de geçerli örneği ABD'dir.

18. yüzyılda Amerika'da İngiltere'nin kurduğu sömürge idaresi devam ediyordu. Bu durum kolonilerin tepkisine yol açtı. George Washington, Thomas Jefferson ve arkadaşlarının hazırladığı bir "Bağımsızlık Bildirgesi" yayımlandı.

Amerika'nın ilk Başkanı George Washington (solda) ve 3. Başkanı Thomas Jefferson

Bağımsızlık Bildirgesi

"Declaration of Independence" olarak adlandırılan bu bildirgede. İngiltere Kralı'nın yaptığı haksızlıklar ayrıntılı ve sert bir anlatımla eleştiriliyor ve "sürekli aynı amaca yönelik, uzun bir yolsuzluklar ve zorbalıklar silsilesi, ulusu, mutlak bir despotizme sürüklemek niyetini açığa vurursa, o zaman böyle bir yönetimi yıkmak ve gelecekteki güvenlikleri için yeni koruyucular seçmek, o ulusun hakkı ve görevidir" denilerek İngiltere ile siyasi bağları koparmanın zorunlu olduğu belirtiliyordu.

İlk Anayasa

Bağımsızlık Bildirgesi'nin ilan tarihi olan 4 Temmuz 1776 ABD'nin resmi kuruluş tarihi kabul edilir.

17 Eylül 1787'de Birleşik Devletler Anayasası (United States Constitution) kabul edildi. Amerikan Anayasası dünyanın ilk yazılı anayasasıdır.

Bağımsızlık Bildirgesi'nden sonraki on dört ay içinde devletler, başlangıç koşullarına göre güçlü sayılabilecek bir merkezi hükümete sahip bir Cumhuriyeti kurdular.

Toplanan ilk kongrede Amerikan Haklar Bildirgesi (Bill of Rights) her iki meclisin üçte iki çoğunluğu ile kabul edilerek 4 Mart 1789'da açıklandı.

Ancak bu hükümler Anayasa'nın içine konulmadı; "amendments" (değişiklik) anlamına gelen on maddelik ek bir metin olarak düzenlendi. Federe devletlerin ayrı ayrı kabulüne bırakıldı. Kabul eden federe devlette uygulama imkânına kavuştu.

ABD'de aynı Anayasa yürürlükte. Geçen iki yüz otuz (230) yıl içinde yapılan değişiklikler (amendment) 27 tane.

Amerikan Demokrasinin Özellikleri

Zor koşullar altında, Bağımsızlık Bildirgesi'nde belirtildiği gibi "göçmen olarak gelip" yeni bir kıtanın çeşitli bölgelerine dağılıp yerleşmiş

birbirinden ayrı topluluklar birleşerek “federal bir devlet” kurmuş ve Amerikan vatandaşlığı gibi bir üst kimlik yaratıp birleşmişlerdir. On üç federe devletle başlayan ve günümüzde elli eyalet ve bir federal devletten (Washington D.C.) oluşan Amerika Birleşik Devletleri, Federal Cumhuriyettir.

Yürütme yetkisi başkandır. Ancak güçlü bir parlamento denetimi ve bağımsız güçlü bir yargı sistemi vardır. Görevdeki başkan suçlandığı vakit sorgulanabilmekte ve sorgulaması TV ile canlı yayınlanmaktadır. Çıkardığı bir kararnamenin uygulaması yargı denetimi ile durdurulabilmektedir.

Parlenter Sistem

Avrupa’da demokrasinin gelişmesi İngiltere’de Magna Carta’nın(1215) ilanı ile başlamış ve kralın yetkileri azaltılarak yürütme, parlamento denetiminde kabine denilen hükümete verilmiştir. Meşruti Monarşi olarak devam etmiştir. Yazılı bir anayasası olmamasına karşın güçlü bir parlamento ile yürütme gücüne sahip hükümet ve bağımsız yargı sistemiyle İngiltere’de demokrasi gelişmiş ve yoluna devam etmektedir.

Fransa: Sıra Numaralı Cumhuriyet

Fransa’nın demokrasi tarihi inşili çıkışlı çok karışık, ihtilal-

Yürütme yetkisi başkandır. Ancak güçlü bir parlamento denetimi ve bağımsız güçlü bir yargı sistemi vardır
Görevdeki başkan suçlandığı vakit sorgulanabilmekte ve sorgulaması TV ile canlı yayınlanmaktadır.

larla dolu, kanlı iç çatışmaların yer aldığı, giyotinle seri idamlarını yapıldığı ve hatta daha çabuk olsun diye insanların kurşuna dizildiği bir süreçten geçmiştir.

Krallar devrilip ya idam edilmiş ya da kaçmış, yeni anayasa yapılmış gelenler de demokrasiye uzaklaşıp tersine yol aldıkça yeni ihtilallara davetiye çıkarmıştır. Bir süre sonra her kralın sürgüne gönderilmesi veya kaçışından sonra yeni bir anayasa yapılmış ve sıra numaraları verilir olmuştur.

II. Dünya savaşı sonrası Fransa’da yeni anayasa için kurucu meclis seçimleri yapıldı ve De

ABD Parlamento Binası

Gaulle başbakan olarak Milli Birlik Hükümeti'ni kurdu. De Gaulle yeni Anayasada meclisin yetkilerinin azaltılmasını, Başbakan ve Cumhurbaşkanına daha fazla yetki verilmesini istiyordu. Sol partiler ise geçmişte verilen yetkilerin diktatörlüğe dönüştüğünü gördükleri için buna karşı çıktılar ve De Gaulle başbakanlıktan istifa etti. Daha sonra yeni Anayasa yürürlüğe girdi (1946) ve Dördüncü Cumhuriyet dönemi başladı.

Beşinci Cumhuriyet

1958 yılında Fransız sömürgesi Cezayir'de başlayan iç karışıklar nedeniyle orada bulunan Fransız birliklerinin başında bulunan general Salan, Cezayir'de yönetimi ele aldığını, korsika adasına paraşütçü birlikler indirip General De Gaulle'ün Başbakan olmasını, aksi taktirde Paris'e askeri birlikler çıkartıp müdahale edeceklerini bildirdi. De Gaulle "göreve hazırım" dedi. Ama bir koşulu vardı. Altı ay içinde yeni bir Anayasa hazırlanarak halk

Fransa Ulusal Meclis Binası

oyuna (referanduma) sunulacak ve kendisine geçecek altı aylık sürede olağanüstü yetkiler verilecekti.

De Gaulle İle Yarı Başkanlık

İstediği olağanüstü yetkilerle Başbakan olan de Gaulle yeni bir anayasa hazırlanmasına yöneldi. Hazırlanan yeni anayasa (Beşinci Cumhuriyet Anayasası) 28 Eylül 1958'de halkoyuna sunuldu ve kabul edildi. Numaralandırma devam ediyordu. 1958'de Beşinci Cumhuriyet dönemi başlamış oldu.

Kasım 1958'de yapılan genel seçimlere de Gaulle (UDR) Cumhuriyetçi Demokratlar Birliği adlı partisi ile katıldı ve Meclis'te güçlü bir gruba sahip oldu. Ocak 1959'da Cumhurbaşkanlığına aday oldu. Büyük bir çoğunluğun oylarıyla Beşinci Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı seçildi.

1962 yılına gelindiğinde Anayasa'da yapılan bir değişikliklikle Fransa'da Cumhurbaşkanı'nın doğrudan halk tarafından seçilmesi kabul edildi. Cumhurbaşkanı'nın siyasal

açıdan sorumsuz olduğu, onun (devlet başkanının) sembolik yetkilerle görev yapacağının öngörülmesine dayanan bir Anayasa ilkesi olarak Fransa Anayasası'nda yer almıştı. Yapılan değişikliklerle Cumhurbaşkanı, kendisine tanınan yeni yetkilerle donatılmış ve aktif politikaya girebilme olanağına kavuşturulmuş oluyordu.

Bunun diktatörlüğe yönelmek isteyenlere kapıyı açık bıraktığı da anlaşılıyordu

1965 yılında Cumhurbaşkanlığı süresi dolunca ikinci kez aday oldu. Halk tarafından Cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turunda yedi yıl için tekrar Cumhurbaşkanı seçildi.

De Gaulle

VI. Cumhuriyet'e Doğru

Fransa'da Beşinci Cumhuriyet Anayasası yürürlüktedir. 2000 yılında yapılan ve referandumla kabul edilen değişiklikle Cumhurbaşkanlığı süresi yedi yıldan beş yıla indirilmiştir. Fransa'da iki türlü seçim sistemi uygulanmaktadır.

zgürlükler kısıtlanmaya başladı. Devletin elinde bulunan ORTF'nin televizyon ve radyo kanalları ise iktidarın güdümünde tek taraflı yayın yapıyordu. Haberler, yalnız iktidarın istediği doğrultuydu. 1968 yılına geldiğinde Fransa'da de Gaulle'e karşı giderek artan bir hoşnutsuzluk başladı. Mayıs 1968'de gençlerin ve işçilerin katıldığı büyük protesto gösterileri yapılıyor ve grevler genişliyordu. Paris yine çalkantılı bir ortama girmişti. Ülke tekrar bir iç savaşa mı sürükleniyordu?

Son Referandum Hamlesi

De Gaulle, Senatının yetkilerinin azaltılmasını öngören bir referanduma gittiğinde referandumda istedikleri kabul edilmezse görevden ayrılacağını açıkladı.

Referandumda istediği onayı alamadığı için de Gaulle, 28 Nisan 1969 günü cumhurbaşkanlığından istifa ederek ayrılmış ve daha önce gittiği gibi taşrada bir kasabada bulunan küçük evine çekilmişti.

Seçim sisteminde adalet sağlamayı amaçlayan bu sistem dar bölgesi ve tek adayın seçilebildiği bir sistemdir. Cumhurbaşkanı ise bütün ulusun oylarıyla seçilmektedir

Cumhurbaşkanının yetkileri ile “devlet iktidarına” sahip olduğu söylenmektedir. De Gaulle Fransa'sının getirdiği yarı başkanlık rejiminin sakıncaları tartışılmakta ve umulduğu gibi krizleri önleyemediği ileri sürülerek VI. Cumhuriyet Anayasası hazırlanmasını ve güçlü parlamentolu bir rejime dönülmesini savunanların sayısı artmaktadır.

Bir yabancı bilim adamı şöyle diyor:

“Anayasaların toplumları tek başına batırabilecek ya da çıkarabilecek bir gücü olmadığı bilinmelidir.

İnsanları akıllı olmak zorunluluğundan kurtaracak ve onların her türlü deliliklerine rağmen mutlu kılacak bir anayasa yoktur”

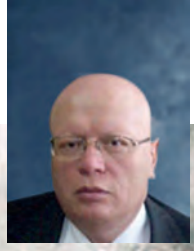
ogutyazmanbd@gmail.com

(*) Öğüt Yazman, (2011) Seçimle Gelen Hükümdarlar- Dünya Demokrasi Tarihi, Alp Kitap, İstanbul

Tarihe, dile ve kültüre ilişkin 100'ü aşan esere imza atan; Türk-İtalyan ilişkileri konusundaki araştırmaları nedeniyle İtalyan Hükümetince "Cavaliere Nişanı"yla ödüllendirilen; 1997'de Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Bilim Ödülü'nü, Türk Devrim Tarihi/4 "Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye" ile 1999 Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'nü, Ankara Üniversitesi Hizmet Ödülü'nü (2005) ve Ankara Üniversitesi Çınarı Ödülü'nü (2013) alan; Fakülte Dekanlığı (1969-72), TRT Yönetim Kurulu Üyeliği (1972-78), Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı (1978-79), Türk Dil Kurumu Başkanlığı (1977-83), Dil Derneği Başkanlığı (1992-2000) görevlerini başarıyla yürüten Prof. Şerafettin Turan, anıları eşliğinde Türkiye'nin 90 yıllık gerçeğine ışık tutuyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Milli Mücadele’de Alaşehir Cephesi:

Çerkez Ethem- Şahyarlı Mustafa Çekişmesi

Çerkez Ethem

Milli Mücadele’de “Alaşehir” denildiğinde genelde “Alaşehir Kongresi” gündeme gelir ve kimi genel kitaplarda bu önemli kongre hakkında birkaç cümle söz söylendikten sonra, konu geçiştirilir. Bilimsel araştırmalarda da Alaşehir Kongresi üzerine yeterli araştırma yapıldığı ve bu önemli kongrenin Milli Mücadele’nin bütünlüğü içinde yeterince öneminden söz edildiği

söylenemez. Ancak Milli Mücadele’nin ilk sivil-asker-bürokrasi üçlemesi içinde oluşan ilk direniş çabaları içinde bölgede Alaşehir’de verilen mücadele ve ortaya konulan örgütlenme girişimleri incelendiğinde, ulusal savaşın daha sonraki dönemlere de yayılan örgütlenme süreçlerinde Alaşehir’de gerçekleştirilmiş örgütlenme çabalarının önemli bir ağırlığı olduğu derhal

anlaşılır.

Gerçekte, bölgede ulusal direniş temelinde hareketlenmenin ana etkenini, İzmir'in işgali sonrasında yaşanmış gelişmeler oluşturur.

Bilindiği gibi, güzel İzmir 15 Mayıs 1919 günü acımasızca işgal edilmişti. Sonra da işgaller hızla yayılmış, İzmir'in kazaları ve çevre illerdeki öteki yerleşim bölgeleri hızla işgal edilmeye başlanmıştı. Derken Alaşehir'in yakın komşuları olan Ödemiş, Kula,

Salihli gibi yerler de bir bir düşman eline düştü. Öte yandan Ödemiş, Bayındır, Aydın tarafları bir bir Yunan işgaline uğruyordu. İşgalin yayıldığı her yerden, kanlı sahneler resmi raporlara yansıyor; Osmanlı Hükümeti'nin yeterince tepki koyamayışı ve işgallere karşı duracak kesimleri "itidal ve sükûnet" önererek, tepkisiz hale getirme çabaları yurtsever yüreklerde akıl almaz tepkiler neden oluyordu.

Ve Alaşehir...

Saruhan Sancağı'na bağlı bu kazada yurtseverler, yayılan işgalin yarattığı olumsuz etkileri duydukça,

Hacim Muhittin

Bu hengameli günlerde adları sonradan ün kazanmış iki önemli kişilik Hacim Muhittin ve Bekir Sami Bey gelmişti Alaşehir'e

bir şeyler yapılması gerektiğini düşünüyordlardı; ancak kimin önderliğinde ve nasıl?

Bir süre önce Alaşehir'e Bezmi Nusret Bey kaymakam olarak atanmıştı. Geldiği günden bu yana Alaşehirli'lerin sevgisini kazanmıştı. Kaymakam Bezmi Nusret Bey, geldiği günlerde kazanın ne kadar ihmal edilip ilgisiz bırakıldığını yakından görmüş; başta kaymakamlık

Bekir Sami Bey

konağı olmak üzere, Alaşehir'in derlenip toparlanması için yoğun bir çaba harcamıştı. Alaşehir ta İzmir'den Ankara'ya ve oradan da başka yerlere

uzanan demiryolu ağının önemli bir istasyonuydu. İşgalden sonra işgal edilen yerlerden perişan halde göçmenler kasabaya geliyor; aç ve çıplak bu insanların kazaya yığılması, Alaşehirli'lerin moralini daha da bozmaya yetiyordu. Bu hengameli günlerde, sonradan adları ün kazanmış iki önemli kişilik daha geldi kasabaya: Hacim Muhittin (Çarıklı) ve Bekir Sami Bey'ler...

Kaymakam Bezmi Nusret İzmir'in işgalinden sonra karşılaşılabilecek tehlikeleri ve bunlara karşı alınabilecek önlemleri görüşmek üzere, kasabanın önde gelenlerini makamına çağırdı. Belediye Reisi Galip Bey ve eşraftan çok sayıda kişi bu toplantıya katıldı.

Bu toplantıda ateşli konuşmalar yapıldı. Kaymakam Bezmi Nusret Bey, gelen işgalcileri konfetilerle değil, silahla karşılama düşüncesini ortaya attı. Bunun için kasabada bir sivil direniş gücü oluşturulmalı ve buna her türlü kolaylığı sağlayacak, lojistik desteği verecek öteki sivil yapılanmalar da sağlanmalıydı.

Bu arada bölgeye yayılan işgal, Alaşehir sınırına ulaştığında bir süre durmuştu. İtilaf Güçlerince oluşturulan Milne Hattı, belli bir çizgiye kadar yayılan işgallerin, daha ileri gitmesini bu aşamada istemiyordu. Bu Alaşehir'e rahat bir nefes aldirmekle birlikte, yine de gelen felaketi tek başına önlemek için yeterli değildi. Ancak şimdi oluşturulacak direniş birlikleriyle, elbette bir duruş sergilenebilirdi.

Kazanın genç, atak, yurtsever, centilmen bir kişiliği vardı: Şahyarlı Mustafa Bey...

Mütevellizadeler'den olan bu genç adam oldukça varlıklı biri olarak biliniyordu. Alaşehir'de birkaç çiftliği vardı ve oldukça varlıklı bir yaşam sürüyordu. O zamana dek hiçbir siyasi partiye üye olmamıştı. Kaymakam Nusret Bey'in kaymakamlık binasında yaptığı toplantıdan sonra özel bir ziyaretle yanına gelerek, Alaşehir'de oluşacak milli direnişte, sivil hareketin başında olmak istediğini söylemişti. Bu yolda çok şeyi feda etmeye hazırdı. Bu isteğin olumlu karşılansından sonra, artık o, gönüllü olarak kendisine katılanlarla birlikte, adına kuvay-ı milliye denilen işgallere

karşı toplu direnişin ilk ve en önemli adımını atmış oldu.

Son derece ümitliydi. Bekir Sami Bey'e (Günsav) çektiği bir telgrafta, gidilen yolu kutsal ve yurtseverce bir amaç olarak değerlendireliyor ve şunları söylüyordu:

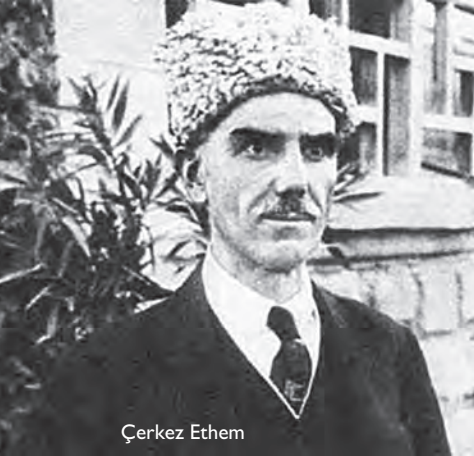
Şahyarlı Mustafa Bey Alaşehir'de oluşacak milli direnişte, sivil hareketin başında olmak istediğini söylemişti. Bu yolda çok şeyi feda etmeye hazırdı.

“Öteden beri dağlarda dolaşan Ödemiş Zeybekleri, milli maksat emrinde toplanmış olup, gösterdikleri kahramanlıklarla dehşet saçarak, karşılarındakini tir tir titretiyor. Görseydiniz göğsünüz kabarrdı.”

Artık Mustafa Bey'in ünü yalnız Alaşehir ile sınırlı kalmadı. Önce Bozdağ ve Salihli direnişlerine verdiği katkıyla oralar da adı yayıldı, giderek de bölgede gerek Kuvay-ı Milliye güçleri ve efeler, gerekse halk tarafından daha da duyuldu. Ona bağlı birliklere çok sayıda gönüllü katılıyor, bölgede ağırlığı olan bir güç olarak biliniyor

ve saygı duyuluyordu.

Salihli cephesinde ise Çerkez Ethem vardı. Ona bağlı birlikler Yunan birlikleri karşısında mevzilenmiş, işgallerin yayılmasını o noktada tutmak için çaba gösteriyorlardı. Çerkez asıllı bu kişi son derece sert ve otoriter karaktere sahip birisiydi. Bölgede büyük bir yığınlık yaratmıştı. O, hırslı bir kişiydi. Kendisini bölgede tek bir hakim olarak görmek istiyor, kimi

Çerkez Ethem

kişilerin adının öne çıkmasından rahatsız oluyordu.

Bu nedenle onun Alaşehir'de Mustafa Bey'in yükselişine içi bir türlü el vermiyor, türlü kötülükleri kurgulayarak, onu etkisiz duruma getirmek ve kendi otoritesini sağlamlaştırmak istiyordu. Alaşehir'de adı öne çıkmış kimi kişileri kendi yanına çekmek için elinden gelen her şeyi yapıyor; Mustafa Bey taraftarı olarak görülen kişilikleri gerekirse ortadan kaldırmayı da gözden uzak tutmuyordu.

Örneğin ona bağlı kimi efeler, daha Alaşehir Kongresi sürerken, Alaşehirli Kel Komiseroğlu Yusuf'u Salihli'de öldürmüşlerdi. Bu cinayet, Çerkez Ethem'in hemen sağ kanadında olan biten şeyler için önemi bir uyarıydı.

Bununla yetinmeyen Ethem, daha da ileri gitti. Alaşehir'de kimi nüfuzlu adamlara etki ederek, Mustafa Bey'i zor duruma düşürecek ortamlar yarattı.

Çerkez Ethem adı öne çıkmış kimi kişileri kendi yanına çekmek için elinden geleni yapıyor; **Mustafa Bey taraftarı olarak görülen kişilikleri gerekirse ortadan kaldırmayı da gözden uzak tutmuyordu.**

Sağda solda yaptığı konuşmalarında, açıkça sırada Şahyarlı Mustafa Bey'in olduğunu söylemekten geri kalmıyorlardı.

Bu düşünceler içinde Çerkez Ethem kendi adamlarından kimilerini gizli bir şekilde Alaşehir'e sızdırıyor ya da Alaşehirli önemli kişilerden destek almak için onlarla dostluklar ediniyordu.

Bu girişimleri sezen Mustafa Bey de artık Çerkez Ethem'e hiç güvenmiyor; bir anda kendine bağlı güçlere saldırıp yok edebileceği-

ni biliyordu. Salihli Cephesi'nde Yunanlarla bir çarpışmada, Çerkez Ethem'in yanında yer almayı tehlikeli bulmuş, bu nedenle Postlu Mestan Efe'nin bulunduğu Bozdağ bölgesine geçmiş ve cephenin sol tarafında yer almıştır.

Çerkez Ethem ise, Mustafa Bey'in Alaşehir'de, kendisine gelen cephaneye el koyduğunu iddia etmeye başlamıştı. Bazı kişilerin ara bulma çabalarının sonuç vermeyeceğini Mustafa Bey sezdiği için, bunlara önem vermiyor ve kendini güvence alacak çareler üzerinde duruyordu. Çerkez Ethem ise dur durak bilmiyor, yeni algı yaratma yöntemleri izliyor ve açıkça Mustafa Bey'i "hain" olarak nitelendiriyordu. Muhittin Çarıklı Bey'e yazdığı bir telgrafta, Alaşehir'in bir fesat ve ayrılıkçı ocağına döndüğünü, bunun nedeninin de Mustafa Bey adındaki alçağın nifak ve ikili hareket etmesi olduğunu açık bir dille söylemiştir. Ona göre Mustafa Bey, cepheye katılmamak için çeşitli bahaneler uydurmaktadır. Bu nedenle bu kişinin ıslahı ve uyarılması gerekiyordu, bu olmazsa ona göre son çareye başvurulması kaçınılmazdı.

O bununla da yetinmedi. Bütün Balıkesir Kuvayı Milliyesine ve belediye başkanlıklarına, **"Bu kişi cepheden kaçmıştır, fesattır, ihanet içindedir. O Hürriyet ve İtilafçı'dır. O ve taraftarları Poyraz asi ve münafıkları gibi tepelenmeyi hak etmektedirler. Bunun yapılması Al-**

lah'ın bir lütfu olacaktır." şeklinde telgraf mesajları gönderdi.

Zaten bu tehditlerin ardı uzun sürmedi; Alaşehir Kongresi'nin yapıldığı sırada Çerkez Ethem ve kardeşlerine bağlı seyyar atlı güçler, sanki bir düşman kentin üzerine yürüyorlarmış gibi Alaşehir'in üzerine yürüyerek bir baskın düzenlediler. Kazayı kuşatma altına alarak, önce kurşun yağmuruna tuttular; bunun ardından da nokta nokta merkeze doğru ilerlemeye başladılar. Kentin ileri gelenlerine gözdağı vermek ve kendilerini dikkate almadan hiçbir şeyin yapılamayacağını göstermeye çalışıyorlardı. Bu baskına Mustafa Bey'e bağlı kuvvetler de karşı koymaya başladılar. Kentte tam on sekiz saatin üzerinde süren bir çatışma ortamı yaratıldı. Çerkez Ethem'in adamları bir ara Kaymakam Bezmi Nusret Bey'i de tutukladılar. Hatta Alaşehir Kongresi bile her an dağıtılabiliirdi. Ancak Bezmi Nusret Bey olağanüstü bir çaba harcayarak, bu baskının sonunda bir milli cephenin dağıtılmasının önüne geçmek için elinden geldiğince koşturdu ve Çerkez Ethem'le bizzat görüşme olanağı aradı. Bezmi Nusret Bey'in; **"Sizin için bu kasabada muhalif yoktur"** demesi üzerine, çatışma sona ermiştir.

Alaşehirli Mustafa Bey ise bir süre bir akrabasının evinde saklanmış, canını zor kurtararak, 6-7 arkadaşıyla birlikte önce Afyonkarahisar'a oradan da İstanbul'a kaçmıştır. •

kemalaribd@gmail.com

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

Fransız Taburunu Esir Alan

44 Kuva-yi Milliyeci

Mustafa Kemal önderliğindeki Kurtuluş Savaşı'nı küçümseyenler, "Sadece Yunanistan ile savaşılmış" derler. Böylelikle Yunanistan'ın arkasındaki asıl gücün İngiltere olduğunu unutturmaya çalışırlar. Mondros Mütarekesi sonrasında topraklarımızı işgal eden İngiliz ve Fransızların hangi mücadele sonucu kovulduğunu yok sayarlar. Özellikle de, var güçleriyle gelen Fransızlara karşı verilen mücadeleyi yaşanmamış kabul ederler.

Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde, önemli başarıların kazanıldığı bölgelerden biri de Güney Cephesidir. Urfa, Antep, Maraş, Adana, Mersin, Hatay'daki Fransız işgalcileri, karşılarında düzenli Türk ordusunu değil, Kuvayı Milliye güçlerini ve onların örgütlediği yerel direnişçileri bulmuştur.

Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde, önemli başarıların kazanıldığı bölgelerden biri de Güney Cephesidir. Urfa, Antep, Maraş, Adana, Mersin, Hatay'daki Fransız işgalcileri, karşılarında düzenli Türk ordusunu değil, Kuvayı Milliye güçlerini ve onların örgütlediği yerel direnişçileri bulmuştur.

Aslında Güney Cephesi adı verilen alan, yaklaşık 1000 km uzunluğunda ve 250 km derinliğinde bir bölgeyi kapsıyordu. Bu cephe Fırat nehri tarafından 2 bölüme ayrılmıştı. Doğuda kalana Elcezire batıdaki ise Adana cephesi deniliyordu.

Elcezire'de İngilizler, Adana Cephesinde Fransızlar bulunuyordu. Elcezire'de mevcudu azalmış da olsa 13. Kolordu vardı. Ancak Fransızların olduğu Adana cephesinde tek bir askeri birliğimiz yoktu.

Fransa'nın işgal kuvvetlerinin önemli bir bölümü, Afrikalı ve Cezayirli Müslümanların yanı sıra Fransız üniforması taşıyan Ermenilerden oluşuyordu. Söz konusu Ermenilerden bir bölümü de, Mondros Mütarekesi'nin ardından ordunun da lağvedildiğini

duyarak, Rusya, Kafkasya, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'dan gelenlerden oluşuyordu.

Fransızların Ermenilere yardımları karşılığında, bölgede bir Ermeni devleti kurulmasını sağlayacakları sözü verildiği biliniyordu. Ancak Fransızların sözlerini tutmaları konusunda ciddi soru işaretleri de vardı.

Fransızlar, İskenderun'a asker çıkarmalarının ardından 11 Aralık 1918 tarihinde Dörtöl'ü işgal etmeleriyle birlikte, Urfa, Antep, Maraş, Adana, Mersin'i kapsayan, Niğde sınırındaki Pozantı'ya dayanan bir bölgeye uzanan maceraları başlayacaktı.

Adı geçen hemen her il ve bunlara bağlı ilçelerde, köy ve mahallelerde, Fransızlara karşı ciddi bir

Fransızların Ermenilere yardımları karşılığında, bölgede bir Ermeni devleti kurulmasını sağlayacakları sözü verildiği biliniyordu.

direnış olmuş, Türkler çok önemli zaferler kazanmıştır. Fransızların Nisan 1921’de imzalamak zorunda kaldıkları Ankara Anlaşması’nın ardından terk ettikleri Güney Cephesi için söylenecek, yazılacak çok şey var, ama 27 Mayıs 1920 tarihinde, Pozantı-Gülek mevkiinde, sadece 44 kişiden oluşan milli güçlerin, yaklaşık 1000 kişilik Fransız taburuna karşı kazandığı zafer unutulacak, öne çıkarılmayacak türden değildir.

Bölgedeki Kuvayı Milliye güçlerinin komutanı Tekelioğlu Sinan Bey, Niğde’deki 11. Tümen’in sınırlı sayıdaki birliklerinden ve subaylarından da aldığı destekle, Adana cephesindeki Fransızlara büyük darbeler vuruyordu.

Pozantı, Fransız Alayının 2. Taburunun işgali altındaydı. Tekelioğlu Sinan Bey’in stratejisi açısından büyük önem kazanan Pozantı’nın Fransızların kontrolü altında olması, Milli Güçlerin planlarını aksatıyordu. Sinan Bey, bu nedenle emrindeki kuvvetlerin bir bölümüyle Pozantı’ya giden tüm yolları keserek, Fransızların Adana ve Mersin civarındaki diğer birlikleriyle, ana karargâhlarıyla ilişkisini koparmaya

Pozantı’da Fransızlara karşı mücadele veren Sinan Tekelioğlu

karar verdi.

Pozantı’daki Fransız taburunun amaçlarından biri de, Toros geçitlerini, özellikle de, en stratejik nokta olan Gülek Boğazı’nı tutmaktı. Bu nedenle Gülek tarafına müfrezeler gönderilmişti. Ancak çevre köylerden katılanlarla sayıları sürekli artan Milli Güçler, Türk subayların komutasında Fransız müfrezeleri oldukları yerde tutmayı başarmıştı. Milli Güçlerdeki köylülerin çoğunun silahı yoktu ve kazma, kürek, balta kullanıyorlardı. Buna rağmen Fransızlar ne ilerleyebiliyor ne de geri çekilebiliyordu. Ama

asıl sorun, Pozantı’daki taburun geri çekilmesini sağlamaktı.

Adana’daki 1. Fransız Tümeninin komutanı, Pozantı’daki Türk çemberinin bir şekilde kırılıp, buradaki güçlerin Mersin’e çekilmesi emrini verdi. Bunun için de, bir uçaktan atılan torba ile Fransız tabur komutanı Binbaşı Pierre Mesnil’e, dağ yollarını kullanarak Mersin’e çekilmesini içeren emir ve kroki gönderildi.

Subayları ile bir toplantı yapan Binbaşı Mesnil, 25 Mayıs 1920 tarihinde, gece karanlığında bölgeden ayrılma kararı aldı. Çuğbeli

olarak adlandırılan mevkiden ilerleyerek, çemberi aşmayı başaran Fransızlar, 15 kilometre sonra köylüler tarafından fark edildiler. Çamalan'daki atlı jandarmalara haber veren Paziñçukuru köylüleri, çevre köylerden gelenlerle birlikte Fransızların

peşine düştü. Diğer yandan, Çamalan'da yakalanan bir Rum (Bazı kaynaklarda Ermeni), Fransız Taburunun Pozanti'da yaralı ve hastaları bırakarak çekildiğini anlatması üzerine, gelişme süratle Tekelioğlu Sinan Bey'e iletilmiştir. Sinan Bey ise bölgedeki Milli Güçlere bağlı müfrezelere komuta eden, Teğmen Şefik, Üsteğmen Hasan, Teğmen Besim ve Kâhyazade İbrahim Bey'e, Fransız taburunun olduğu bölgenin belirlenerek, baskın yapılması emrini vermiştir. Bu güçler, Karaisalı'da buluşarak, Fransızların en son görüldükleri mevkii olarak bildirilen Teker'e doğru harekete geçti.

Fransızlar ise kendilerine rehberlik eden yerli Ermenilerin öncülüğünde, Teker'i geçerek, Elmalı Boğazı'na ulaşmıştı.

Fransızları takip eden köylülere yetişen Milli Güçlere, Gülek'teki müfrezeye komutanı ile Aydınlı aşiretinden 11 kişi de katılınca, Milli Güçlerin sayısı 44'e ulaşmıştır.

26 Mayıs 1920 akşamı, yoğun yağmur ve göz gözü görmeyen

Kurtuluş Savaşında Kuva-yi Milli

karanlıkta, Sünedir Boğazı'na gelen Milli Güçler, burada Fransızları beklemeye karar verdi. Yaklaşık 10 kişi Boğazın girişine pusu kurarken geri kalan er ve köylüler de dağları tırmanıp, boğazın çıkışına yerleşmek üzere harekete geçti. Boğazın olduğu Ağaçkesen deresinin çevresi duvarı andıran kayalıklarla doluydu. Bu nedenle pusu kurulması için çok elverişliydi.

27 Mayıs sabahı, gün ağardıktan hemen sonra Fransız taburu, rehberleri öncülüğünde derede ilerlerken görüldü. Atış menziline girdiklerinde ise Türk Milli Güçlerinin yoğun ateşi başladı. İleriye koştuklarında boğazın çıkışını tutanların, geriye döndüklerinde ise girişe mevzilenmişlerin ateşi altında tam bir bozguna uğradılar. Nihayet akşam saatlerine doğru Fransızlar teslim olacaklarını, ama önce Türklerin komutanı ile görüşmek istediklerini söylediler. Karşılıklı konuşmaların ardından Fransız Ta-

bur Komutanı Binbaşı Mesnil, teslim olmak için protokol imzalamak istediğini, bunu da bir Türk Subayı ile yapabileceğini bildirdi. Mesnil'in bu talebi kabul edilmiş, asıl görevi Karaisalı Jandarma Tabur Komutanlığı olan Üsteğmen Hasan ile görüşüp, protokol imzalanmıştır.

Başkanlığı Arşivlerinde olan söz konusu rapor özetle, "Pozantı'dan çıkan düşmanı, Gülek Köyünün 15 kilometre uzağında Sünerdir dere-sinde sıkıştırarak, teslim olmasını sağladık. 550 er, Tabur Komutanı Binbaşı ve 9 subay Esir alınmıştır. Ayrıca 100 kadar da yaralı as-

ker vardır. Pusuda, 200 Fransız askeri ölmüştür. Ayrıca bölgedeki tepelerde ve sırtlarda çok sayıda ölü bırakmışlardır. Düşmandan 2 top, 8 makineli tüfek, 40 otomatik tüfek, 1000 civarında çeşitli tüfek ve tabanca, 13 katana ve 90 katır ele geçirilmiştir" denilmektedir.

Bu zafer sayesinde, Mersin, Tarsus, Adana'nın kuzeyinde ve Toroslar bölgesinde tek bir Fransız askeri kalmayacaktır.

Bunun ardından da Fransız esirler ve yanlarındaki Ermeni ile Rumlardan oluşan yardımcı güçler Pazınçukuru köyü yakınlarına götürülerek, kendilerine köylülerin hazırladığı pilav ve ayran verilmiştir.

Tamı tamına 44 Kuvayı Milliye-ci ile kazanılan bu zaferi, Tekelioğlu Sinan Bey, 29 Mayıs 1920 tarihli raporu ile Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya iletmıştır. Genelkurmay ATASE

Bu zafer sayesinde, Mersin, Tarsus, Adana'nın kuzeyinde ve Toroslar bölgesinde tek bir Fransız askeri kalmayacaktır.

Kuvayı Milliye sadece 44 kişilik gücüyle koskoca Fransız taburunu yenip esir alması Fransa'da da yankı bulmuştur. Fransız Kara Kuvvetleri arşivlerinde, Pozantı'da yaşanan yenilgiye ilişkin değerlendirmeleri de ayrıca yazacağız. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahribedilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız.

M. Kemal Atatürk

Promete
Necdet Pamir

Doğu Akdeniz Kıbrıs ve Doğal Gaz

Kıbrıs ve Doğu Akdeniz Neden Önemli?

Son yıllarda Doğu Akdeniz’de gerçekleştirilen bir dizi doğal gaz sahası keşfinin ardından, büyük güçlerin ve bölgesel oyuncuların, Doğu Akdeniz bölgesine ve özelden de Kıbrıs’a yönelik stratejileri ve taktik atakları ivme kazandı. Öncelikle vurgulamakta yarar gördüğüm husus, Doğu Akdeniz’in ve özellikle Kıbrıs’ın sadece ya da ağırlıklı ola-

rak doğal gaz keşifleri ve projeleri üzerinden değerlendirilmesinin, önemli olsa da eksik ve dolayısıyla yanıltıcı olacağı hususudur.

“Doğu Akdeniz, dünya ispatlanmış petrol rezervlerinin %47’sini, doğal gaz rezervlerinin %43’ünü barındıran Orta Doğu coğrafyasının; Akdeniz’e, Ege’ye, Karadeniz’e, Kızıldeniz’e ve Atlantik’e açılan kapısıdır. Benzer biçimde, Afrika’nın da adı sıralanan

denizlere ve Türkiye'ye Akdeniz üzerinden erişim coğrafyasıdır. "Stratejik konumuna bağlı olarak, Türkiye'nin güvenliğinde en hassas dengelerinden birisini oluşturan Kıbrıs adası ise başta İngiltere, (Rusya, Çin, İsrail!) ve ABD olmak üzere Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Avrupa Birliği ülkeleri açısından da stratejik ve askeri önemini korumaktadır." "Dünya ticaretinin yaklaşık

olarak yüzde 30'u Akdeniz havzasından geçmektedir.

Her gün ortalama 4 bin kargo ve ticaret gemisi Akdeniz'de seyir halindedir. Her yıl yaklaşık olarak 40 bin Rus ticaret gemisi, Türk Boğazları'ndan Akdeniz'e geçiş yapmaktadır..."

"...Kıbrıs ise bu jeostratejik önem içerisinde; (petrol ve) doğalgaz kaynaklarına ve Akdeniz'e giriş-çıkışı sağlayan üç kapıdan biri olan Süveyş kanalına yakınlığı nedeniyle, bölgede enerji ve uluslararası ticaret güvenliğini 'denetle-

mek için' yerleştirilmiş olan İngiliz üslerinin ve Amerikalıların da birlikte kullandığı erken müdahale ile dinleme istasyonlarının konuşulduğu bir noktada bulunmaktadır. Kıbrıs adası, ABD ve İngiltere'ye, 'istikrarsızlık odaklarına yakınlığı ve olası krizlere erken müdahale ve ikmal olanakları verme olanağı' taşımaktadır."³

Prof. İlber Ortaylı'nın kendine has üslubuyla dile getirdiği şu gerçekler, Kıbrıs'ın ve Doğu Akdeniz'in önemini yeterince değerlendiremeyenler için uyandırıcı olabilir:

"Rusya, sizin burnunuzun dibindeki Suriye'ye yerleşiyorsa, biraz uyanmanızı rica ederim. Rusya bir kara

devlettir, denizcilik tarihi üç asrı geçmez. Kendine göre eksikleri var o alanda.

Ama unutmayalım; nükleer bir deniz gücüdür. Herhalde İngiltere gelip de Doğu Akdeniz'de birtakım yerlere yerleşmiş, en başta Kıbrıs'ta üsler almışken, Amerika koca donanmasını oralarda gezdirirken, Almanlar bile nereden akıllarına geldiyse, oralara yerleşmek istiyorlarsa, Rusya da tabii kendine bir yer arayacak.

Bizim de orada olmamız lazım, çünkü evimizin girişidir."⁴

Gelelim İşin Doğal Gaz Boyutuna

Doğal gazın dünya enerji tüketimindeki payı, verimliliğine ve diğer fosil yakıtlara göre daha az sera gazı salmasına bağlı olarak artıyor. Mevcut durumda, dünya enerji tüketiminde doğal gazın payı yaklaşık %24. Uluslararası Enerji Ajansı'nın temel senaryosuna göre, önümüzdeki yıllarda, enerji tüketiminde petrol ve kömürün payı azalırken, doğal gazın payının artması bekleniyor. Farklı senaryolar da var ancak burada vurgulamaya çalıştığımız olgu, doğal gazın küresel olduğu kadar, bölgesel anlamda da öneminin azalmayacağı olgusudur.

Tükettiği enerjinin %31'ini, elektriğin %40 ile 50'sini⁵ doğal gazla karşılarken, bu kaynağın teminini, neredeyse tamamen (%99) ithalatla karşılayan Türkiye için, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs çevresindeki gelişmeler, doğal olarak yaşamsal önemdedir.

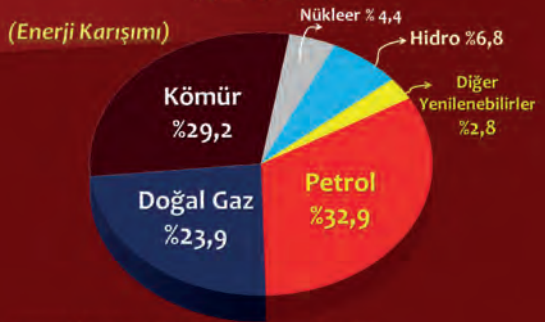
Doğal gaz halen Türkiye enerji tüketiminin en kritik ve stratejik kaynağı konumundadır. Doğal gaz ithalatımızın %53'ünü⁶ Rusya'dan, % 17'sini İran'dan yaparken, dış politikamızdaki mevcut tercihlerimizin, enerji arz güvenliğimizi riskli konuma getirdiğini de dikkate alırsak; Doğu Akdeniz doğal gaz keşiflerinin⁷, ithal kaynaklarımızı çeşitlendirmek açısından da önemli bir seçenek sunduğunu

söyleyebiliriz.

Doğu Akdeniz'de Son Dönemlerdeki Doğal Gaz Keşifleri

Doğu Akdeniz havzasında son yıllardaki en önemli keşifler, İsrail ve Mısır denizel alanlarında gerçekleştirilenler olmuştur. Kıbrıs'ın güneyinde yer alan Afrodit sahasındaki keşif ise Kıbrıs adasındaki iki toplum açısından önemli olmakla birlikte, Rum kesiminin müzakerelerde “havuç ve sopa” taktiği ile kullanılmasına alt yapı sağlayamayacak kadar sınırlı bir rezervdir. **Kaldı ki söz konusu sahada, KKTC'nin de Birleşmiş Milletler tarafından tescil edilmiş; siyasi eşitlik, eşit**

Dünya Enerji Tüketiminin Kaynaklara Göre Dağılımı
(%, 2015 Sonu)

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy, June 2016

egemenlik ve iki kesimlik ilkelerini çerçevesinde, bu kaynaklarda eşit hakkı vardır. Bu hak sadece “paylaşım” hakkı değil, kaynakların aranması ve geliştirilmesi sürecinde de birlikte karar verilmesini ve hareket edilmesini gerekli kalan eşitliktir.

Dünya ispatlanmış doğal gaz rezervleri, 2015 yılı sonunda 186,9 trilyon metreküptür⁸. Bu rakamla kıyaslayarak; İsrail, Mısır ve Kıbrıs adası güneyindeki keşiflerin değeri ve önemi konusunda, daha sağlıklı bir fikir sahibi olabiliriz.

İsrail'in denizel alanında, başta Leviathan ve Tamar sahaları olmak üzere, bugüne kadar keşfedilen ispatlanmış doğal gaz rezervleri toplamı yaklaşık 1 trilyon metreküptür.

Mısır son dönemde çok ciddi gaz keşifleri yaptığı için, İsrail gazına gereksinim duymamaktadır.

Bu miktarın %60'ının İsrail'in gereksinimi için kullanılması ve kalanının ihracı planlanmaktadır. Ekonomik değerlendirmeler, mevcut koşullarda, İsrail ve sahadaki hissedar şirketler açısından tartışmasız en uygun "pazarın", Türkiye olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, İsrail ile yeniden geliştirilmeye çalışılan ilişkiler sürecinde, "üstten alması" gereken taraf İsrail değil, Türkiye'dir. Ancak kimi özel şirketlerin çıkarları temelinde, bu üstün konu-

mun, gereğince kullanılamaması riski mevcuttur. İsrail tarafı, elini güçlü göstermek için, diğer Pazar olanakları arasında Ürdün ve Mısır'ı da saymaktadır. Ne var ki Ürdün piyasası son derece sınırlı kapasitededir (yıllık gaz ithalatı yaklaşık 4 milyar metreküp). Mısır ise son dönemde çok ciddi gaz keşifleri yaptığı için, İsrail gazına gereksinim duymamaktadır.

İsrail tarafı, gerekse İsrail alanda ve gerekse İsrail gazının Türkiye'ye taşınması için hevesli Türk şirketler nezdinde, çok yönlü çalışmalarını hızlandırmıştır. Aslında bu tür çabalar, kriz döneminde de kesilmemişti. İsrail, Akdeniz'in altından geçecek bir boru hattı ile İsrail gazının önce Türkiye'ye (yeni keşfedilmesini umdukları sahaların da katkısı ile) ve daha sonra da Avrupa'ya taşınmayı, en uygun seçenek olarak değerlendirmektedir.

Bu projede "GKRY'den ya da kıyıdaş diğer ülkelerden (Münhasır Ekonomik Bölgeleri için) onay alınmasına gerek olmadığı" da İsrail tezleri arasındadır. Bu tez, GKRY'nin böylesi "rakip bir proje"yi, "Münhasır Ekonomik Bölgemiz'den geçemezsiniz" diyerek engelleme girişimlerine de güçlü bir darbe anlamına gelmektedir.

Mısır ise başta Zohr sahası olmak üzere, son yıllarda gerçekleştirdiği doğal gaz keşifleriyle, gaz ihracı için uygun bir ülke konumun-

dan çıkmıştır. İsrail gazının ihracı açısından bir diğer temel sorun, sahaları işleten şirketlerin, İsrail iç piyasasında elde ettikleri satış fiyatını, ihraç etmeyi umdukları ülkelerde sağlayabilmelerinin hayli zor olmasıdır.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ise Afrodit sahasında gerçekleştirdiği gaz keşfini, KKTC ile sürmekte olan müzakerelerde, bir silah olarak kullanmaktadır. “Eğer bizim arzu ettiğimiz koşullarda bir anlaşmayı kabul ederseniz, o zaman bu ‘zenginlikten’ size de gereken payı veririz” diye özetlenebilecek, deyim yerindeyse, hukuksuz olduğu kadar küstah bir tavır içindedir. Bu rahatlığının ardında da AB’nin çok açık, ABD’nin biraz daha gizlenmeye çalışılmış desteği vardır. Hatta ikinci bir bahar yaşanmaya çalışılan Rusya da son tahlilde, GKRY’yi destekleyen bir politika izlemektedir. Ancak belirttiğimiz gibi, mevcut koşullarda, Afrodit sahası rezervleri, ne doğrudan Yunanistan’a gidecek bir boru hattına, ne de LNG terminali inşası ile sıvılaştırılmış gaz pazarlamasına yetecek miktarda gaz içermemektedir. Ve bu sahada KKTC’nin de eşit hakları vardır. Mısır’da Zohr sahası ve onun ardından yapılan yeni keşiflerle (Nooros, Baltim, vb.), Afrodit gazı için Mısır piyasasına erişim de pek mümkün görünmemektedir. Afrodit sahasının öncelikle her iki toplumun gereksinimine yönlendirilmesi ve nasıl geliştirileceğinin de zaman yitirmeksizin KKTC ve GKRY tara-

findan birlikte planlanması gerekli görülmektedir.

Ne Yapmalı?

GKRY, bahsi geçen aktörlerin de etkin desteğiyle, bu oyunu KKTC’ye göre çok daha profesyonel biçimde oynamaktadır. Yerel ve uluslararası medyayı, son derece etkin kullanarak, KKTC üzerinde psikolojik üstünlük sağlamaktadır.

Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti yerel ve uluslararası medyayı, son derece etkin kullanarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üzerinde psikolojik üstünlük sağlamaktadır.

Dünyada Kıbrıs ve Doğu Akdeniz’e yönelik yapılan uluslararası tüm toplantıların çok büyük bölümü Yunan ya da Rum düşünce kuruluşları ya da kuruluşlar tarafından organize edilmektedir. Afrodit sahası rezerv miktarının şişirilmesi, bu oyunun bir diğer ayağını oluşturmaktadır. Başlangıçta 198 milyar metre küp olarak ilan edilen rezerv, bir yıllık

süre içinde, (bağımsız analizlerin de katkısıyla) nereyse yarı yarıya düşerek, 103 milyar metreküpe inmiştir.⁹ Ada halkının gereksinimi için yıllarca yeterli olabilecek bu miktar, Rum tarafının tek başına ve Türkiye'yi "by-pass" ederek ihraç etmesine olanak verecek kapasitenin çok altındadır. Buna karşın Rum tarafı, sanki ekonomik olarak yapılabilmemiş gibi, Akdeniz'in 2000 metreyi aşan su derinliklerinden binlerce kilometrelik boru hattı ile Yunanistan'a ihracat, ya da LNG terminaleri inşa ederek, sıvılaştırılmış gaz ihracı gibi fantezileri, "havauç" olarak sallandırmaktadır!

Eksiğimiz, KKTC tarafında, bu konuları profesyonelce ve tüm boyutlarıyla (teknik, ekonomik, hukuki, siyasi, vb.) takip eden bir yapının, yıllardır yapılan tüm önerilere karşın hayata geçirilememiş olmasıdır.

Oysa ancak 250 milyar metreküpün altındaki bir hacmin tek bir LNG terminali için ekonomik alt sınır olduğunu, bu tür projelerde ise en az iki adet üniteye gereksinim olduğu bilinmektedir. Ancak eksiğimiz, KKTC (hatta Türkiye) tarafında, bu konuları profesyonelce ve tüm boyutlarıyla (teknik, ekono-

mik, hukuki, siyasi, vb.) takip eden bir yapının, yıllardır yapılan tüm önerilere karşın hayata geçirilememiş olmasıdır.

Kıbrıs'ta sürdürülmekte olan müzakerelerde öncelik, "atın önüne araba konması" örneğindeki gibi, "toprak tavizi/pazarlığı" konusunda düğümlenmiş görünmektedir.¹⁰ Oysa Türk tarafı için yukarıda değinilen stratejik önemdeki konular; Kıbrıs Türk toplumu ve Türkiye'nin güvenliği için yaşamsal önemdeki hakların (garantörlük, egemenliğe sahip iki kesimli devletin var olması, Cumhurbaşkanı

Yardımcısı'nın veto yetkisini taşıması, iki meclisli yapı, vb.) öncelikli olarak sağlanmasını yaşamsal kılmaktadır.

Rum tarafının doğal gaz konusunda yarattığı fiili durum da (Biz gazın pazarlama yöntemini belirleyelim ve gazı satalım, size sonra pay veririz) aynı biçimde, "atın önüne arabanın konulması" yaklaşımıdır. Burada da, eğer gerçekten çözüm

isteniyorsa, yapılması gereken, her iki toplumun, hidrokarbon arama, saha geliştirme, üretme ve pazarlama süreçlerini, eşit biçimde birlikte planlaması ve projelendirmesidir.

Böylesi bir yaklaşım, hukuka ve hakkaniyete çok daha uygun olacağı gibi, birlikte çalışma pratiği, çözümün önünü açabilecek işlevsel

bir anahtar görevi yapabilir.

KKTC ve Türkiye'ye düşen görev, her iki devletin bu konuda yetkin kadrolarını bir araya getirerek; işin teknik boyutunun yanı sıra ekonomik, hukuki, siyasi ve diğer boyutlarını bütünlük bir şekilde ve sürekli değerlendirecek ve doğal kaynaklar stratejisine yön gösterecek yeni bir yapılanmaya gidilmesidir. Bu yapılanma, KKTC ve Türkiye'den belirlenecek ikişer üniversitenin katkıları, kamu ve özel sektörden konunun uzmanı isimlerin de katılımı ile KKTC'de yerleşik bir Enerji Politikası Merkezi biçiminde oluşturulabilir.

Öncelikle bir durum tespit raporunun üretilmesi ve ardından da önerilerin geliştirilmesi yararlı olacaktır. Bunun ardından, ara raporlarla durum güncellemesi yapılmalıdır. Her yıl KKTC'de ve Türkiye'de bu konularda en az ikişer, Avrupa ve ABD başta olmak üzere, ilgili ülkelerde gereken sayıda uluslararası toplantılar düzenlenebilir.¹¹ Görüşlerimizin en geniş biçimde KKTC ve Türkiye'nin yanı sıra uluslararası planda da yayılması için etkin bir iletişim alt yapısı da kurulmalıdır.

KKTC ve Türkiye arasındaki bölgedeki ve Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi'ndeki hidrokarbon potansiyeli, ekonomik ve stratejik açıdan yaşamsal önemdedir. Ancak bu konu, söz konusu coğrafyanın öneminin sadece bir boyutudur.

KKTC ve Türkiye arasındaki bölgedeki ve Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi'ndeki hidrokarbon potansiyeli, ekonomik ve stratejik açıdan yaşamsal önemdedir.

Atatürk'ün vasiyet niteliğindeki sözlerini anımsayalım:

“Efendiler, Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece ikmal yollarımız tıkanır. Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu ada bizim için çok önemlidir...” •

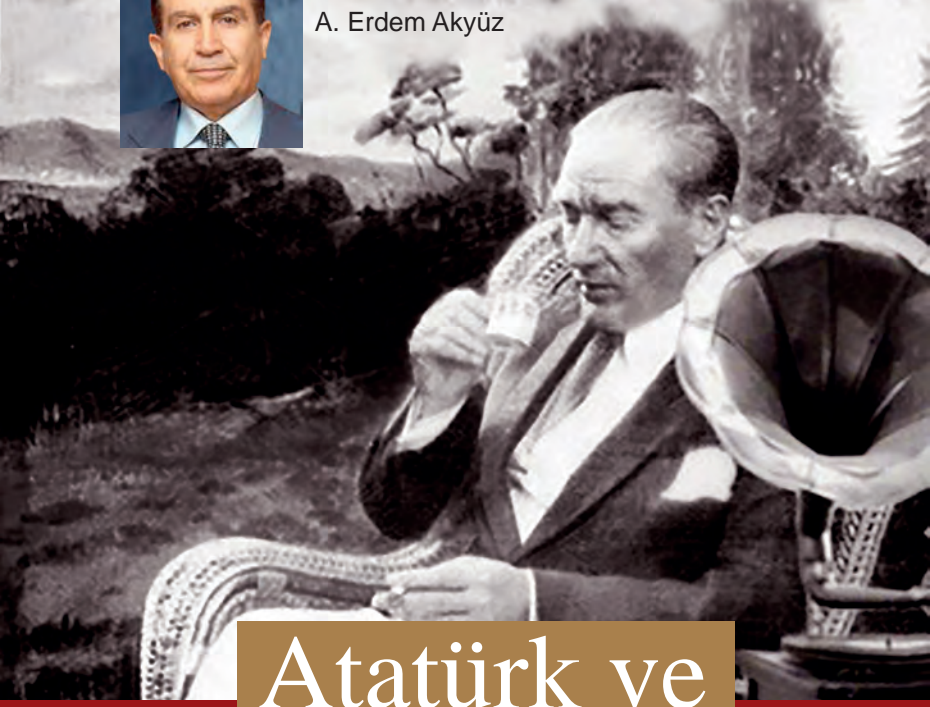
necdetpamirbd@gmail.com

Kaynakça: 1- Yazarın ilavesi 2-Doğu Akdeniz'deki Gelişmeler: Postmodern Dönemde Realizmin Yeni Bir Tezahürü mü; Eyyub Kandemir, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013 3-Kıbrısta Son Söz söylenmedi Paneli, Türkiye Barolar Birliği, Mustafa Ergün OLGUN (KKTC Cumhurbaşkanı E. Müsteşarı ve Görüşmecisi), Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 327, Kıbrıs'ta Son Söz Söylenmedi, ISBN: 978-605-9050-28-9; Eylül 2016, Ankara 4-Kıbrıs'ta Son Söz! Kim Söyleyecek? Paneli (Panel konuşmaları)" 05.01.2017, İstanbul 5-Özellikle, hidroelektrik santrallerini besleyen barajların doluluk oranına bağlı olarak 6-2016 geçici verisi (EPDK). Bu oran, 2015'te % 55'di. 7-Bölgede son dönemdeki keşifler, petrolden ziyade doğal gaz ağırlıklı olduğundan, analizimiz doğal gaz üzerinden yapılmaktadır. 8-BP Statistical Review of World Energy, June 2016 9-Kıyaslama yönünden bir fikir vermesi bakımından, Türkiye'nin bir yılda tükettiği gaz miktarı (2016'da) yaklaşık 48 milyar metreküptür. 10-"Kıbrıs müzakereleri: Türk tarafına yüzde 29 civarında toprak"; <http://www.bbc.com/turkce/38792672>, 30 Ocak 2017; 11-Rum ve Yunanistan tarafı, uzun bir süredir bu tür toplantılar üzerinden önemli üstünlük sağlamış durumdadır.

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Türk Müziği

*“Müzik, yaşamın bir parçası değil kendisidir.
Yani; hayat müziktir.”*

M. Kemal Atatürk

Müzik; genel tanımı ile sesin biçim ve anlamlı titreşimler kazanmış şeklidir. Sözcüklerle anlatılamayan duygu ve düşüncelerin seslerle anlatılması sanattır. Bütün çağlar boyunca ve tüm insanlar arasında iletişimi sağlayan en etkin araçların başında müzik gelir. Kısa tanımı ile müzik, insanlığın ortak dilidir. Müziğin bu evrensel boyutu

yalnız insanlar arasında değil tüm canlılar için geçerlidir.

Dil, din ve ırk ayrımı olmaksızın herkesin anlayabileceği yegane dil olan müzik, hem bir sanat, hem bir bilim dalıdır. Bu özelliği ile bireyin ve toplumun gelişim ve değişimini de sağlayan organik bir yapı konumundadır. Kişilerin ve toplumun; bilim, fen ve teknikte

gelişmesi, güçlenmesi ve bir ulus olarak kenetlenmesinde müziğin önemli rolü ve etkisi vardır.

Atatürk, Türk Milletini çağdaş uygarlıklar ölçüsüne yükseltebilmek için, spordan siyasete, bilimden hukuka değin bir çok yenilikler, devrimler yapmıştır. Bu yeniliklerin yalnızca bu sayılan alanlarda yapılmasının yeterli olmadığını bilen ve gören Atatürk kültür ve müzik alanında çalışmalar yapılmasına öncü olmuştur. Bu amaçla toplumda o zamana kadar pek bilinmeyen batı müziğine yönelik uygulamalar yaptığı gibi, Türk Müziğinin bilimsel ve çağdaş bir temele oturması ve evrensel çapta tanınmasını amaç edinmiştir.

Toplumlardaki değişiklikler ve yenilikler, kendini önce müzikte göstermektedir. Bu nedenle Atatürk, müziğe gereken önemi vermiş ve bu alanda büyük atılımlar gerçekleştirilmiştir Atatürk; güzel sanatlara, müziğe ve Türk Müziğine verdiği önemi çeşitli konuşmalarında dile getirmiştir.

İzmir Kız Öğretmen Okulu'nu 14 Ekim 1925'de ziyaretindeki konuşmasında şunları söylemiştir:

“Eğer söz konusu olan hayat insan hayatı ise, musiki kaçınılmaz olarak vardır. Musikisiz hayat zaten mevcut olamaz. Musiki hayatın neşesi, ruhu ve her şeyidir. Müzik, yaşamın bir parçası değil kendisidir, yani; hayat müziktir. Yalnız musikinin icra ediliş şekli üzerinde önemle durulmalıdır.”

Alman gazeteci Emil Ludvig'le 1930 yılında yaptığı görüşmede:

“Bir milletin müzik eğitimine önem verilmezse o milletin ilerlemesi mümkün olmaz. Bizim hakiki musikimiz Anadolu halkından işitilebilir.” demiştir

1 Kasım 1934 tarihinde TBMM'ni açış nutkunda müzik hakkında; *“Bir ulusun, ilerleme ve yükselmesindeki ölçü, müzikteki yenileniş ve yükselişi alabilmesi, kavrayabilmesi ile orandır. Ulusal musikimizi modern teknik içinde yükseltme çalışmalarına bu yıl daha çok emek verilecektir.*

Biz Batı musikisini saygıyla dinlediğimiz gibi, bizim musikimiz de bütün dünyada saygıyla dinlenecek bir halde olmalıdır.” demiştir.

Atatürk'ün Türk Müziği devri-

Bir milletin müzik eğitimine önem verilmezse o milletin ilerlemesi mümkün olmaz. Bizim hakiki musikimiz Anadolu halkından işitilebilir.

mi; Türk müziğinin kendine özgü geleneksel yapısı ve özelliği değiştirilmeden geliştirilmesi ve çağdaş bir yapıya kavuşturulması olarak özümlebilir.

Bu yapıyı oluşturmak için Muzıka-yı Humayun İstanbul'dan Anka-

Ulvi Cemal Erkin Hasan Ferit Alnar Cemal Reşit Rey A. Adnan Saygun Necil Kazım Akses

ra'ya nakledilerek Riyaseti Cumhuriyet Orkestrası adını almış (1924), aynı yıl Müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla Musiki Muallim Mektebi açılmış ve eğitime yönelik süreç devam etmiştir.

Çağdaş Türk müziğinin geliştirilmesi için; **Türk Beşleri** diye adlandırılan sanatçılardan **Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Cemal Reşit Rey, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses**, devlet bursu ile müzik eğitimi için yurt dışına gönderilmişler, **Paul Hindemith** ve **Bela Bartok** gibi büyük müzik adamları da Türkiye'de araştırma ve incelemeler yapmak üzere davet edilmişlerdir.

Yukarıda adları geçen sanatçıların yanında **Münir Nurettin Selçuk, Saadettin Kaynak, Mustafa Nafiz, Afıtap, Yesarî Asım Arsoy, Hamiyet Yüceses, Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Selahattin Pınar, Melek Erdik, Necip Celal Andel**'in unutulmaması gerekir.

Atatürk'ün; Türk sanat ve halk müziğinin çok sesli çağdaş musikiye ulaşması isteğinin bir göstergesi **Safiye Ayla**'nın bir konserinde yaşanmıştır.

Safiye Ayla, Paşa'nın adına düzenlenen konserde **'Yanık Ömer'** adlı şarkısını okuduktan sonra onu büyük bir hayranlıkla dinleyen Atatürk yanına gelerek:

"Safiye çok teşekkür ederim, çok güzel yorumladın. Bu türküyü bir operada söylemeni çok isterim. Bunu başarırsan, beni gerçekten çok mutlu edersin" demiştir.

Safiye Ayla

Türk müziğinin her türünü dinlemekten büyük zevk alan Atatürk, sanatçılarla yakından ilgilenmiş, okunan şarkı ve türkülere zaman zaman eşlik etmiş, oynanan halk oyunlarına katılmıştır.

En sevdiği şarkı ve türküler arasında akla ilk gelenler; **Alişimin Kaşları Kara, Çanakkale İçinde**,

Cumhuriyet Devrimleri sonrasında halkın müziğe olan ilgisini anlatan fotoğraflar

Fotoğraflar Doç. Dr. Uğur Alpagut'un "Müzik Sorunlarına Bakışta Atatürk'ün İzleri", Bilim ve Ütopya Kitaplığı, adlı eserinden alınmıştır.

Kırmızı Gülün Alı Var, Sarı Zeybek, Vardar Ovası, Yanık Ömer, Rumeli Türküleri'dir.

Şapka Devrimi sırasında gittiği Kastamonu'da, efelerin oynadığı **Sepetçioğlu** isimli halk oyununu çok beğenmiş ve efeleri kutlamış (1925), aynı yıl İnebolu ziyaretinde gençlerin oynadığı yöresel **Heyamola** oyununa katılmış, eşlik ettiği Artvin Barı halk oyunu, onun oynaması nedeni ile **Atabarı** adını almıştır. En güzel oynadığı halk oyunlarından biri de **Zeybek** oyunudur.

Atatürk'ün sofrası; bu yemeğe katılan devlet adamları, yöneticiler, siyasiler, halktan kişiler için olduğu kadar sanatçılar için de sanatlarını icra makamı olduğu gibi, zaman zaman sınava çekildikleri bir eğitim ve öğretim alanı olmuş, onların anılarında sevgi, saygı ve hayranlık dolu yerini almıştır. •

erdemakyuzbd@gmail.com

“Ben manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma, hiçbir kalıplaşmış kural bırakmıyorum. benim manevi mirasım bilim ve akıldır.. Benim türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse manevi mirasçılarım olurlar.”

Mustafa Kemal Atatürk

Yaşam Bilimlerinden sağlığa, fizik ve uzaydan sürdürülebilirliğe, teknolojiden sosyal bilimlere geniş bir yelpazede haber, makale ve tartışma konuları...

herkese bilim teknoloji

Türkiye'nin En Hızlı Bilim Kültürü ve Haberleri Dergisi | Nisan 2016 | Sayı 1 | Fiyatı 3.5 TL

Sıradan insandan ölüm makinasına

Herkes Bilim Teknoloji'ye hem bayilerden ulaşabilir,
hem de abone olarak dijital formatta okuyabilirsiniz.

www.herkesebilimteknoloji.com

Eski, gizemli, sevgi ve acı dolu bir apartmanda

Pınar Kür, 2008 tarihli “İstanbul Sokakları-101 Yazardan 100 Sokak” başlıklı kitapta, yaşadığı sokağı, oturduğu apartmanı anlatmaktadır. Sokak, Taksim’den Şişliye doğru uzanan Cumhuriyet Caddesi’ni Dolapdere’ye bağ-
lıyor. İkinci katında oturduğu apartmansa şöyle bir yer:

“Ana caddeden inerken sağ yana düşen, bağdaş kurmuş bir devi anımsatan, at nalı biçiminde-ki, bir zamanlar görkemli (ve o eski görkemlin izlerini inatla sürdüren) kocaman bina...”

Murat Yalçın'ın 101 yazardan 100 sokak adlı kitabı

Biri sokakta ama penceresinin tam dibinde, öteki bahçesinde iki ulu ağaç, geceleri “uzak, tekensiz bir orman ortasında bulunduğu” izlenimini uyandırıyor. Yirmi yılı aşan süre boyunca çevrede değişiklikler de olmuş:

“Gecelerin sessizliği bozuldu. Ağaçlar da yok artık. Gerçi tamamen kesmediler, güya budadılar ama öylesine kökten bir budama yaptılar ki deli ağaçlarının kollarının yeniden gökyüzüne doğru uzandıklarını görece kadar yaşayacak mıyım, bilemiyorum.”

Okur, “deli ağaçlarım” diyen roman-cının, **Bir Deli Ağaç** adındaki kitabını elbette anımsamıştır. Bu çok başarılı öykü kitabında anlatılanların çoğu, yazarın içinde yaşadığı bu eski, görkemli apartmanda geçer.

Mimar genç bir karı-koca, bir dairesine yeni yerleştikleri apartmanı şöyle tanımlar:

“Kara yüzlü bir ‘heyula’ydı ama hiçbir çağdaş binanın eri-

şemeyeceği bir heybeti vardı dar sokağın bir ucundan öte ucuna bağdaş kurmuş oturuşunda. Bağdaş kurmuş izlenimini uyandıran yalnızca orta büyüklükte bir bahçenin iç yanını çevrelemiş olması değildi; gerçekten insansı bir görüşü vardı bana sorarsanız”

“Artık var olmayan bir İstanbul’a dikilmiş bir anıttı bu yapı. Yok olmuş güzellikleri inatla saklayan.”

Bir öyküde de şu değerlendirme yer alır:

“Kendi başına kişilik kazanmış taş yığını! İçinde yaşayanların bile duymadıklarını özümlemiş, hepsinin de üstesinden gelmiş ve gelecek. Her geçen gün görkeminden bir şeyler yitiren, gene de görkemini yitirmeyen. İstanbul var oldukça ayakta kalacak olan. Ölenle ölmeyen, bitenle bütmeyen Duvarlarının rengi değişse de özünde değişmeyen. Hâlâ aşağı mahallenin çıplak ayaklı çocuklarıyla alay eden. Yukarı mahal-

lenin çağdaş yapılarına sanki burun kıvrıran. Aynı ölçüde ezebilen iki yanı da.”

Kitaptaki ilk öyküde şu tanım dikkati çekiyor:

“Paris Apartmanı. Komşuların yakıştırdığı bir addi bu; yoksa yan sokaktaki koca demir kapılı, mermer basamaklı esas girişin üstünde, kimsenin

başını kaldırıp okumaya zahmet etmediği yükseklilikte vaktiyle binayı yaptıran Osmanlı paşasının adı yazılıydı.”

20. Yüzyılın başında özenle yapılmış yedi katlı apartman, Pınar Kür’ün **Bir Deli Ağaç** kitabı gibi **Sular** kitabında da sık sık, sanki çok etkin bir öykü kişisi gibi kendini gösterir: *“Otuz iki daireli apartmanda oturanların hemen hemen tümü yalnız, yaşlı kişilerdi. Ellinin altında olan yoktu galiba -ancak gelip geçiciler arasında birkaç tane belki. - Tek başına yaşayan yaşlıların hepsi de kadındı.”*

Bu kadınlardan biri elli yaşında, yalnız yaşayan evlenmemiş Sevim’dir. On yıldır burada oturmaktadır. Bir şirkette çevirmendir. Sevdiği adam İlhan, otuz yıl önce Avusturya’da araba kazasında ölmüştür. Ölümü ona konduramayan Sevim, ölenin bir başkası olduğunu düşünmüştür hep. Belki İlhan yaşıyordu, bir gün çıkıp gelecektir!..

Dördüncü kata taşınan komşunun akşamları Brahms’ın Keman konçertosunu çalması, Sevim’in İlhan’la ilgili anılarını canlandırır. Bir müzikçi olan İlhan da bu parçayı çalıyor, Sevim’e açıklamalar

yapıyordu. Sevim ölmediğini zaman zaman düşündüğü İlhan’ın boş daireye taşınmış olabileceğini de aklından geçirir.

Derken, üçüncü kattaki Şükran Hanım’dan, boş daireye gelenlerin ‘yasak aşk’ yaşayan bir çift olduğunu öğrenir:

“Kadın kocasını bırakıp, çocuğunu alıp düşmüş adamın peşine. Oysa adam karısından boşanamıyormuş. Sevgilisine bu evi tutmuş, oturuyorlarmış birlikte.”

Bir süre sonra da yaşlı kadın, komşuların birbirinden ayrıldığını anlatacaktır:

“Adam çekip gitti,’ dedi çok bilmiş bir güllümsemeyle, ‘Karısına dönmüş.’ (...) ‘İşe girmek zorunda kaldı kadın,’ diyordu. ‘Eee, olacak elbet, kirayı veren âşık çekip gidince... Bir reklam şirketinde çalışı-

yormuş. Çocuğu da yuvaya verdi. Tepemdeki patırtıdan kurtuldum allaha şükür. (...) ‘Genç daha. Güzel de. Başka birini bulur nasıl olsa.’ ”

Oysa Sevim hiç de böyle düşünmez:

“Onun başka birini bulmayacağını, çünkü aramayacağını anlatamazdım Şükran Hanıma.

Yepyeni birini sevdiği için bırakıp gidenin yeri doldurulabilir belki -ama ölenin asla. Şükran Hanım nereden bilebilirdi bunu?-Adamın yeni bir aşka gitmeyip karısına dönmesi ölüm gibi bir şeydi -ama umuda yer bırakan, kesin ‘son’ olmayan bir ölüm- Hangi ölüm kesin sondur ki zaten geride kalan varsa?”

Bir gün asansörün önünde genç kadının elini incitmiş küçük çocuğuna, *“İnan bana geçecek... hepsi... her şey... geçecek,”* dediği-

ne tanık olur.

Kadının bakımında sanki, “ölümden söz etmeyen, ama insanın içine ölüm acısı gibi çöken bir öykü” farketmiştir. Sevim’in öyküsü de, umut içinde, *“Ölmeyeceğim, daha vakit var. Yaz gelecek. Hiç değilse bir kez daha. Keman sesini bir kez daha duyacağım. Bekliyorum,”* diye noktalanır.

Öteki öykülerde

Pınar Kür söz konusu apartmandaki başka yaşamları konu edinirken, daha önceden tanıttığı kişilerin bilmediğimiz yanlarını da bize gösterir. Örneğin **Bir Ayrılık Şarkısı**’nda, iki çocuğu olan ‘okumuş’ ev kadını, annesini, tek başına yaşadığı eski evlerinde görmeye gelmiştir. Bu görüşmelerden pek de hoşlanmaz. Yaşlı kadın şu, üçüncü kattaki Şükran Hanımdır!

Acılarını, kızından bile gizleyerek yaşamıştır yıllar boyu:

“Neden anlamamışım ömrünü susuz bir özveri kuyusu içinde tüketmekte olduğunu? Asıl yalınkat düşünen ben değil miymişim?”

Bir taşra kentinde banka müdürü olan kocasıyla evlenmesini Şükran Hanım’ın ailesi istememiş, İstanbul’a geldiklerindeyse, kocasının ailesi genç kadını dışlamıştır. “Koca bir apartmanın koca bir dairesi”ndeki yeni yaşamı, onu mutsuz kılmış.

Erkeğin başka bir kadınla ilişkisi olmuştur. Kadın öldüğü için adam evini, ailesini bırakıp gidememiş, ancak evde, bir ölü gibi sürdürmüştür yaşamını. Şükran Hanım, yılların ardından kızına içini döker:

“On dört yıl bir ölüyle yaşamak, sevmeyen, hiç sevmeyecek olan bir erkek değil yalnızca. Bir ölü. Ve bunu dış dünyaya açılan kişiliğine, davranışlarına hiç mi hiç yansıtmamak. Ne çetin bir iş bu. Ne büyük bir güç ister. Babamın gerçek ölümünden çok önce öldüğünü ayırsamadığım gibi, annemin onca yıl bir ölüye eşlik ettiğini de bilememişim. Kimse bilemedi. O hemen herkesin gözünde hep duygusuz, anlayışsız, gereksiz gevezeliklerle iç sıkıan, zor çekilen bir kadın olarak kaldı.”

Genç kadın annesini bambaşka bir gözle görmektedir artık:

“Bitmek bilmeyen bir ölüm. Ve bu ölümü her an yaşadığını belli etmeyen, her gelene kapıyı ‘ay nerelerde kaldın’ diyerek açan, geveze, güllünç, sevecenlikle yaklaştığında ‘ömür’, ama sinirli anlarında hiç bağışlanmayan, hor görülen, kimi kez yüzüne karşı aşagılanan bir kadın. Şükran Hanım. Annem.”

Akışı Olmayan Sular kitabındaki **Biraz Daha Ölmek**, Leyla İçin Şiir, Bitmiş Zamana Dair öykülerinde de **Paris Apartmanı**'ndan insanlar, yaşamlar buluruz. Sonuncu öykü geçmişte kalmış bir zamanın duyarlıklı, hoşgörülü, ince insanların bir güzellemedir. Dördüncü

On dört yıl bir ölüyle yaşamak, sevmeyen, hiç sevmeyecek olan bir erkek değil yalnızca. Bir ölü. Ve bunu dış dünyaya açılan kişiliğine, davranışlarına hiç mi hiç yansıtmamak...

katta dokuz numaraya gidip gelen Birinci kattaki bir numaranın on iki yaşındaki kızı, yıllar sonra orada tanık olduğu insan davranışlarını değerlendirmeye çalışır: *“Bambaşka bir çağı orası. Onca modernliğime karşın o yüksek tavanlı koca koca odaları nerdeyse tıklım tıklım dolduran eski eşyayı ve o odalarda, o eşyanın arasında yaşayan yaşlı insanları neden öyle çabucak sevdim -onlara tutuldum hattâ, âşık oldum- bilemiyorum.”*

Sorunun yanıtı:

“Nebile Hanımı, ailesini -ya da kendi deyişle ‘koca sülaleden geriye kalanları-, evini -ya da benim tanımlamamla, bir zamanki yaşamının artıklarıyla birlikte sığındığı yeri- tanımasaydım, o yaşamaya tanık olmasaydım -biraz da paylaşılasaydım- ben bugünkü ben olmazdım.” •

konuertopbd@gmail.com

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

Kerime Nadir 100 Yaşında

“Yalnızca para değerlerinin saltanat kurduğu, hüküm sürdüğü, saat başı borsa -döviz haberlerinin peşinde koşulduğu, gönül inceliklerinin git gide karardığı,

Selim İleri

sönüp gittiği, şimdiki aşksız, duygusuz dünyamızda, leylaklar kuşanmış ‘Hiç-kırık’ her şeye karşın hâlâ bir sığınak olabilir gibime geldi. Hangimiz, bizi biz-

den, hayalsiz ve leylaksız hayatlarımızdan çekip alacak bir ‘romans’a ihtiyaç duymamız ki?!” diyor Selim İleri.

Türkiye’ye bu ‘romans’ı sunan 5 Şubat 1917’de İstanbul’da doğan Kerime Nadir (Azrak) tam yüz yaşında.

“E linden hiç kitap düşmeyen, Egece geç vakitlere kadar okuyan, kızıyla uzun uzun okuma üzerine sohbetler yapan” bir anne; “tarihe meraklı ve cilt cilt kitaplarla dolu zengin bir kütüphanesi olan” bir babanın kızıydı. Yaz ayları teyzelerinin ve dayısının masallarıyla beslendiği, iple çektiği günlerdi. Masalların dinleyicisi, sonra anlatıcı en sonunda büyük bir yazar oldu.

Jules Verne’in kötü ve ağdalı Osmanlıca çevirilerini annesinin aldığı sözlük yardımıyla okudu. Reşat Nuri’nin **Çalikuşu**; Yakup Kadri’nin **Yaban**’ı ve **Bir Çatı Altında** romanının adını onun yapıtının adından aldığı Burhan Cahit’ten çok etkilendi. Onu büyüleyen bir başka yapıt ise Sabahattin Ali’nin **Kürk Mantolu Madonna**’sıydı.

16 yaşında eli kalem tuttu. Yazdıklarını yayınlamak istedi. Babası:

“*Bu kadar tanınmış yazar varken senin gibi bir çocuğun yazdıklarına kim bakar!*”; annesi, “*Neden duyguların başkalarının ellerinde gezsün!*” diye karşı çıkıp ders dışı okumasını ve yazmasını yasakladı. Kız kardeşini de ona bekçi yaptılar. Sağlığı bozuldu. Üzüntüden iğne ipliğe dönen çocuklarının derdine derman olmak için yasağı kaldıran ailesi kızlarının yazdıklarını, dizgici Mehmet

Dizman aracılığıyla **Resimli Uyanış** dergisinde yayınlattımayı başardı. Bacadan sokulduğu derginin mutfağına kapıdan hem de davetle girdi. En usta kalemlerinin katıldığı toplantıda derginin gelişmesi için bütün yazarların en güzel yazılarını vermesi kararlaştırıldı. **Solmuş Çiçekler** romanı dergide dizi yazı olarak, şiirleri de ara ara yayınlanmaya başladı. “*Bir kişi hem düzyazı da hem de şiirde başarılı olamaz. Düz yazıda daha başarılısın ve o konuda yaz*” denilince şiiri bıraktı.

Çocukken içindeki okuma aşkını körükleyen **Arkadaş Dergisi**’nin

Kerime Nadir romanlarını yazdığı masasında

sahibi Sedat Simavi yeni doğan Hürriyet gazetesinin sahibi olarak Kerime Nadir’i aradı:

“*Refik Halit’in romanı tutmadı. Gazetenin tirajı düşüyor.. Bize acele bir şey hazırlamanız mümkün mü?*” isteğinde bulundu. Kerime Nadir, yeni yazdığı **Aşk Rüyası** romanını verdi. Afişler ve el ilanlarıyla duyurulan dizi yazıyla Hürriyet

gazetesi beklenenin üstünde baskı sayısına ulaştı.

Yanlışsız, özenli Türkçesiyle tutulan “Kerime Nadir” adı “markaya” dönüştü. Gazeteler ve dergiler peşindeydi. **Posta Güvercini** romanı Fransızcaya çevrilerak **République** gazetesinde yayımlandı.

Etkilediği kamuoyu, sinemacıların da dikkatini çekti. Özel kendine özgü anlatımından sinema da yararlandı. Roman/Film kahramanlarının adları yeni doğan çocukların adı oldu. Ancak sinema dünyası onu üzdü. Yazdıklarıyla keselerini dolduranlardan, kitlelerin gözdesi olanlardan hiç bir sevgi bağıllık görmedi. **Hiçkırık** film ekibi ve sanatçılarını Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Çankaya Köşkü’nde ağırladığında aralarında unutulmuş eksik tek ad vardı: **Kerime Nadir**.

Mektuplar yağıyordu. Övgü dolu mektuplar arasında aşklarını dile getirenler oluyordu. **Hiçkırık**’ın Kerime Nadir’in yaşamında her zaman özel bir yerleri oldu. **Hiçkırık**’ı okuyan inşaat yüksek mühendisinin ısrarları ve yalvarışlarına dayanamadı, nişanladı. “Hayattan en acı dersini” aldı:

*“Hayatımın en acı hatırasını bana **Hiçkırık** mal etmiştir. İlk gençliğimin tertemiz ve saf duygularını ihanete kurban eden ve ömrümü*

“Kadının tek başına var olabileceği” söylemi onun manifestosuydu. Altını çizerek “Ben kendi hayatıma sahip bir kadını” dedi.

*sonsuz bir şanssızlığın çıkmazına sokan (Metresini kız kardeşim diyerek yanında getiren) bir nişanlıyı o bana getirmişti. **Hiçkırık**’ın yazarı olduğum için benimle hayatını birleştirmek isteyen bu adam, **Hiçkırık**’taki leylakların hayali kadar bile*

hayatıma değer vermedi!”

Aile baskısına, toplumun dayatmalarına isyan ederek, kadınların evlilik kısıncacı ile içine düşürüldükleri çukuru göstermeye çabaladı. “Kadının tek başına var olabileceği” söylemi onun “manifesto”suydu. Altını çizerek *“Ben kendi hayatıma sahip bir kadını”* dedi. Yazdı

1950’li yıllarda çevrilen **Hiçkırık** filminin afişi

Kerime nadir'in yapıtlarındaki kadın kahramanlar eğitilmiş; kadınların erkeklerden farklı ama eşit olduklarını haykıran; toplumda kadının yerini sorgulayan öncülerdi.

yaşadı, yaşadı yazdı.

Kendini yazmaya adadı. Hayatı da, işi de bu oldu. Yazdıklarıyla geçinebilen sayılı yazarlardan biri belki de ilk Türk kadını olmayı başardı:

“Dünyada, roman yazmanın dışındaki bütün maceralar bana pek yavan, kuru ve renksiz görünüyor.”

Yapıtlarında ormanı işleyen Kerime Nadir'e teşekkür eden Orman Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet'in çok önemseydiği orman sorunu konusunda bir kitap yazması istedi. İstekleri karşılıksız bırakmayan “hayır” diyemeyen bir yapısı vardı. **Ormandan Yapraklar** romanını yazdı.

Yeni geniş bir eve taşındı ama akli hep **Hayal Kafesi** adını verdiği yazarlığının doğduğu “kendine ait oda”sında kaldı.

Tarih boyunca ünlü sakinleri ile de hafızalarda yer edinen Maçka Palas'a taşındığında komşusu **Makber**'in ünlü şairi Abdülhak Hamit,

tutkulu aşkı Lüsyen Hanım'dı.

Kerime Nadir bu kez değişen hayatı kaleme almaya başladı. Güzel günler de yaşıyordu.

“Fransızca bilmek, piyano çalmak, dans etmek, caz dinlemek, iyi giyinmek, şık sofralar hazırlamak” gibi çerçeveledikleri yaşam biçimini “Kemalist Modernleşme” diye de adlandırarak küçümseyen, reddeden, ötekileştiren ve savaş açanların saldırıları da başladı. Kerime Nadir'in kutsal anlayışı, ona ve kadınlara insan olma onurunu veren Atatürk'ün ve yeni kurulan Cumhuriyet'in ana hedefi olan kadınların eğitimiydi. Bu yüzden yapıtlarındaki kadın kahramanların hepsi eğitilmiş; kadınların erkeklerden farklı ama eşit olduklarını haykıran; toplumda kadının yerini sorgulayan öncülerdi. O, eşitlikçi, özgürlükçü çağdaş yaşamın önündeki en büyük engel olan ataerkil yapıyı özellikle evlilik, aile ve erkek düşmanlığı çukuruna düşmeden gözler önüne serdi. Dört bir yanı kapalı dünyaya pencereler açtı.

Türkiye'nin Barbara Cartlant'ı olduğunu söylemekte bile zorlananlar onu “basit, kolay okunan, hiçbir edebi değeri olmayan”, “çerez”, “best seller” “Pembe/Beyaz dizi”, “piyasa romanları”, arabesk ve ısmarlama kitapların yazarı saydılar. Alkışlayacaklarına taşladılar. Bu yok saymalara, saldırılara karşı yanıtı **Romancının Dünyası** adlı anı-biyografi kitabıyla verdi:

“Edebiyatın tarifini yapanlara şaşarım. Genellikle iddialı yazarlar-

rin nasıl yazdıklarını, neden yazdıklarını, niçin yazdıklarını anlatmaya çalıştıklarını gördüm. Sanatı bir takım amaçlara alet eden ve ölçüye, biçime önem veren kişi gerçek sanatçı olamaz hence. O kişi bir ozenti, bir zorlama içindedir. Sanat zorlanmaz; o kendi kendine doğar. Edebiyatçı da seçeceği yolu iradesi

kadar duygularıyla, daha doğrusu ruhunun eğilimiyle saptar. Böylece kendi ruhuyla başka ruhlar arasındaki o bağı kurabilir ancak... gerçekçiler, insan hayalinin mucizelerine ve ruhun derinliklerinde olanlara inanmadıkları için romantizme sırt çevirmişlerdir... Bunu eleştirmek, işsizlerin, ukalaların, ya da yazıları okunmayanların çıkardıkları bir oyundur sadece.... 'İyi yazar olmayanlar eleştirmen olurlar!' diyen kişi ne doğru söylemiş!"

Kerime Nadir, Cumhuriyet'in aşkla sınavında "dramatik bir simge"ydi. Kötü bir evlilik yerine iyi bir boşanmayı dillendirmek o yıllarda çok zordu. "Kadının adı olsun"

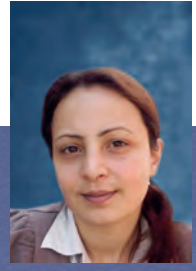
diye çabaladı. Mutsuz evliliklerden dokulu bir toplum istemedi. Kendi kuşağına anlatamadığını geleceğe nasıl anlatacağı?

"Aslında bugününün gençlerine bizim anladığımız anlamdaki aşkı anlatabilmek de bir sorun!... Uzay çağındaki aşk -ne yazık ki- eski roman türleri gibi, artık çağ dışı kaldı. Ayı çiğneyen insan, birçok kutsal kavramı da ayaklar altına almış bulunuyor. Evet, başta ay olmak üzere, her şeyin anlamı ve manevi değeri yok oldu bugün... Geçmişe bakarken, her şeye rağmen, içimde derin bir hüznü duymaktayım. Değişen dünya ile beraber kaybolan yıllarda yalnız gençliğimiz değil, sevdiğimiz hemen her şey yok olup gitti. Bu dünya bizim dünyamız bile değil artık! Yaşantımızda başkalarının zevki ve iradesi egemen..."

Önce elleri sonra kulaklarının rahatsızlığı yazmadan alıkoymadı, ta ki kanserden 20 Mart 1984'de 67 yaşında gözlerini kapayana kadar. Ölmeden önce kendisiyle görüşen gazeteciye yaşamını özetlemişti: "Feminizm hareketinin yanındayım!"

Yarım kalan işleri sevmeyen Kerime Nadir'in bitme aşamasındaki romanını kız kardeşi Vecihe tamamladı. 33 yıldır karton kutularda ondan kalanlar depoda gün ışığına çıkmayı beklerken 100 yaşına basan Kerime Nadir "yer yüzü aşkın yüzü oluncaya dek" **Hıçkırık**'la seslenecek. •

yasarozturkdbd@gmail.com

Getto*
Çocuklarının
Kurtarıcısı:
**Irena
Sendler**

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Irena Sendler ve arkadaşları, bir Yahudiyi saklamanın; silah taşımaktan, yasadışı bildiri dağıtmaktan ve hatta Almanlara sabotaj düzenlemekten dahi daha tehlikeli olduğu koşullarda, adeta ellerinde saati işlemekte olan bir bomba taşıyıcısına ve inanılmaz yöntemlerle 2 bin 500 Yahudi çocuğu Varşova Gettosu'n- İrena Sendler, hemşirelik yaptığı yıllarda

dan kurtardılar.

1939 yılı Eylül ayında Nazilerin tankları Varşova sokaklarına ulaştığında, sosyal hizmet uzmanı olarak çalışan 29 yaşındaki Irena Sendler, Alman ordusu tarafından işgal edilen ülkesi Polonya'da, yaşamalarının geri döndürülemez bir biçimde değişmekte olduğunu hissediyordu. Çok geçmeden, Varşova'da yaşayan 450 bin Yahudi, Alman ordusu

(*) **Getto:** Eskiden Yahudilerin şehirlerde ayrı yaşadıkları mahalle; günümüzde daha çok şehirlerde yabancıların ve azınlıkların yaşadıkları mahalle veya bölümler için kullanılır.

Gettoda Yahudiler ve Alman askerleri

tarafından 16 bloklu bir gettoya hapsedildi. Dış dünyadan tamamen izole edilmiş, yiyecek ve ilaç edinemeyen bu insanlara yardım etmeye karar veren Irena Sendler, yakın arkadaşları ve meslektaşlarından oluşan bir ekip kurdu. Tamamıyla genç kadınlardan oluşan bu 25 kişilik ekibiyle Sendler, ilk olarak gettoda yaşayanlara yiyecek, giysi ve ilaç ulaştırmaya başladı.

Ancak burada olan Yahudilerin, sonunda Treblinka İmha Kampı'na götürüleceklerini tahmin edebili-

yordu. Bu noktada bir karar verdi ve... Nazi zulmü altındaki Varşova Gettosu'nda yaşayan çocukları kurtarmak istediğini arkadaşlarına anlattı. Almanlar tifüs salgını nedeniyle tedirginlerdi ve Sendler ile arkadaşları, sağlık kontrolleri yapma bahanesiyle gettoya girip çıkabiliyorlardı. Gettodaki ailelerle konuşarak, onların çocuklarını ve bebeklerini kurtarmak için ikna eden Sendler ve arkadaşları, bu bebek ve çocukları gettoda dışarı çıkarıp onlara yeni bir yaşam olanağı sağlamak için akıl almaz yöntemler geliştirdiler.

Bebekleri ambulanslara saklayarak, bavullar ya da çuvallar içerisinde, çöp vagonlarına koyarak ve hatta ceset torbaları içerisinde gettoda kaçırarak Sendler ve arkadaşları, daha büyük çocukları ise şehrin kanalizasyon sisteminden gizlice Varşova'da şehirden duvarla ayrılmış Yahudi gettosu

götürdüler. Varşova Gettosu'ndan kurtardıkları bebekler ve çocuklar için sahte doğum belgeleri düzenleyen ve onlara birer Katolik isim veren ekip, Varşova'daki güvenli evlere getirilen çocukları böylelikle kırsal bölgelerdeki yetimhanelere gönderebildi.

Sendler, gettodaki çocukları canı pahasına oradan çıkarıyordu.

Almanlar Varşova sokaklarında kol geziyor ve her an yakalanma korkusu altında, oluşturdukları bu kurtarma sistemini gizli bir biçimde sürdürmek için çeşitli önlemler geliştirmeleri gerekiyordu. Gettodan kurtarılan çocuklara verilen yeni Katolik isimleri defalarca tekrar ettiriliyor hatta sokakta Almanlar tarafından durdurulma ihtimallerine karşı, onlara her Polonyalı çocuğun bildiği kısa dualar dahi öğretiliyordu.

Irena Sendler, kurtardığı çocuklar için bir şey daha yaptı; onların tek tek kayıtlarını tuttu. Çocukların Yahudi isimleri ve kurtarıldıktan sonra verilen sahte Katolik isimlerini titiz bir biçimde kayıt altına alan Sendler, bu sayede savaşın bitmesinden sonra kurtardığı çocukların aileleriyle bir araya gelebileceklerini düşünüyordu.

1942 yılında, durum daha da kötüye gitti ve her gün binlerce Yahudi, Treblinka İmha Kampı'na

götürülmeye başlandı. Sendler ve arkadaşları ise bu sırada, aileleri çocuklarını geride bırakmaları konusunda ikna etmeye çalışıyorlardı. Böylelikle onları kurtarmaları için hiç değilse biraz daha zamanları olabilecekti. Sendler, üzerinden 60 yıl geçtikten sonra bile rüyalarına giren o kötü günleri anlatırken, hâlâ kurtaramadığı çocuklar için derin bir üzüntü duyuyordu:

İmha kampına gönderilen yahudiler

“Bazen aileler çocuklarını bize vermek istemiyorlardı. İlk soruları, ‘Çocuğumun yaşayacağına dair söz verebilir misin’ oluyordu. Ben de ‘Veremem’ diyor; ‘bugün gettodan canlı çıkabilir miyim, onu bile bilmiyorum’ diye yanıt veriyordum.”

20 Ekim 1943'te Gestapo Irena Sendler'in evini bastı. Allahtan kurtardıkları çocukların eski ve yeni isimlerinin yer aldığı kağıtları, bir kavanoza yerleştirip bahçesine gömmüştü de, Almanlar kaçırılan çocukların bilgilerine ulaşamadı-

lar. Ancak Sendler tutuklandı ve Pawiak Hapishanesi'ne götürüldü. Burada, çalışma arkadaşları ve neler yaptıkları konusunda bilgi vermeyi reddettiği için işkence gören Irena Sendler, ölüme mahkûm edildi. İdamaya götürülürken, son anda bir bekçiye arkadaşlarının rüşvet vermesi sayesinde kaçtı ve ölmekten kurtuldu.

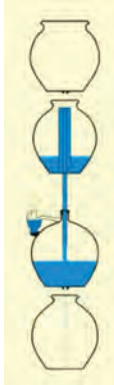
Sendler ve arkadaşları, çocukları gettodan çıkarmayı sürdürdüler ve 2 bin 500'e yakın çocuğun hayatını kurtarmayı başardılar. Savaşın sonra, Irena Sendler'in umduğu gibi, kurtardıkları tüm çocuklar ailelerine kavuşamadılar. Ancak Sendler ve arkadaşlarının, tarihin en karanlık dönemlerinden biri olan o günlerde yaptıkları, cesaretleri, kötülüğe boyun eğmemeleri ve direnişleri; hem o çocukların hem de insanlığın en önemli miraslarından oldu. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Irena Sendler yaşamının son yıllarını, Gestapo'nun işkencesinden kalan sağlık sorunları nedeniyle tekerlekli sandalyede geçirdi ve 12 Mayıs 2008'de yaşamını yitirdi. Ölmeden birkaç ay öncesine ait sözleri şöyledi: **“İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, insanlık sanki bazı şeyleri anlamış ve bir daha böyle bir şey olmayacak gibiydi. Ancak anlaşıl-mamış ki, hâlâ din, etnik köken ve milliyete dayalı savaşlar sürüyor, dünya kan gölüne dönüyor. Oysa, sevgi, hoşgörü ve alçakgönüllülük sayesinde dünya daha iyi bir yer haline gelebilir.”**

İlk çalar saati Platon icat etmişti

Telefonlar ve tabletler, onların görevini üstlenmeden önce, çalar saatler yaşamsal önemdeki işlevleriyle gündelik yaşamlarımızın başköşesinde duruyorlardı. Tarihteki ilk çalar saat ise, 2 bin 400 yıl önce Yunan Filozof Platon tarafından icat edildi.

Platon'un geliştirdiği su saati, suyun en üstteki haznedan bir alttakine, ardından ise üçüncü hazneye belli bir sürede dolmasıyla, ikinci ve üçüncü haznelere arasına yerleştirilmiş ses düzeneğinin çalışması prensibine dayanıyordu.

Platon'un çalar saati, kaynamakta olan bir çaydanlığı gibi bir ısıklığı çıkararak, öğrencilerinin sabah derslerine zamanında yetişmesini sağlıyordu.

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarıhan

DAĞI DELMEMEYE ÇALIŞAN KARINCA

Günümüzde, birçok aydın ülkemizin ve halkımızın geleceğinden umutsuz. Bu durum onları mücadeleden uzaklaştırıyor. Oysa bilmiyorlar ki, içinde bulunduğumuz durum geçicidir ve bu atalarımız “Gün doğmadan neler doğar” demişler. Tarihte böyle “gün doğmadan” yani beklediğiniz zamandan da önce gerçekleşmiş ne kadar çok olay vardır.

Kurtuluş Savaşımızı da buna örnek verebiliriz. Gerçi bu savaş yaklaşık dört yıl sürmüştür ama birçok umutsuz insan onun zaferle sonuçlanacağına inanmıyordu...

Dr. Fahri Can anlatıyor: Kurtuluş Savaşı yıllarında Gebze’de kurulan gönüllü tabura Osmancık adı verilmiştir. İngilizlerin saldırısıyla müfrezet dağılır ve Fahri Can ile birkaç arkadaşı yapa-yalnız kalırlar! Üç arkadaş Adapazarı’na doğru yola çıkarlar. Kandıra köyleri boşalmış, pencerelere beyaz bayrak asılmıştır! Gece yarısına doğru İzmit-Şile yoluna ulaşırlar. Yolun düşman tarafından tutulduğu kanısına vararak öbür taraftaki

fundalığa dalarlar.

Tedirginlik içinde giderken Fahri Can, arkadaşından bir istekte bulunur: Eğer çarpışmada yaralanırsa, arkadaşları tabancasını alına sıkacak, onu düşman eziyet etmesinden kurtaracaktır. Çünkü İngilizlerin Süleyman Kaptan’ı esir alınca atların arkasına bağlayıp yollarda sürüklediklerini, feci bir biçimde şehit ettiklerini duymuşlardır. Neyse ki açılan bir ateşten kurtularak Adapazarı’na ulaşmayı başarırlar.

Öykünün buraya kadar olan

kısmı, içinde bulunulan koşulları belirtmek için anlatılmıştır. Görüldüğü gibi durum hiç de iç açıcı değildir.

Asıl ilginç olan öykünün bundan sonraki kısmıdır. Doktor anlatıyor:

“Adapazarı’na geldik. Adapazarı’nda kaymakam ve Kocaeli Mutasarrıf Vekili Rahmetli Ferit Bey’e idik. Bir karış sakal, bıyıklara karışmış, toz toprak içinde. Manen, maddeten yorgun bir halde idik.

Ferit Bey evvelce Gebze kaymakamı idi. Mütarekeden sonra tabii azledilmiştir. Kuvayı İnzi-batiye’nin geleceği günden bir gün önce beraber dağa çıktığımız kardaştan ileri arkadaşım idi. Kucaklaşıp öpüştükten sonra onun yardımı ile tıraş olduk, yıkan-dık. Temiz çamaşır giydik. Elbiselerimiz fırçalanıp silindi, temizlendi. Adama benzedik.”

Bugün de geleneklerimiz arasındadır. Bir yerden misa-

fir arkadaşımız gelince ne yaparız? Ona bir ziyafet veririz.

“Ertesi akşam Ferit Bey, şerefimize bir sofraya hazırlattı” diye anlatmaya devam ediyor Doktor:

“24. Tümen Kumandanı Atif Bey’den başlayarak hükümet erkânı ve şehir eşrafını davet etti. Sofra başında, çektiklerimizi unutmmuş, hayatımızdan memnun sohbet ediyorduk. Mutasarrıftan emekli ve okumuş, bilgili bir insan olduğu konuşması sırasında ‘Naima şöyle der, İbni Haldun böyle der’ gibi sözlerinden

anlaşılan Ferit Bey, acıyan bir ifade dedi ki:

“Doktor, Efendi oğlum, siz gerçekten doktor musunuz?” (Çünkü kıyafeti de bir doktordan çok bir çeteye benzemektedir)

“Evet efendim.”

“Vah vah, çok üzüldüm efendi oğlum.”

“Neden Beyefendi, anlayamadım.”

“Memleketi bir macera için, bütün bütün yok olmasını göze alanlar arasında münevver bir doktorun da bulunması beni gelecek için üzdü.”

Sofradakiler, bu konuşmayı merak ve hayretle izlemektedirler.

“Ben efendiğim bu sözlerinizden bir şey anlamadım.”

“Evladım, anlamayacak bir şey yok ama izah edeyim. Biz dört yıl önce muazzam bir imparatorluk idik. Ordumuz, donanmamız, hazinemiz, hükümetimiz, her şeyimiz vardı. Ayrıca Avrupa'nın en kudretli ordularına sahip devletleriyle (Almanya'yı Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nu kast ediyor) müttefik idik. Dört sene harp ettik, yıprandık ve nihayet mağlup olarak yerlere serildik. Bugün ne ordumuz var,

ne donanmamız, ne de hazinemiz. Hükümet ne kurtarabilirse kârımız o olacak. Fakat sizin bu hareketleriniz buna da engel olacak ve nihayet yok olacağız! O vaziyette kaybettiğimiz harbi düşmanlarımız zaferle şahlanmış ve biz yerlerde sürünüyor halde iken mi kazanacağız? Yazık efendi oğlum çok yazık!”

"Biz çocuğu olduğumuz bu milletin hürriyeti, istiklali için bu minnetlere katlanıyoruz. Bunu biz başaramazsak bile bu uğurda ölüp sonrakilere olsun örnek olamaz mıyız?"

Bu konuşma gerçekte bu sofraya yakışmamaktadır. Bu nedenle sofradakiler hayretle dinlerler.

Dr. Fahri, Ferit Bey'e "Size bir hikâye anlatacağım" der ve şu bildiğimiz Kâbe'ye gitmek için yola çıkan karıncanın öyküsüne benzer bir öykü anlatır. Hani karınca "Gidemsem de bu yolda ölürüm ya" demiştir. Onun anlattığı öyküdeki karınca, bir dağın eteğinden karşı tarafa delik açmaya çalışmakta,

bunun imkânsızlığı hatırlatılınca:

“Dağın öbür yanında yavuklum var. Ona kavuşmasam da yolunda ölüürüm ya!” demiş.

Dr. Fahri, bu öyküyü anlattıktan sonra:

“Beyefendi, der, biz çocuğu olduğumuz bu milletin hürriyeti, istiklali için bu minnetlere katlanıyoruz. Bunu biz başaramazsak bile

Türk ordusu İstanbul'a giriyor

bu uğurda ölüp sonrakilere olsun örnek olamaz mıyız?”

Sofrada bir alkış kopar. Emekli mutasarrıf ise yalnızca bir masal dinlemiştir ve biraz sonra da kalkıp gider.

Bu öykünün bir sonu da olmayıydı. O da şudur: Büyük Zaferden sonra Türk jandarması büyük gösteriler altında İstanbul'a girince Doktor Fahri de 15 gün izin alarak özlemini çektiği İstanbul'a gitmek üzere yola çıkar. Arifiye'de trenden

inip Adapazarı'na gider. Eski müca-
dele arkadaşlarını bulur ve o arada
eski mutasarrıfı sorar. Ona:

*“Beyefendiciğim, karınca dağı
deldi ve yavuklusuna kavuştu. Artık
buna da masal diyemezsiniz ya!”* di-
yecektir. Fakat onun zaferden önce
öldüğünü söylerler...

İnsan, kutsal bir dava uğrunda,
kazanma garantisi olmasa da müca-
dele eder ve gerçek-
ten gelecek kuşaklara
bu konuda örnek olur.

Fakat Kurtuluş
Savaşı'nın kaza-
nılmayacağı değil,
kazanılacağı ihtimali
daha büyüktü. Bunun
en büyük kanıtı Türk
milletinin bağımlı
yaşamaya tahammül
edemeyeceği ve bu
davasında yüzde yüz
haklı olmasıydı.

İkincisi ise dünya
milletlerinin büyük
bir uyanış çine
girmiş olmasıydı.

Kurtuluş Savaşı'nın kadroları bunu
seziyor ve hatta görüyorlardı.

Göremeyenler ise eski Mutasar-
rıt gibi düşünüyorlardı. •

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: Dr. Fahri Can, “Kuvayı Milliye Ruhu”, Yakın
Tarihimiz, C. 1, s. 245.

***“Ulusal egemenlik öyle bir
nurdur ki, onun karşısında
zincirler erir, taç ve tahtlar
yanar, mahvolur.”***

M. Kemal Atatürk

Sahtecilik Dolandırıcılık ve Alınacak Önlemler

Dijital dünyada
en büyük sorun:
Güvenlik

Yazan: YİĞİT MEHMET ÜRETEEN

Kişisel kariyerimin son 12 senesini dünyada oldukça bilinen çok uluslu bir bankanın bireysel bankacılıkta Avrupa ve Ortadoğu ve Afrika bölgesinden sorumlu 'Fraud Risk Management' (*Sahtecilik Riski Yönetimi*) direktörü olarak tamamladım. Gerek yurt içinde ve gerekse yurtdışında farklı kıtalarda farklı milletlerden yüzlerce insana branşım üzerine eğitimler verdim. Bunca senelik üst düzey çalışmalarına ve tecrübeme dayanarak şunu açıklıkla söyleyebilirim ki, bu konu kendisini sürekli yenileyen ve hayatınızın her alanında karşınıza çıkacak bir konudur. Tam her şeyi öğrendim

*Gelişen dijital dünyaya
sahtekârlar da hızla
uyum sağlıyor.*

artık derken, bildiklerinizin sadece öğrenmeniz gerekenlerin ancak yarısı olduğunu anlarsınız.

Sahtecilik ve Dolandırıcılık Riski Yönetimi, var olan ve gerçekleşmesi muhtemel tehditleri sürekli analiz etme, bunlara karşı strateji ve politikalar üretmek taktik uygulamalarla her türlü sürprizi önceden tahmin edip saldırıları bertaraf etme temeline dayanır.

bankacılık süreçlerine hakim olmanız gerekir. Bu bilgilerin de sürekli olarak değiştiğini ve yenilendiğini düşünürseniz, gerçekten oldukça çetrefilli bir iş olduğunu anlayabilirsiniz.

Potansiyel olarak herkesin sahtecilik ve dolandırıcılık saldırıları ile karşılaşma olasılığı vardır ve bu da işin risk kısmını oluşturur. Bu riski yönetebilirsiniz, gündelik hayatı-

nızdaki olası ataklardan en az zararla kurtulabilirsiniz.

Bilgisayarına virüs koruması yüklemiş bir kullanıcı olası saldırılara karşı önlemini alarak zararı en aza indirmiş olacaktır.

Alacağınız önlemini başınıza bir şeyler gelmeden almanız, çok büyük zararlara karşı sizi koruyacaktır. Aynı

durum sigortalatma işlemleri için de geçerlidir.

Bireysel anlamda maruz kalabileceğimiz zararlar yüzbinlerce liralara bulabileceği gibi, kurumsal firmaların zararları milyon dolarları aşmaktadır. Bireysel anlamda televizyonlarda kredi kartları ve banka hesapları ile ilgili haberler çıktığı için sahtekârlık ve dolandırıcılıkların bu tip olaylarla kısıtlı kaldığı inancı doğmamalı. İş bilen bir dolandırıcıyla karşılaşırsanız şirketiniz soyulabilir, sadece kredi kartınız değil, ailenizin varlıklarına dahi el koyulabilir.

Sahtekârlar ve dolandırıcılar zeki insanlardır. Çabuk kavrarlar ve çabuk adapte olurlar.

Son derece hızlı gelişen sahtecilik ve dolandırıcılık saldırıları karşısında, bankalarda bu işle ilgilenen ayrı bir bölüm kurulması gereksinimi doğdu ve "Sahtecilik ve Dolandırıcılık Riski Yönetimi" bilimsel yaklaşımlarla uygulanmaya başlandı.

Sahtecilik ve Dolandırıcılık Riski Yönetimi, var olan ve gerçekleşmesi muhtemel tehditleri sürekli analiz etme, bunlara karşı strateji ve politikalar üretmek, her türlü sürprizi önceden tahmin edip saldırıları bertaraf etme temeline dayanır. Bunu yapabilmek için tüm

Kredi kartlarının ilk çıktıkları günden bu yana geçirdikleri teknolojik aşamaların tümü (plastik kartlar, hologramlar, manyetik şeritler) sahtekârlar tarafından zaman içinde kopyalandı. Bugünkü çipli kartların kopyalanması da muhtemelen bir süre alacaktır. Kredi kartları sahtekârlıklarına ait özel önlemlerin 3 ila 5 sene arasında bir ömrü olduğunu deneyimlerimize dayanarak söyleyebilirim. Buna karşın, yeni güvenlik önlemleri hem sektördeki uzmanlar hem de uluslararası kredi kartı kuruluşları tarafından

planlanmaya devam etmektedir. Bu süreklilik arz eden bir durumdur.

Bankalara sahte kimlik ve kişisel bilgilerinizle yapılan kredi başvurularından, adınıza mal alıp satmak, şirket kurmak, şirket öz mal varlıklarını sahte imza ve belgelerle satılması ya da zimmetine geçirmesi ve benzeri yüzlerce farklı sahtekârlık tipinden bahsedebiliriz. Tüm bu sahtekârlık olaylarında aldığınız ya da almadığınız önlemlerin ve kontrollerin belirleyici olduğunu bilmenizi isterim.

Sahtekârlar ve dolandırıcılar zeki insanlardır. Çabuk kavrarlar ve çabuk adapte olurlar. Özellikle profesyonel olanlar tüm bahsettiğim sahtecilik çeşitleri için kafa patlatır, kısa sürede sistemin ve sizin açıklarınızı keşfederler.

SOSYAL MEDYADAKİ TEHLİKE

“Sosyal mühendislik” terimi de sahtekârlık ve dolandırıcılık riski yönetiminde karşımıza çıkan konulardan birisidir. Sosyal mühendisler, kişisel bilgilerinize ait ipuçlarını sanal alemdeki sosyal ağ paylaşımlarınızdan ya da kamuya açık herhangi bir kaynaktan ve hatta sizin ağzınızdan alabilecek

kadar usta dolandırıcılarıdır. Tüm bunlar kullanılarak kimlik bilgileriniz, banka hesap ve adres bilgileriniz ele geçirilebilir, değiştirilebilir, cep telefonunuz klonlanabilir, yani kısacası aklınıza

gelebilecek her şey yapılabilir.

NASIL ÖNLEMLER ALABİLİRİZ?

Bu sahtekârlık ve dolandırıcılık saldırılarından korunma, iki ayaklıdır. İşin birinci ayağı, kurumsal firmaların, müşterileri adına aldıkları önlemlerdir. Sektör anlamında bankacılık sektörü dışındaki kurumlar da bahsetmiş olduğum temel prensip ve stratejilerini uyguluyor olmaları gerekir. Sektörler farklı olabilir, ancak uygulanması gereken prensipler her sektör için aynıdır.

İkinci ayak ise bireysel olarak bizlerin kendimizi nasıl koruduğumuz ve aldığımız önlemlerdir. Elbette yapılması gereken pek çok şey var; ama en azından aşağıdaki uyarıları dikkate alırsanız akşam

başınızı yastığa rahat koyabilirsiniz.

- Birden fazla kredi kartınıza aynı şifreyi asla tanıtmayın. Evlilik yılı, sizin veya eşinizin veya çocuklarınızın ve ya anne /babanızın doğum yılı, ölüm yılları, birbirini takip eden ya da tekrar eden sayılardan şifre belirlemeyin, belirleyen varsa da uyarın. Şifrenizi kağıtlara veya kartınızın arkasına yazıp cüzdanınıza koymayın.

metleri telefonunu cep telefonunuza kaydedin. Kartınız çalındığında arkasındaki numaraya doğal olarak ulaşamayacağınızı unutmayın.

- Hiçbir banka sizden e-posta ile ya da telefonda ATM ya da internet bankacılığı şifrenizi sözlü olarak vermenizi istemez. Bu tip talepler gelmesi durumunda derhal bankanızı haberdar edin.

- Günümüzün meşhur olayı ha-

line gelen, kendisine emniyet mensubu ya da savcı süsü vermiş kişilerce arandığınızda para talebi karşısında asla bu tuzağa düşmeyin. Ya telefonu kapatın ya da polise haber verin. Sizin kişisel bilgilerinizi telefonda size söylemesi sizi şaşırtmasın, korkutmasında da çok takılmayın, telefonda muhatap olarak bu kişilerle

Posta kutunuza bırakılan hesap döküm zarfları gibi belgeler sosyal mühendisler tarafından takip edilebilir belgelerdir.

- Kredi kartlarınızın hepsini aynı yerde tutmayın. Alışverişe çıktığınız zaman hangi kartı ya da kartları kullanacaksınız sadece onları yanınıza alın. Özellikle kabalık Pazar yerlerine gidiyorsanız kartlarınızın tamamını cüzdanınızda taşımak oldukça risklidir.

- ATM'lerde kartınızı kullanırken şifre girişi sırasında diğer elinizle giriş yaptığınız tuşları gizleyin.

- Hangi bankadan kredi kartı aldıysanız, o bankanın müşteri hiz-

konuşmayın.

- Posta kutunuza bırakılan hesap döküm zarfları gibi belgeler sosyal mühendisler tarafından takip edilebilir belgelerdir. Mümkünse güvenilir bir e-posta adresine e-fatura ya da e-hesap özeti olarak isteyin bu tip belgeleri. Bu iş için kullandığımız e-posta adresini, sanal alemde başka yerlerde kullanmamanızı ayrıca tavsiye ederim.

- Asla ve asla kişisel bilgilerinizi, ailevi özel durumlarınızı, çıcağımız tatillerin yerlerini ve tarihle-

rini, ne zaman nerede olacağınıza ve o anda nerde olduğunuzu paylaşmayın. Havanızı arkadaşlarınıza dönünce atarsınız. Ayrıca önlem olarak sosyal medyada profilinizi herkese açık tutmayın. Evdeyken sosyal ağdan konum atıp sonra da paylaşıp ‘şu anda çayımı içiyorum’ demek ile ev adresinizi yazılı olarak basıp dünyaya dağıtmanız arasında fark olmadığını unutmayın.

- Kimlik bilgileriniz, telefon numaranız gibi bilgileri sizden isteyen sitelerin kurumsal ve güvenilir olduğundan şüphe duyuyorsanız asla bu bilgileri vermeyiniz. Güvenmediğiniz ve bilmediğiniz internet sitelerinden alışveriş yapmayın.

- E-posta adresinizi her isteyen siteme üye olmak amacıyla vermeyiniz. Mümkünse bu işler için farklı e-posta adresleri kullanın ve resmi yazışmalar için kullandığınız e-posta adresini bu tip üyeliklerde kullanmayın.

- Virüs koruma programı olmadan bilgisayarınızdan ya da akıllı telefonlarınızdan bankacılık işlemleri yapmayın. Bilmediğiniz linkleri açmayın, bilmediğiniz tehlikeli içeriğe sahip internet sitelerine giriş yapmayın. Torrent kullanmayın.

- Kimliğinizi kaybettiğiniz anda gerek hesabınız olan bankalara ve gerekse resmi kurumlara bildirimde bulunun.

- Sanal ortamda size arkadaşınızdan gelen ama anlam veremediğiniz teklifleri arkadaşınızla telefonla teyit etmeden kabul ya da ret etmeyin.

- Sosyal medyada zaten arkadaş olduğunuz kişilerden gelen 2. arkadaşlık tekliflerini öncelikle reddedin. Tanımadığınızı ve bilmediğiniz kişilerden gelen cezbedici arkadaşlık tekliflerini kabul etmeyin.

- E-posta ile gelen ve gerçek olmak için çok iyi olan tekliflere atlamayın. Verilen linkleri kullanmayın.

- Banka hesap numaralarınızı, kimlik ya da ehliyetinizi, banka ya da kredi kartlarınızı insanlar tarafından kolay ulaşılabilir yerlerde bırakmayın, kaydetmeyin.

Banka hesap numaralarınızı, kimlik ya da ehliyetinizi, banka ya da kredi kartlarınızı kolay ulaşılabilir yerlerde bırakmayın.

- Eşinize, çocuğunuza, yakınlarınıza kredi kartınızın şifresini vermeyin. Şifreyi verdiğiniz kişinin yanlışlıkla yapacağı bir hata sonucu hesabınızdan

istemediğiniz bir çıkış olursa banka, kartı 3. kişinin kullanması nedeniyle sorumluluk kabul etmeyebilir.

- Çok geç fark edilen durumlar da kamera kayıtlarına güvenmeyin. Çoğu zaman firmalar kısa süreli kayıt tutup bir süre sonra veri depolama alanı açmak için bu kayıtları silmektedir.

Olaydan 6 ay ya da 10 ay sonra kamera kayıtları aramanız sonuçsuz kalabilir.

- Son olarak, siz siz olun bana bir şey olmaz demeyin, önlemlerinizi alın. •

Psikolojide

Nobel ödülü alan çalışma

Dunning-Kruger Sendromu

Gönderi: SENNUR BURAS
Resimleyen: TURGUT KESKİN

Psikolog Justin Kruger ve David Dunning'in tarihe geçmelerine neden olan teorileri özetle, "cehalet, gerçek bilginin aksine, bireyin kendine olan güvenini artırır" der.

Metin çözüme, araç kullanma, tenis oynama gibi çeşitli alanlarda yapılan araştırmaların sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

- Niteliksiz insanlar ne ölçüde niteliksiz olduklarını fark edemezler.
- Niteliksiz insanlar, niteliklerini abartma eğilimindedir.
- Niteliksiz insanlar, gerçekten nitelikli insanların niteliklerini görüp anlamaktan da acizdirler.
- Eğer nitelikleri, belli bir eğitimle artırılırsa, aynı niteliksiz insanlar, niteliksizliklerinin farkına varmaya başlarlar...

Değerlendirme zaafı: İki uzman daha sonra, bu teorilerini test etme fırsatı da buldular. Cornell Üniversitesi'nden 45 öğrenciye bir test yaptılar, çeşitli sorular sordular. Ardından öğrencilerden "testin sonucunda ne kadar başarılı olacaklarım tahmin etmelerini" istediler. »

En başarısızların (yani sadece yüzde 10 ve daha az doğru cevap verenlerin), testin yüzde 60'ına doğru cevap verdiklerine, ayrıca iyi günlerinde olsalar yüzde 70'e ulaşabileceklerine inandıkları ortaya çıktı.

En iyilerin (yani en az yüzde 90 doğru sonuç alanların) en alçakgönüllü denekler olduğu (soruların yüzde 70'ine doğru cevap verdiklerini düşündükleri) görüldü.

(Not: Dunning ve Kruger bu çalışmalarıyla 2000 yılında Nobel de kazandılar.)

Çalışan kendi kapasitesini değerlendirmekten ve eksikliğini teşhis etmekten acizdir. Ama asıl vahim olan, bu “yetersizlik + haddini bilmeme” kokteylinin, mesleki açıdan, karşı koyulmaz bir itici güç oluşturmaması. Kariyer açısından bir eksiyken, artıya dönüşmesi.

İşinde çok iyi olduğuna yürekten inanan “yetersiz”, kendini ve yaptıklarını övmekten, her işte öne çıkmaktan ve haddi olmayan görevlere talip olmaktan en küçük bir rahatsızlık duymayacaktır. Aksine bunu bir “hak” olarak görecektir. Bu arada, gerçekten bilgili ve yetenekli insanlar ise çalışma hayatında

“fazla alçakgönüllü” davranarak kendilerine haksızlık edecekler, öne çıkmayacaklar, yüksek görevlere kendiliklerinden talip olmayacaklar, kıymetlerinin bilinmesini bekleyecekler (ve bilinmeyince için için kırılacaklar ve kendilerini daha da geriye çekecekler) ve muhtemelen üstleri tarafından “ihtiras eksikliği” ile suçlanacaklardır.

Buna, insan kaynaklarının, iki benzer CV arasından, “kendine güvenen ve iyi sonuç alma olasılığı yüksek” adayı tercih edeceği gerçeğini de ekerseniz, Dunning Kruger Sendromu'nun Peter Prensibi'nin ortamını hazırladığı da ortaya çıkar. Sonuçta, “kifayetsiz muhterisler” her zaman ve her yerde daha hızlı yükselecekler ve daha yukarılara çıkacaklardır.

Etrafınıza bir bakın, uzmanlara hak vereceksiniz.

*Peter Prensibi:
Her çalışan, iş ortamında yetersiz olduğu noktaya kadar yükselir, der. Bunun sonucu olarak, yüksek makamlar genellikle yetersiz insanlar tarafından işgal edilir. •

Yaşasın Spor KahROLSUN Faşistler!

1 789 Fransa Devrimi'nin ülke genelindeki etkisi birçok vatandaşın henüz ayırdında olamadığı o günlerde, Lille kentinde yapılan halat çekme yarışını Kont'un sporcuları kazanmıştı. Seyirciler arasından gür bir ses duyuldu:

“Yaşasın spor, kahrolsun zenginler.” (Ajans France Press 1982)

Kuşkusuz bunun adı baş kaldırıydı. İşçi sınıfının bir spor yarışmasında hakkının yendiği anlamında olabilirdi.

Ya da zenginler takımının yarışmanın içine kattığı, katabileceği centilmenlik dışı güç gösterisiydi. Kahrolsun zenginler söyleminin “kahrolsun faşistler”e dönüşümü, İtalya'nın zalim lideri Mussolini ve

Almanya'nın kan içmeye doymayan diktatörü Adolf Hitler'in eylemleriyle tüm Avrupa'ya yayıldı.

Benito
Mussolini

Güçlü bir lider olduğunı gösterebilmek için Mussolini'nin en büyük malzemesi spordü. Ünlü teknik direktör Pozzo'yu başına getirdiği İtalya Millî Futbol Takımı'nın 1934 ve 1938 yıllarındaki dünya şampiyonluğu, akıllardan çıkmayan faşizm uygulamasının ürünüydü. Bir başka anlamda ölüm korkusunun izlerini taşıyordu. Orta İtalya'da futbolcular için büyük bir kamp alanı yaptıran Mussolini, dikenli tellerle çevirttiği alanın her yerine, **“Dikkat; ölümü göze almıyorsanız, bu kamp yerinin çevresinde dolaşmayın.”** şeklinde korku salan tabelalar astırmıştı.

Faşist liderin uygulamaları bununla bitmiyordu. İtalya tüm maçlarını kazanarak dünya şampiyonu olmalıydı. 1938 yılında oynanan final karşılaşması öncesinde faşist diktatörün soyunma odasına gönderdiği bir büyük kutu dikkat çekti. Teknik direktör Pozzo kutuyu açtığında gözleri yuvalarından çıkacaktı. Kutunun içinde bir silah ve otuz yakın da mermi vardı; ve bir de mektup... Mussolini yazmıştı:

“Şampiyon

Teknik Direktör, Vittorio Pozzo

olmazsanız, bu mermileri önce oyuncularına son kurşunu ise kendi beynine sık!”

Adolf Hitler'in, üstün ırk yaratma projesinde, sporculara akıl almaz ilaçlar verdiği ni, yıllar sonra insan hakları mahkemesinde geride kalan sorumluların yargıldığını sanırım anımsarsınız.

1936 Berlin Olimpiyat Oyunları'nda amerikalı ünlü atlet Jesse Owens'in dört altın madalyaya dek uzanan başarısını da. Hitler'i çılgına çeviren ve stattan öfke dolu bakışlarla ayrılan diktatörün, hayvanlara verilen ilaçları bile sporcularına enjekte ettirdiği ve onların akıbetlerinin ne olduğu da hâlâ aydınlığa kavuşmadı.

Uganda'nın siyahi diktatörü İdi Amin'in bir atletizm yarışmasında, Ugandalı atletin finiş metreler kala düşmesini affetmediği ve onu binlerce kişinin önünde kırbaçlattığı spor literatürlerine girmişti. Eski

bir boksör olan Ugandalı diktatör canı çektiğinde eldivenlerini giyer, kendinden güçsüz boksörlerle sözde antrenman yapar ve o insanları perişan etmekten büyük zevk alırdı.

Diktatörler

Jesse Owens

Darbeci lider Pinochet sporcuların hesabından kendine 28 milyon dolar aktarmış, birçok sporcunun servetine el koymuştu.

ülkesi Güney Amerika'da, "Yaşasın spor, kahrolsun faşistler" söylemi Şili'nin acımasız lideri Augusto Pinochet'nin akıl almaz uygulamalarıyla adeta slogan haline dönüştü. Sporcuları ve özellikle ülke dışında futbol oynayan onlarca sporcuya kan ağlatan Pinochet, bir çok futbolcunun servetlerine de el koydu. Darbeci liderin sporculardan kendi hesabına aktardığı paranın 28 milyon dolar olduğu dünya ajanslarına düşmüştü. Arjantin ülkesinin ünlü teknik direktörü Cesar Luis Menot-

ti, 1986 Dünya Kupası öncesinde ilginç bir açıklama yapmıştı. Büyük yankı uyandıran açıklamanın bir tümcesinde ünlü teknik direktör şöyle diyordu; **"Futbolu fakirler oynadı, faşistler zengin oldu."**

Yaşasın spor, kahrolsun faşistler... Doğru mu, yanlış mı? Yoksa asırlardan beri süregelen bir ayrımcılığın artık simge olmuş bir söylemi mi bilemiyorum? Günümüzde her ülkeden dolar milyonerlerinin başta profesyonel futbol takımlarının sahibi olabilme isteklerinin adını koymakta doğrusu güçlük çekiyorum. Arap petrol milyarlerinin Avrupa spor piyasasına büyük

Cesar Luis Menotti

paralarla girmesi, bundan önceki Amerikalı, Rus gibi yatırımcı iş adamlarına aldığı takımı "büyük paralar kazan ve sat" şeklinde yeni bir kâr alanı yaratmadı mı?

Halkın takımı olmak gibi sevgiye dayalı değerler giderek kayboldu ve yerini olumsuz, ticari çıkar ilişkilerine bıraktı...

Kuşkusuz; Yaşasın Spor... Peki, birileri kahrolmalı mı? Kimler kahrolmalı? Nasıl sıralamalıyız? •

metingorenbd@gmail.com

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

DENGE

Ekolojik denge, ekonomik denge, ruhsal denge, zihinsel denge, fiziksel ve kimyasal denge, kısacası neredeyse tüm yaşam “denge” üzerine kurulu.

Savaşla barışın, sevgiyle nefretin, iyilikle kötülüğün, hastalıkla sağlığın, doğallıkla yapaylığın, karanlıkla aydınlığın tartıldığı hassas bir terazi yaşam.

Terazinin bir kefesini ağır basınca eşitlik ortadan kalkar, denge bozulur.

Eşitliğin olmadığı yerde özgürlük ve demokrasi olmaz.

Savaşlar öfkenin, kinin, nefretin ağır bastığı kefededir, sevginin değil.

Kötülüğün ağır bastığı yerde iyilik havada asılı kalır.

Cehaletin ağır bastığı yerde bilim anlamını yitirir.

Yalanların ağır bastığı yerde gerçeklerin sesi duyulmaz.

Egoların, hırsların ağır bastığı yerde insanlık can çekiştir.

Denge öylesine yaşamsal bir önem taşır ki, var olmak ve yok olmak arasındaki sınırdır çoğu kez.

Dengeyi kaybedip düştükten sonra ayağa kalkmak kolay değildir her zaman.

Kanayan yaraları sarmak, acıların dindirmek için uzun bir süreç gerekebilir.

İnsanlık tarihi terazinin ayarlarıyla oynayıp hile yaparak dengeyi bozmak isteyenlerle doludur.

Geçiş süreci ne denli zor olsa da sonunda mutlaka aydınlık karanlığı, sevgi nefreti, barış savaşını, iyilik kötülüğü yener ve dengeler yerini bulur.

Biz yeter ki yaşam terazimizin hangi kefesine ağırlık koyduğumuzun bilincinde olalım.

Dengelerimizin bozulmaması dileği ile... •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Nevruz ve Sumer Bereket Kültü Aynı Kaynak Değil mi?

A sya halkları tarafından paylaşılamayan, hepsi bunun kendi kültüründen kaynaklandığını öne sürdükleri Nevruz (yeni gün = yeniden doğuş) şenliklerini, Sumerliler de kendilerine mal etmek istiyorlar ve nedenini açıklıyorlar. Bakalım sizler buna ne diyeceksiniz?

Sumer'in aşk tanrıçası İnanna Çoban tanrısı Dumuzi ile evlenir. Bir süre sonra tanrıça, kız kardeşi yeraltı tanrıçası Ereşkigal'i ziyarete gider. Yeraltına giden, kurala göre yeryüzüne çıkamaz. Tanrıça bunun kendisine uygulanacağını düşünemez ama yine her ihtimale karşı vezirine "eğer üç gün içinde dönemeycek olursa tanrılar meclisine gidip kendisini kurtarmaları için yalvarmasını" söyler.

Geçekten tanrıça geri dönmeyince veziri söyleneni yapar ve bilgelik tanrısı Enki'nin yardımı ile yeraltından

Sumer aşk tanrıçası İnanna

Sumerlerde çoban tanrısı Dumuzi

çıkabilir, fakat tanrıçanın, yerine birini bırakması gerek. Tanrıça ve yerine birini götürmek üzere gelen yeraltı cinleriyle, yerine gönderecek kimseyi bulmak için çıktıkları yeryüzünde dolaşmaya başladılar. Tanrıçanın kaybolmasından bütün tanrılar çok üzgündür, kimseyi kıyamaz vermeye tanrıça. Kocasının bulunduğu yere geldiklerinde, Dumuzi'nin karısının yokluğundan hiç etkilenmemiş olarak tahtında yan gelip oturduğunu gören tanrıça, büyük bir kızgınlıkla "Alın götürün bunu" der. Cinler yaka paça, vura döve tanrıyı götürürler yeraltına. Tanrı oradan çıkmak için bir hayli uğraşır ama bir türlü başaramaz.

En sonunda Dumuzi'nin kız kardeşi rüya tanrıçası tanrılar meclisine giderek kardeşi yerine yarım yıl yer altında kalmayı kabul eder ve böylece Dumuzi yarım yıl için yeryüzüne çıkar ve karısı ile birleşir. Bu birleşmeden yeryüzüne büyük bolluk gelir. Tahıllar büyür, hayvanlar yumurtlar, doğurur. Bu

tam baharın başladığı gün ve gecenin aynı uzunlukta olduğu günlere rastlar. Bu birleşmeyi zamanın kralı ile bir baş rahibeyi evlendirerek büyük şenlik-

lerle kutlar Sumerliler. Bu şenlikte Sumer ozanları, müzisyenleri tanrının ağzından tanrıçaya, tanrıçanın ağzından tanrıya, onların yerine kral ve rahibenin birbirlerine çeşitli sazlar eşliğinde açık saçık şiirler, şarkılar söylemişler. Bu törenlerin Filistin'e geçerek kral Süleyman zamanında kutlandığını, onun zamanında yazılan Sumer şiirlerine benzer şiirleri, Tevrat Neşideler Neşidesi Bab 2:5-6 de bulmamızdan anlıyoruz.

İşte Dumuzi'nin yer altından

Dumuzi'nin yer altından çıkışı, tanrıça İnanna ile birleşmesi, bunun sonucu ortalığa bereket gelmesi, bütün Asya halkları arasında "yeni bir gün" Nevruz olarak kutlanmıştır.

Tahtakuşlar köyünde Hıdırellez

çıkışı, tanrıça İnanna ile birleşmesi, bunun sonucu ortalığa bereket gelmesi, bütün Asya halkları arasında "yeni bir gün" Nevruz olarak kutlanmış. Bu bir taraftan yeniden doğuşu, diğer taraftan bolluğu bereketi simgeliyor.

Anadolu'da kırlarda, Tahtakuşlar köyünde mezarlıkta kutlanan Hıdırellez şenlikleri de buna dayanıyor. Hızır ile İlyas peygamberin birleşmesi olarak algılanan bu gecede iki yıldızın birleşmesi beklenir. Bu iki yıldız Dumuzi'yi simgeleyen çoban yıldızı ile Tanrıça İnanna'yı simgeleyen Venüs yıldızıdır.

Bu şenlikler Avrupa'ya geçerek Anglosaksonlar arasında ilkbahar tanrıçası Estor bayramı olarak kutlanmış. Estor= İştâr= İnanna. olarak Sumer bereket kültürünün sürdüğünü görüyoruz. Saksonlarda bu tanrıçanın simgesi tavşan. Bu yüzden tavşan kutsal sayıldığı için bazı çevrelerde hala eti yenmiyor.

MS 325 de İznik'de toplanan konsülde Asya'dan gelen Türkler'in getirdiği ve Hıristiyan olan halklar tarafından sürdürülen bu geleneği kaldıramıyorlar. Onun yerine Dumuzi'nin yeraltından çıkması "İsanın yeraltından çıkması" na döndürülerek Easter Ostern Bayramı olarak boyalı yumurtalarla kutlanmaya başlanıyor.

Dumuzi adı takvimimizde "Temmuz", Türkmenistan'da yaz ayları Tomuz adı olarak sürüyor. •

Not: Bunu okuyan bazı bilim adamlarımız yine bana itiraz edecekler ama gerçek bu. Onlar kafalarını değiştirerek biraz doğuya baksınlar:

Çünkü Batı ne biliyorsa önce doğudan öğrenmiş.

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Cevdet Bey ve Oğulları” eseri kime aittir?
a-**Orhan Pamuk**
b-**Yahya Kemal Beyatlı**
c-**Ahmet Haşim**
d-**Samipaşazade Sezai**

2-Galatasaray hangi yıl UEFA kupasını almıştır?
a-**2000**
b-**2001**
c-**2000**
d-**2003**

3-Hangi ülke Asya kıtasındadır?
a-**Peru**
b-**Singapur**
c-**Madagaskar**
d-**Liberya**

4-Dünyanın ilk uzun metrajlı filmi hangisidir?
a-**Kill Bill**
b-**The Story of The Kelly Gang**
c-**Titanic**
d-**The Godfather**

5-Bir metre kaç milimetredir?
a-**100**
b-**1000**
c-**10.000**
d-**100.000**

6-“Soğuk Savaş” deyimini ilk kez kullanan ABD’li ekonomist ve devlet adamı kimdir?
a-**Roosevelt**
b-**J. Stuart Mill**
c-**Adam Smith**
d-**Bernard Baruch**

7-“Mona Lisa” ve “Son Akşam Yemeği” adlı tabloların sahibi olan ressam kimdir?
a-**Rafaello**
b-**Leonardo da Vinci**
c-**Salvador Dali**
d-**Pablo Picasso**

8-Nüfusu en fazla olan İslam ülkesi hangisidir?
a-**Nijerya**
b-**Türkiye**
c-**Suudi Arabistan**
d-**Endonezya**

9-1986 yılında yaşanan Çernobil nükleer sant-ral kazası hangi ülkede yaşanmıştır?
a-**Rusya**
b-**Gürcistan**
c-**Kırım**
d-**Ukrayna**

10-Birleşmiş Milletlerin genel merkezi nerededir?
a-**Londra**
b-**New York**
c-**Cenevre**
d-**Paris**

11-4 coğrafi bölgeye komşu olan ilimiz hangisidir?
a-**Adapazarı**
b-**Kahramanmaraş**
c-**Malatya**
d-**Bilecik**

12-İnsan vücudundaki kemiklerin dörtte birinin bulunduğu uzuv hangisidir?
a-**Al**
b-**Kol**
c-**Ayak**
d-**Kafa**

Yanıtlar:
148.
sayfada

Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

SATRANÇ SAVAŞ VE TOLSTOY

Tolstoy askerlerden ve askerlikten nefret ederdi. Bu konuda bir kitap da yazmıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Lehçe Bölüm Başkanı Prof. Dr. Aydın Süer'in Türkçesiyle dilimize kazandırıldı kitap.

Tolstoy'un askerden ve askerlikten nefret etmesinin en büyük nedeni Sivastopol savaşlarına bizzat katılmış olmasından kaynaklanır. Savaşın dehşetini ve vahşetini gördüğü ve onun döneminde savaş denilen şey yalnızca askerler arasında bir çatışma olduğu için, askerlerin olmadığı veya en aza indirildiği bir dünyada, barışın daha kolay kazanılacağını düşünmektedir.

Tabii, bu Tolstoy'un dönemine ilişkin bir saptamadır.

Tolstoy'dan sonra gerçekleşen yüzlerce savaşta sivillerin katledilmesi büyük bir hızla artmış ve artık neredeyse askerden çok sivilin öldüğü bir aşamaya ulaşılmıştır.

Tolstoy, iki devletin savunma maskesi altında silahlanmasını ve bu amaçla da asker yetiştirmesini dünya barışı için büyük tehlike olarak gördüğünden bunu ikame edecek her türlü öneriye açıktır.

Kitabın bir yerinde Sivastopol kuşatmasında garnizon komuta-

nı Sarken'i, Avrupa'da satranç konusunda önemli başarılarla imza atmış Prens'i S. S. Urusov'un ziyaret ettiğini ve bir öneride bulunduğunu anlatır. Urusov, garnizon komutanına, yüzlerce insanın yaşamına mal olacak savaşın yerine siperlerde Rus ile İngiliz askerlerinin satranç oynamalarını önerdiğini açıklar.

Aslında insani ve hoş bir öneridir Urusov'un önerisi ama hayata geçirilmesi de mümkün değildir. Bir deli saçması olarak görür Sarken ve ciddiye de almaz doğal olarak.

Basit bir satranç oyunu ile

savaşın galibini belirlemek büyük bir olasılıkla mümkün olacaktır. Askerlerin birbirleriyle oynadığı maçların toplamına göre galip taraf ilan edilecektir ve kimse de ölmeyecektir.

O sıralarda zaten satranç oyunu bir savaş oyunu olarak kabul edilmektedir. Taşların yerleşimi ve isimleri bile savaş üzerine oluşturulmuştur (hâlâ da öyledir aslında).

Bu arada Tolstoy'un da vasatın üzerinde bir satranç oyuncusu olduğunu belirtmek gerek.

Komutan Sarken, bir savaşın asla satrançla çözülemeyece-

Urusov, garnizon komutanına, yüzlerce insanın yaşamına mal olacak savaşın yerine siperlerde Rus ile İngiliz askerlerinin satranç oynamalarını önerdiğini açıklar.

ğini, savaş denilen olayın süngünün ucunda biteceğini bilecek kadar deneyimli bir kişidir.

Sarken yalnızca meydanlardaki savaşın değil, masalardaki “tahkim” savaşlarının da satrançla çözülmeyeceği düşüncesindedir.

Bu, yine Tolstoy dönemi için geçerli olan bir kuraldı.

Şimdi artık gerçekten müthiş bir satranç savaşı vardır dünya üzerinde ve “hamle” kelimesi satrançtaki kadar somut bir gerçeklik kazanmıştır.

Savaşlar, meydanlarda değil masalarda kazanılmakta, satranç taktiği gibi de taktikler her zamankinden daha fazla kullanılmaktadır.

Ama iş satranç olunca, konu da karmaşıklaşıyor elbette. Çünkü bir oyun olarak satranç, tahta üzerindeki hamlelerin tümünü aynı anda görebilme yeteneği ile açıklanabilir ancak. Satranç ile ilgili yeteneğiniz, bir başka deyişle vizyonunuz varsa ancak tahta üzerinde başarılı olabilirsiniz.

Komutanlar için de böyledir. Savaşta sezgi denilen yeteneğin aslında vizyon ile açıklanması da bundandır. Savaşın ne gibi taktik değişikliklerle kazanılacağını daha önce hesaplayabilen veya görebilen

komutan, savaşı kazanacaktır.

Karşı tarafın silahlarının güçlü olması da her zaman sonucu etkilemeyebilir.

Tıpkı satranç oyununda Al-yehin’in vezirsiz oynadığı halde karşısındaki rakipleri yenmesi gibi, vizyonu güçlü bir komutan yeterli

Müthiş bir satranç savaşı vardır dünya üzerinde ve “hamle” kelimesi satrançtaki kadar somut bir gerçeklik kazanmıştır.

silah donanımı olmasa da rakibini yenebilir.

Tarih buna örneklerle doludur.

Ancak şimdiki savaşlarda durum daha da karmaşıktır. Vizyon, savaş meydanlarından çıkmış, ülkenin elindeki tüm “argümanlara” yönelmiştir. Su kapasitesinden, insan kapasitesine, hastalık istatistiklerinden eğitime kadar tüm varyasyonlar artık bir başka kıyafete bürünmüş komutanların önüne serilir, karar masa başında verilir.

Silahların niteliği de değişmiştir artık. Yalnızca ateşli silahlar değil, mevcut ekonomik güç de savaşın kazanılmasında çok büyük etken oluşturur.

Kutuzov savunması gibi, karşı tarafı çaresiz ve kıpırdıyamaz hale getirmek, savaşı kazanmakta en önemli “hamle”lerden biridir ve bu da ancak var olan ekonomik stok veya güçle karşılanabilir.

Tolstoy, tarih boyunca kazanan tarafın hep büyük ordulara sahip olduğunu belirtir. Haklıdır da, Si-vastopol savaşını görmüş, Napolyon savaşlarını yaşamış biri olarak, büyük orduların zafere yakın olduğunu bilmektedir. Ama Kutuzov savun-

gelmiştir.

Şu artık büyük önem kazanmıştır tüm dünyada:

Bir ülkede artık “asker” yoktur. Bir ülke, tümüyle askerdir. Savaşlar nitelik değiştirmiştir ve topyekün hale gelmiştir.

Bu arada, uzun zamandır ele almayı düşündüğüm bir konu da ünlü kişilerin satranç oyunuyla olan yakın ilişkileri üzerinedir. Bu konuda bazı yazılar yazdım, ama yeterince aydınlatıcı olduğunu hiç düşünmedim. Çünkü

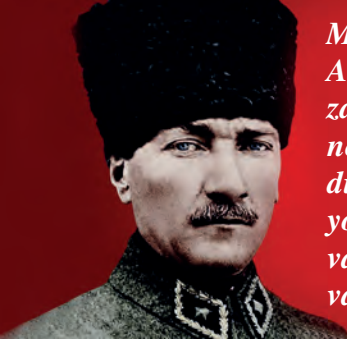
zaman zaman oyunun notasyonlarını vermek zorunda da kalıyordunuz, zira diğer türlü hiçbir şaşırıncılığı kalmıyor makalenin.

Napolyon Bonapart, Benjamin Franklin, Tolstoy, J. J. Rousseau, Bismarck ve daha bir çok ünlü bilim adamı

ve sanatçı satranç ile ilgilenmiş hatta turnuvalara katılmış veya en azından notasyonlarını günümüze aktarmışlardır. Bunların arasında da vereceğim örneklerde görüleceği üzere, çoğunda da “ünlü” bildiğimiz kişilerin satrançta gerçekten “kuvvetli” oldukları...•

mumtazidilbd@gmail.com

1-Aslında bu kelimenin aslı Knyaz' ır, Çar soyundan geldiği anlamını taşıy, cumhuriyetin ilk yıllarından başlamak üzere yapılan tüm çevirilerde, mesela Dostoyevski'nin Budala adlı romanında Mışkin' de olduğu gibi, hep Knyaz, Prens olarak çevrilmiş, o şekilde de dilimize yerleşmiştir. Artık düzeltmenin kazandıracığı fazla bir şey bulunmadığından aynı uygulamayı sürdürmeyi uygun gördüm.

Mustafa Kemal Atatürk'ün bir zamanlar dediği noktadadır artık dünya: “Hattı müdafa yoktur sathı müdafa vardır, o da tüm vatanıdır.”

masını da görmezden gelmektedir.

Dünyanın savaşlarda artık Kutuzov savunması gibi “cinliklere” başvurarak, düzenli orduları mahvedebileceğinin ipucunu yakaladığının farkında değildir.

Piyon savaşları yerini piyon savunmalarına bırakmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün bir zamanlar dediği noktadadır artık dünya: “Hattı müdafa yoktur sathı müdafa vardır, o da tüm vatanıdır.”

Artık satranç bile tek bir piyonun “geçer” piyon hale getirilmesiyle kazançlara dönüşen oyunların sergilendiği bir panayır haline

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

GENÇLİK ÜZERİNE FİLMLER

Batı sineması aşk, siyaset, savaş ve macera gibi konularda sayısız film yapmış, bunların bazıları sinemanın unutulmaz yapımları arasına girmiştir. Çevrilmelerinin üzerinden uzun yıllar geçse de bu konularda unutulmaz pek çok film vardır.

Rüzgar Gibi Geçti, Aşk Hikayesi, 42'nin Yazı, Kolera Günlerinde Aşk, Bir Erkek Bir Kadın, Cherbourg Şemsiyeleri, Tiffany'de Kahvaltı, Piyanist, Schindler'in Listesi, Leylekler Uçarken, Doktor Jivago, Kazablanka, Kwai Köprüsü, Kanlı Pazar, Hotel Ruwanda, Sonbahar" Indiana Jones, 2001 Uzay Yolu Macerası, Matrix bunların arasında sayılabilir.

Hollywood sineması gençlik ve özellikle de genç kuşakların sorunları hakkında filmler de çevirmiş ve bunların içinden aradan uzun yıllar geçse de asla unutulmayacak yapımlar çıkmıştır. Yönetmen Nicolas Ray'in, 1955 yılında, Robert M. Lindner'in aynı isimde romanından uyarlayarak çektiği, **Asi Gençlik** (Rebel Without a Cause) filmi, gerek oyuncularını, gerekse

konusunun çarpıcılığı açısından en unutulmazlardan biridir. Benzer konuda bir diğer unutulmaz film ise; Jeremy Robbins ve Robert Wise'in birlikte çektikleri, **Batı Yakasının Hikayesi**'dir (West Side Story)

Asi Gençlik: Savaş sonrası ellili yıllarda, yeni kuşaktan gençlerle eski kuşaktan ebeveynleri arasındaki iletişimsizlik sorunlarını, gençlerin içinde buldukları kurulu düzenle bir türlü uzlaşamamaları nedeniyle yaşadıkları sıkıntıları anlatıyordu bu etkileyici film. Oyuncu kadrosunun büyük çoğunluğu genç oyunculardan oluşuyordu. Sonradan sinemanın "ilk asisi" unvanını alacak olan **James Dean** filmin başrolünde idi. Ona, çocuk yıldızlıktan yeni çıkmış, henüz on altı yaşındaki

Nathalie Wood eşlik ediyordu. Var-

James Dean ve Nathalie Wood'un oynadığı Asi Gençlik filminden sahneler

lıklı ailesi tarafından dadılara terk edilmiş, yapayalnız yaşayan "Plato" rolünü ise film boyunca hemen tüm sahnelerde bir hüüzün bulutu gibi dolaşan **Sal Mineo** canlandırıyordu.

Asi Gençlik tam da zamanında yapılmış bir filmidir. Zaten uyarlandığı aynı isimdeki roman da çok satanlar listesindedir. O sıralar tüm dünyadaki gençler, filmde anlatılan benzer sorunlar yaşamaktaydı.

Üzerlerinde baskı yaratan kurallarla, okulla, öğretmenlerle ve polisle hiçbir şekilde uzlaşmıyorlar, eski kafalı olarak gördükleri ebeveynleriyle aralarında ciddi iletişim sorunları yaşıyorlardı. Onlara göre, ne devlet, ne öğretmenleri ne de aileleri kendilerini anlıyordu. Bu nedenle yalnızlık hissediyorlar ve vakitlerinin çoğunu benzer düşünceler içindeki akranlarıyla geçirmeyi tercih ediyorlardı. Kurallar ve gelecek umurlarında bile değildi.

Asi Gençlik filmi tüm bu konuları genç oyuncularının olağanüstü performanslarıyla perdeye aktarmış ve bu sayede milyonlarca kişi tarafından izlenmiş ve hâlâ da izlenmeye devam etmektedir.

Ailesinin taşındığı yeni adreslerde huzuru bulamayan ve çevresiyle uyuşmayan **Jim Stark** (James Dean), sevgisini daha çok erkek

kardeşine gösteren babasıyla yıldı dızı hiç barışmayan **Jodi** (Nathalie Wood), varlıklı ailesinin bir dadıya emanet edip başından attığı naif, kırılğan **Plato** (Sal Mineo) filmin unutulmaz üçlüsüdür. Yaşadıkları sorunlar nedeniyle çıkış bulamayan gençler, okulda ve çevrelerinde kendileri gibi davranan ve benzer sorunları yaşayan diğer gençlerle gruplaşmakta bu kez de onların ara-

Asi Gençlik filmi o dönem özellikle ebeveynler, öğretmenler, psikologlar ve polis üzerinde çok etkili olmuştur.

larında çatışmalar ve huzursuzluklar ortaya çıkmaktadır.

Yönetmen **Nicolas Ray**, romanın ruhuna sadık kalarak konuyu perdeye aktarırken aslında en büyük mutluluğun aile huzuru olduğunu ve bu huzuru ailelerinde bulamayan gençlerin kendilerini evlerinden dışladıklarında daha da mutsuz olduklarını gayet incelikli bir şekilde aktarmıştır. Nitekim tüm o çatışmalar ve iletişimsizlik içindeki gençlerin çoğunu yeni felaketler beklemektedir. Film o dönem özellikle ebeveynler, öğretmenler, psikologlar ve polis üzerinde çok etkili olmuş,

başta aileler olmak üzere tüm sosyal kurumlar gençleri daha iyi anlayabilmek için çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Bu nedenle Amerikan Polisi içinde genç suçlular için ayrı bir bölüm oluşturulmuş ve bu bölümde psikiyatristler görevlendirilmiştir.

Aynı şekilde okullarda da psikologlar ve rehber öğretmenler çalışmaya başlamışlardır.

■ Batı Yakasının Hikayesi:

Gençliğin yüreğine dokunan bir diğer önemli filmidir.

Bu kez, işin içinde olağanüstü bir aşk, rekabet ve göçmenlik sorunları da anlatılmaktadır. Bir müzikal olarak perdeye aktarılan bu filmde, Manhattan'ın batı yakasında gençlerden oluşmuş iki grubun birbirleriyle çatışmaları konu edilir.

Bu gruplardan biri bölgede uzun zamandır yaşamakta olan ve kendilerine "Jetler" ismini veren beyaz gençlerden oluşmuştur.

Diğer grup ise bölgeye sonradan Porto Riko adasından göç ederek gelen esmer gençlerden oluşan "Sharks"dır. Her iki gençlik grubu birbirinden nefret etmekte ve bir diğer grubu bölgeden kovalamaya çalışmaktadır. Aslında tüm o gençlerin ardında derin sorunlar vardır. Hepsi de yoksul ailelere mensuplardır ve doğru düzgün eğitim alamamaktadırlar. Eğitim alabilenleri ise okulla ve öğretmenlerle sorunlar yaşamakta, bunaldıklarını hissettikleri eğitim sisteminden kaçmak için çareyi sokaklardaki arkadaşlarla bir araya gelmekte bulmaktadırlar.

Bu nedenle de Manhattan'ın batı yakası sürekli olarak bölgeyi paylaşamayan bu iki gençlik grubu arasındaki çatışmalara sahne olmaktadır.

Olaylar bu şekilde cereyan ederken, bu iki karşıt grubun iki üyesi arasında büyük bir aşk yaşanmaya başlar. Tıpkı "Romeo ve Juliet"de olduğu gibi düşman gruplara mensup iki genç birbirlerine çığınca aşık olmuşlardır. Sharks grubunun liderinin kız kardeşi **Maria** (Nathalie Wood), düşman grup olan Jet'lerin yakışıklı lideri **Tony**'ye (Richard Beymer) gönülünü kaptırmıştır. Tony'de bu güzel esmer kıza çığınca aşıktır. Artık gözleri ne arkadaşlarını ne de Manhattan'ı ne de ailelerini görmektedir. Her fırsatta

Nathalie Wood, *Batı Yakası'nın Hikayesi*'nde / Müzikal filminden bir sahne (sağda)

birbirlerine düşmanlık yapan iki ayrı gruba mensup olsalar da aşk-ları hepsinin önündedir ve sonsuza kadar bu aşkın sürmesini istemektedirler. Filmin başrollerini paylaşan **Nathalie Wood** ve **Richard Beymer** bu önemli konuyu büyük oyunculuklarıyla birkaç gömlek öteye taşırlar. Yönetmen **Jeremy Robbins** ve **Robert Wise**, üzerinde çok iyi çalıştıkları bu sosyal konuyu birbirinden yetenekli genç oyuncular, müzikler ve danslarla süslemişlerdir. Bu nedenle **Batı Yakasının Hikayesi** hem gençlik filmleri arasında hem de müzikal filmler arasında en önemlilerden biri olarak yer alır ve sinema seyircisinin hep hayranlıkla izlediği bir film olarak sinema tarihine geçer.

Ne yazık ki, şiddetin ve düşmanlığın kol gezdiği ortamlarda mutluluk ve huzur kendine yer bulamayacaktır. Bu önemli filmin mesajı da budur. Gençler arasındaki şiddet, karşıt gruptan iki gencin birbirine

aşık olmasıyla tırmanışa geçer ve çifte cinayete kadar gider.

Batı Yakasının Hikayesi

vaktini sokaklarda geçirip şiddete bulaşan ve doğru düzgün bir eğitim almayan gençlerin eninde sonunda kendilerini hapiste ya da büyük bir mutsuzluğun içinde bulacaklarını anlatması açısından çok önemli bir gençlik filmidir.

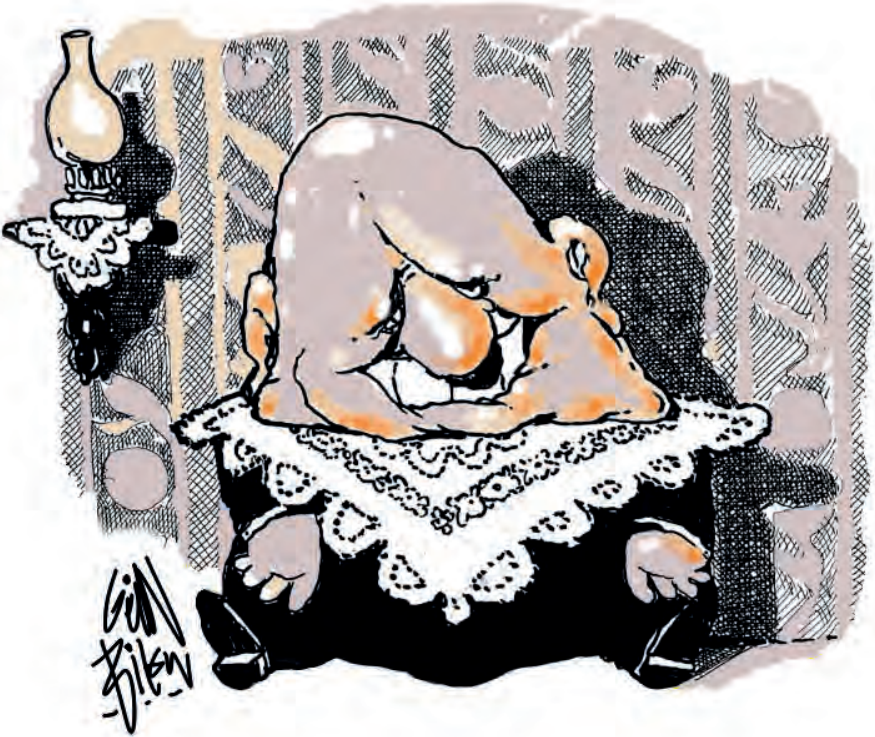
Ne yazık ki, gençlik konularıyla ilgili olarak Türk Sinemasında diş dokunacak denli önemli ve titizlikle çekilmiş bir film bulamadım. Eğer bulabilseydim onu da burada sizlerle paylaşacaktım. •

mehmetunverbd@gmail.com

Fırçalayarak

Serdar Günbilen

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri

Şehirliye Anlatması Zor

Havaların sürekli kapalı gittiği, bulutsuz gökyüzü özleminin giderek daha çok hissedildiği günlerdedik. Kış olanca ağırlığıyla üzerimize çökmüştü. Şehrin isyan ettiren trafiği, insanların kural tanımadan yol bulma çabası ve ülke gündemine oturan, yürek burkan haber tufanı da cabasıydı. Her gün bir önceki günü aratıyordu.

O gün güneş sıcak yüzünü bir ara gösterir gibi olunca öğle arasında kendimi dışarı atıp yakınımızdaki park alanına yöneldim. Ağaçların arasında güneşin sıcaklığını hissederek amaçsızca bir süre yürüdüm. Isıklıkla kuşlara eşlik ettim. Park yine kalabalıktı ama kimsenin kimseyle ilgilendiği yoktu. Oyun parkında neşeye oynayan çocukların dışında kimsenin yüzü gülmüyordu.

Boş banklardan birine oturup koltuğumun altındaki gazetenin yapraklarını çevirmeye başladım. Yaşlıca bir bey izin isteyerek bankın diğer ucuna oturdu. Cebinden çıkardığı ekmeği ufalayarak sağa sola atmaya başladı. Attığı kırıntılara gelen serçeler sunulan yemekten pay kapabilmek için çırpınıyordu. Serçelerin coşkuyla ekmeği ufalama çabaları o kadar güzeldi ki ürkütmemek için gazetemın sayfasını bile çevirmek istemiyor göz ucuyla onları izliyordum. Bir süre sonra adamın kuşlara bir şeyler söylediğini daha doğrusu konuşmaya çabaladığını görünce ilgisiz kalamadım. Kuşlara, mırıl mırıl bir şeyler anlatıyordu, ancak tam duyamıyordum. Cebimdeki bisküvilerden birini ufalayıp ben de kuşların ziyafetine katkıda bulunmak istedim. Adam elimi tutarak engel oldu.

“Onlar şekerli bisküvi değil mi?”

“Evet.”

“Şekerli bisküvi verme kuşlara!”

“Ne zararı var ki?”

“Anlatması uzun sürer şimdi. Kuşlara iyilik yapmak istiyorsan şekerli bisküvi verme o kadar...”

Şaşırmıştım. Sert ve biraz kaba üslupla söylenen bu sözlere içerlemekle beraber gereksiz bir tartışmaya girmek istemedim. Bisküvileri cebime koydum. Bir süre öylece kuşları seyrettim. Sonra dayanamayıp

“Minicik kuşlara zararlıysa bizler de mi yemesek bu bisküvileri acaba?” diye sordum.

Baştan aşağı dikkatlice süzdü, kılığıma kıyafetime baktı, sonra;

“Şehirde doğup büyümüş birine benziyorsun. Sen yiyebilirsin. Sana zarar vermez” dedi.

“Çattık” dedim içimden. Adam biraz kaçık diye düşünmeye başlamıştım.

Sanki içimden geçenleri anlamış gibi başladı anlatmaya.

“Kusura kalma beyim, şehir insanına anlatması zor. Kuralları bildiği halde uygulamamakta , sonra da kendini ikna etmede çok başarılılar. Ben köyde doğup büyüdüm. Orada hayat basittir. Doğaya uyum gösterir kurallara uyarсан kolaydır; hayat. Şehir ise hiç öyle değil. Kurallar adamına göre, insanına göre hatta yaşadığın muhite göre bile değişiyor. Üstelik kimse de bundan rahatsız değil. Bu yüzden şehirden hep uzak durdum. Ne zaman ki torunum dünyaya geldi onun hatırına şehre, torunumun yanına geliyorum. Ama şehre hiç alışamadım. Biraz güneş açtığında hemen parka çıkıyorum. Şu, ilerde salıncakta sallanan kırmızı kız da benim torunum.”

“Allah bağışlasın. Kaç yaşında?”

“4 Yaşında. Seneye okula başlayacak. O zaman ben de başını beklemekten kurtulup kaçaçağım bu şehirden.”

“Öyle ama köy yerinde şehirdeki olanakları bulamazsınız. Halbuki burada her şey var. Yaşınız da var, sağlık sorununuz olsa hastane için yine şehre gitmek zorunda kalırsınız. Çocuğunuz torununuz da şehirde yaşadığına göre niye kaçasınız ki?”

Cevap vermeyip kuşlarla ilgilendi. Sonra kafasını kaldırıp bana baktı. Anlatsam da anlamazsın gibilerden bir bakış attı.

“Şehirde her şey var diye kaçmak istiyorum” dedi.

Şaşırmaya devam ediyordum. Eliyle kuşları gösterdi;

“Şu kuşlara bir bak hele. Ekmek kırıntıları ile karınlarını doyurur ve şakırlar. Karınlarının doyması için ekmek kırıntısı yeterlidir. Onlara şekerli bisküvi verirsen daha da sevecek yerler. Ama bisküvinin tadını alan kuru ekmeğe bakmamaya başlar. Her zaman bisküvi bulamaz bir süre sonra aç kalırlar. Dahası, şekerli bisküvi iştahlarını açar. Doysalar bile yemeğe devam ederler. Çatlayıncaya kadar yerler. Az önce o yüzden engel oldum bisküvi vermene.”

“Nasıl yani?”

“Anlamıyor musun? İnsanların da kuşlardan pek farkı yok. Şehirde her şeyden bol bol var. Şehre alışanlar bu kuşlar gibi oluyor. Ne yese doymuyor, köye dönse aç kalıyorlar. Hep mutsuz, hep huzursuz oluyorlar. Şehir bozuyor insanları. Daha aç gözülü ve daha acımasız yapıyor.

çok su verirken toprağın derinlerinde su aramaz, kök salmayı bırakır vazo çiçeği gibi olur, farkında bile olmaz. Kökleri de erkenden çürür. Şehir işte böyle bir yer. Kimse kök salamıyor, sorulursa memleketi diye anasının babasının doğup büyüdüğü yeri anıyor. Onca kalabalıkta insan fakiri bir yer. Hiç öyle dışarıdan görüldüğü gibi değil. En azından bana göre değil.”

Beni de kendine benzetmeden bir an önce gitmek istiyorum. Dedim ya anlatması zor. Şehirde her şey bol bol var. Var olduğunu görüyorsun ama uzanıp alamıyorsun. Hayatın hep o gözünün önündekilere ulaşmak için çabalamak ile geçiyor. Kızım ve damadım deli gibi çalışıp ev taksiti ödüyorlar. Çocuklarının büyüdüğünün bile farkında değiller. Ne söylesen boş...”

“Bilir misin?” diye sürdürdü konuşmasını. “Çiçeğe ihtiyacından

Güneşin buluta girmesi ile ortalık serinlemiş hafiften soğuk bir esinti başlamıştı. Cebinde kalan son ekmek kırıntılarını da saçtıktan sonra ayağa kalktı. Kaygılı gözlerle salıncakta sallanan torununa baktı.

“Şehirliye anlatması zor” dedi. Başıyla belli belirsiz bir selam verip torunun yanına gitti. Salıncaktan indirip paltosunun önünü kapadı. Atkısını sıkıca bağladı. El ele tutuşup neşe içinde uzaklaştılar. •

mehmetuhribd@gmail.com

Bağımlılıklarımın nasıl kurtulabilirim?

Bilgeyi ziyarete gelen biri ona şu soruyu sormuş:

“Ön yargılanımdan ve bağımlılıklarımdan nasıl kurtulabilirim?”

Üstad ona cevap vermek yerine ayağa kalkmış ve yakında bulunan bir sütuna kollarını dolayarak bağımaya başlamış:

“Beni bu sütundan kurtarı!!!...”

Adam şaşkınlıkla bakarak, Üstadın deli olduğunu düşünmüş ve ona şöyle demiş: “Ben senin akıllı birisi olduğunu düşünerek ruhsal bir soru sormaya geldim. Ama görüyorum ki sen delinin birisin, sen sütunu tutuyorsun. Sütun değil ki seni tutan! Bırak gitsin!”

Üstad sütunu bırakmış ve şöyle demiş: “Bu söylediğini gerçekten derinlemesine anlayabilirsen, kendi yanıtını vermiş olacaksın.”

(Bağımlılıklarımız bizi tutmuyor, biz onları tutuyoruz. Bırakın gitsin!)

Kültür ve Sanat
Dünyasından
Tekin Özerterem

Çocuk Toplumda Anne Baba ve Çocuk Olmak?

İnsanlığın varoluşundan bu yana tüm insanlar, içine doğdukları toplumlar tarafından o toplumların kültürleri yani yaşam biçimleri doğrultusunda eğitilirler.

Dillerini öğrenir, örf, adet ve dinlerini /inançlarını benimser, be-

lirlenmiş kural ve yasalarla sınırlanmış bir yaşam sürerler.

Ne bugüne kadar doğmuş olanlarımızın anne, babalarını, ailelerini, dillerini, dinlerini, ırklarını, ülkelerini ve içinde yer alacakları, kendilerini yoğuracak olan toplumları seçme şansları oldu; ne de bundan sonra doğacakların olacak. İnsanın temel trajedisini de bu. Biz buna kader diyoruz.

Victor Hugo'nun "Notre - Dame de Paris / Notre Damın Kamburu"

adlı eserini ünlü Notre Dame Katedrali'nin çan kulelerinden birinin duvarına kazınmış "Kader" sözcüğünden esinlenerek yazdığı söylenir. Romanın kahramanı iyi yürekli kambur ve çirkin Quasimodo da kendi seçmemiştir o insanları ürküten bedenini. Kadınların cadılıkla suçlanıp yakıldıkları toplumun bir üyesi olmayı. Zangoç olmayı da...

Shakespeare¹ de dünyayı bir tiyatro sahnesine; bütün erkek ve kadınları da yaşamları boyunca birbirini izleyen yedi farklı rolü üstlenerek bu sahneden gelip geçen oyunculara benzetmiş.²

Ona göre ilk rol bebeklik çağıdır. Sonra mızıkçı okul çocukluğu çağı gelir. Bu rolü aşık delikanlı

Shakespeare dünyayı bir tiyatro sahnesine insanları da yaşamları boyunca birbirini izleyen yedi farklı rolü üstlenerek bu sahneden gelip geçen oyunculara benzetmiş.

rolü izler, iç çekişleri ve sevgilinin kaşlarına yazılmış şiirleriyle... Sonra da asker rolünü üslenip, garip yeminler edip, leopara benzeyen sakalıyla onurlu ve kıskanç, savaşta atak ve korkusuz; topun ağzında bile şöhretin hayalleri kurar... Sonra hekim, hakim, vekil olup bilge atasözleri ve örneklerle konuşur. Palyaço giysileri gibi gençliğinden kalma zayıflamış vücuduna bol gelen pantolonu, gözünde gözlüğü, yanında çantası ve çocukluğundaki gibi incelmış sesi ile üslendiği ihtiyar rolü, sondan bir öncekidir. İkinci çocukluk rolüyle de oyun sona erer. Dişsiz, gözsüz, tatsız, hiç bir şeysiz..

Shakespeare, bu betimlemesinde erkeklerin yaşamından söz etmiş sadece. Kadınlara hiç değinmemiş. Çünkü yaşadığı toplum erkek toplumdur. Kadınların toplum içindeki değeri köleler kadar olmasa da oldukça kötüydü. Çocukların yazgısı / kaderi de annelerinin yazgısına bağlıydı. Hıristiyanlığın, "insan günahkâr olarak doğar" inancısı ile yoğrulmuş orta çağ kültüründe çocuklar da yetişkinlerin minyatürü olarak görülmekte; bebekler kundaktan çıkar çıkmaz yetişkin yaşamının bir parçası olmakta; toplumsal yaşamı, giyim biçimleri de dahil yetişkinlere benzer şekilde paylaşmaktaydılar.

Hollandalı filozof ve tarihçi Profesör Johan Huizinga³, yirminci yüzyılın başında "Homo Ludens / Oynayan İnsan" adlı eseri ile Shakespeare'in bu benzetmesini

farkı bir şekilde yorumladı. Yaşamın bir oyun, dünyanın bir sahne olduğunu benimsemekle birlikte ister kadın, ister erkek, ister çocuk olsun tüm insanların yaşamları boyunca aynı anda birden fazla ve birbirinden çok farklı roller üslendiklerini öne sürdü. Yaşamı oldukça farklı bir biçimde tanımladı.

Alan Parker'ın yönettiği Bugsy Malone filminden bir sahne (1976)

Gerçekten de öyle: hepimiz aynı anda birbirinden farklı rollere sahibiz ve yaşamlarımız boyunca da farklı roller üsleneceğiz. Örneğin kadınlar: Hem annelerinin babalarının kızı, dedesinin ninesinin torunu, çocuğunun annesi, yeğenin teyzesi, filancanın sevgilisi, nişanlısı karısı, gelini, görümçesi, eltisi, arkadaşı; öğretmen, doktor vs. gibi rollerin bir kısmını aynı anda üstleniyor; bu rollerin gerektirdiği şekilde düşünüp davranıyorlar. Gelecekte dede, nine, emekli vb. rollere sahip olacaklar. Erkekler için de, çocuklar için de farklı örnekler ile üslendikleri ve üslenecekleri rolleri çeşitlendirmek mümkün. Erkek ve kadınlar için bu roller içinde kanımca en önemli olanı anne ve baba rollerini iyi oynamak.

"Çocuk toplum" tanımı, çok er-

ken yaşta yitirdiğimiz sevgili ve çok değerli dostum, bilim insanı, roman-cı ve düşünür Oğuz Atay'a ait:

"...Bana öyle geliyor ki biz çocuk kalmış bir milletiz ve daha olayları ve dünyayı, mucizelere / 'myth'lere bağlı bir şekilde yorumluyoruz. (...) Öyle bir yarım yamalaklığımız var ki... Ayrıca, bir trajedinin içinde olduğumuz farkında değiliz. Çok güzel yaşayıp gittiğimizi sanıyoruz. İktidardaki adamlar da, bu sanıyı bütün millet adına dile getiriyorlar. (...) Arabalar yürüyor ya, ekmek yapıyor ya, iyi kötü suyumuz geliyor ya... mesele yok. (...) Ya çocuksu gururumuz! Beğenilmezsek hemen alınıyoruz. (...) kendimizi temiz çıkarmak için didiniyoruz..."²⁴

Değerli dostum, sorunu "çocuk millet" diyerek bize özgü bir şekilde

Bu kişiler çocuklar gibi bencil, fırsatçı ve paylaşmaktan uzaktırlar.

Muhakeme etme yetenekleri yeterince gelişmemiştir. Empati yapamazlar. Telkine açıktırlar...

yorumlamış olsa da ben bu sorunu genelleyerek irdelemek istedim. Bunun için başlık olarak çocuk toplumunda anne baba ve çocuk olmak? sorusunu seçtim. Çünkü sorun sadece bizim sorunumuz değil; az ya da çok günümüzün gelişmiş gelişmemiş ülkelerinin de sorunu.

Çocuk toplumlar, çocukluk çağının olumsuz davranış ve özelliklerini sürdüren yetişkinlerden

oluşurlar. Bu kişiler çocuklar gibi bencil, fırsatçı ve paylaşmaktan uzaktırlar. Muhakeme etme yetenekleri yeterince gelişmemiştir. Empati yapamazlar. Telkine açıktırlar. Kolay kanar, kolay inanırlar. İyi ile kötüyü, yanlış ile doğruyu gereğince ayıramazlar. İşlerine gelmediğinde örf, adet, erdemler; kural ve yasalar onlar için bir şey ifade etmeyebilir. Saygısızdırlar. Başkalarının haklarına saygı göstermezler. Hakları olmayana el uzatmaktan, örneğin vergi kaçırmaktan, rüşvet alıp vermekten yanadırlar. Korkaktırlar. Korktukları için itaat eder, öyle davranır; birilerinin peşine kolayca takılırlar. Çocuklar gibi küfürlü konuşurlar. Eğitime ve öğrenime kapalı, okumaya dirençlidirler. Yalan söylemekten çekinmezler. Mızıkçı ve şmarıktırlar...

Bu olumsuz kişilik bozuklukları az ya da çok çocuk toplumların çocuk yetişkinlerinin kişilik özellikleri olarak bir çok yerde karşımıza çıkar. Fırsatını bulunca bir başkasının sırasını kapan, kırmızı ışıktaki geçilmeyeceğini bilip de geçen, sadece kendi çıkarını düşünen; bu tutum ve davranışların yanlış olduğunu bildikleri halde sürdüren insanlar eğitilmiş değil, sadece bilgilidirler. Eğitilmiş olmak, öğrenilen bilgilerin gerektirdiği davranış değişikliklerini içselleştirerek benimsemekle mümkündür.

Çocuk kalmış bireyler için pek kolay bir iş değil kuşkusuz kendini bilmek. Bilinçli bir çabayı, farkındalığı gerektirir. Önce kendilerini sonra da içinde yaşadıkları toplumları sorgulamaları; var olan ile var olması gereken, özlenen, arzulanan, duyumsanan arasındaki ayrımın ayırıcısına varmaları ve okumaları gerekir. Bu konuda yazılmış o kadar çok kitap var ki! Özellikle anne ve babalar ile geleceğin anne ve babalarının okuyup bilgi edinebilecekleri... Unutmayalım: Üzüm üzüme bakarak kararır.

Her çocuk anne ve babasının eseridir. Anne ve babaların yapacakları ilk iş örnek bir anne ve baba nasıl olmalıdır sorusunu sormaktır. Çocukları oyuncaklara boğmanın, onlara saygı duymamanın, ellerinde yemek kaşığı ile peşlerinden koşmanın, onların yanında küfür etmenin, tartışmanın, aşırı korumacılığın,

güvensizliğin vb. davranışlarının iyi bir anne baba olmak ile ilgisi olmadığını o zaman kavrayacaklardır.

Çocuk toplumunda çocuk olmak trajik ötesi bir yazgıdır. Aslında çocukluk insanların masumiyet çağıdır. Yukarıda yetişkinler için sıraladığım tüm olumsuz davranış ve duygular içine doğdukları toplum tarafından aşılırlar. Bu bunlardan iyi eğitildikleri takdirde yine çocukluk çağında korunurlar.

1990 yılında yürürlüğe giren Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi ve Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocukluk çağı ve çocuklar koruma altına alındı. Ama yine de ortaçağ anlayışının izleri hala sürüp gitmekte.

İllegal organizasyonlar eliyle, sokakta dilencilik, kapkaç yapmak üzere kullanılan, organları alınıp satılan, fuhuş pazarında pazarlanan, elinde oyuncakları ile savaş alanlarında ölen çocuklar da yine çağımızın çocukları... Kendi çocuğunun başına gelmediği sürece, sözde "uygar bireyler!" bunları düşünmeye gerek duymazlar. Bilip de bilmezlikten gelirler. Nedeni de yetişkin olsalar da iyi eğitilmemiş çocuk bireyler olmaları.

Örgün eğitimimizden başlayarak sahip olduğumuz tüm sorunların nedeni de bu... •

tekinozertembd@gmail.com

Not: 27 Mart Dünya Tiyatroler günü. Kutlu olsun. Bu konuyu gelecek sayıda ele alacağım. T.Ö.

[1] William Shakespeare (1564 – 1616)

[2] As You Like It / Nasıl Hoşunuza Giderse

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Meke Gölü'nün Duyulmayan Çıglığı

Bir insan olsaydı dünya... Cildinin susuzluktan çatlayıp kırıştığı, yaşlı derisinin renginin bakımsızlıktan solduğu bir insan... Bir zamanlar gür ormanları andıran saçları dökülmüş, bedeninde açılan derin yaralara rağmen zorlukla da olsa nefes almaya çalışan... Katıla katıla ağlayıp “Yardım edin!” diye haykırmak istese de göz pınarla-

rında tek bir gözyaşı damlası bile kalmadığı için ağlayamayan, sesini bir türlü duyuramayan bir insan...

Bir zamanlar “Dünyanın Nazar Boncuğu” denilen, şimdi ise hiç suyu kalmayan Meke Gölü’ne bakarken insanların dünyaya verdiği zararı düşünmek beni korkutuyor. Dünyayı mutlu bir insan olarak düşünmek istiyorum. Konuşamadığı

için ölüme mahkûm edilmiş biri gibi değil de; bereketli toprakları ve su kaynaklarıyla bizi besleyen bir anne; ormanları, dağları, çeşit çeşit bitki ve hayvanlarıyla bizi güçlendiren bir baba ya da bozulmamış doğasıyla geleceğe ümitle bakan bir çocuk gibi...

Konya'nın Karapınar ilçesindeki Meke Gölü, milyonlarca yıl önce volkanik bir patlama sonucunda oluşan kraterin zamanla suyla dolmasıyla oluşmuş. Daha sonra ikinci

Gölün kurumadan önceki görünümü bir volkanik patlama gölün ortasında bir volkan konisi oluşturmuş, bu tepenin içindeki krater de suyla dolmuş. Böylece içinde Meke Tepesi denilen bir koni etrafında yer alan küçük adacıkların olduğu içiçe iki gölden oluşan Meke Gölü meydana gelmiş. Adını bu bölgede yaşayan Meke kuşlarından alan göldeki tepenin ortasındaki çökelti tepeye küçük bir yanardağ görüntüsü vermiş. Göldeki tepelikler ve gölün etrafındaki alan volkanik bir yapıda olduğu için, bir zamanlar gölün mavi suları bu ortamda daha da parlak görünüyor, kuş bakışı bakıldığında Meke Gölü büyük bir nazar boncuğuna benziyordu. Oluşumu bakımından dünyadaki nadir göllerden biri olan Meke Gölü, panoramik görüntüsü, jeolojik yapısı ve onu ziyaret eden onlarca farklı kuş türleriyle görülmeye değer bir doğa harikasıydı.

Binlerce yıl boyunca bu eşsiz halini korumuş olan göl, ne yazık ki Konya ovasındaki yeraltı sularının bilinçsiz tüketilmesi ve artan kuraklık nedeniyle kurumaya başladı. Yeraltı suları ve yağış-

Kurumadan önceki aşamada göl suyunun kırmızıya dönen rengi

Tuz tabakaları da zamanla rüzgârın taşıdığı tozlarla kapandığında Meke Gölü'nün güzelliği de yalnızca eski fotoğraflarda kalmış olacak.

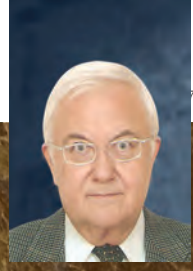
larla beslenerek biçimini koruyan Meke Gölü, önceleri yaz aylarında kuruyup, kış aylarında yağışlarla göl görünümünü yeniden kazanırken, suların giderek azalması ve çöl şartlarının hakim olduğu bölgede buharlaşmanın artmasıyla zamanla iyice kurudu. Yeraltı suları bütün havzada azaldığı için su seviyesinin iyice düşmesiyle bataklık haline gelen göle göçmen kuşlar da uğramaz oldu. Magnezyum ve sodyum sulfattan oluşan tuzlu suyu ile tarih

boyunca Karamanoğulları'nın, Osmanlı Devleti'nin ve ilk yıllarında Türkiye Cumhuriyeti'nin tuz ihtiyacını karşılamış olan gölün suları buharlaştıkça gölde kalan az miktardaki su birikintisi de kırmızı bir renk aldı. Sudaki mikroorganizmalar nedeniyle kırmızı bir renk alan göl sanki kururken kan ağlamaya başladı. Su

azalmaya ve buharlaşmaya devam ettikçe tuz kristalleri oluştu ve gölün eski görünümünden eser kalmadı. Bu tuz tabakaları da zamanla rüzgârın taşıdığı tozlarla kapandığında Meke Gölü'nün güzelliği de tarihe karışarak yalnızca eski fotoğraflarda kalmış olacak. Tıpkı onun gibi kaybedilen pek çok göl, sulak alan, orman ile nesli tükenen pek çok bitki ve hayvan türü gibi...

Sürdürülebilir bir yaşam sürmeye başlamadığımız her gün dünyamız biraz daha ölüyor. Daha yenisini, daha çoğunu, daha büyüğünü istedikçe daha çok bilinçsiz ve gereksiz tüketiyor, doğadan giderek uzaklaşıyoruz. Daha fazla tükettikçe dünyayı ve aslında insanlığı tüketiyoruz. Bu yüzden artık şimdi gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakabilmek için Meke Gölü gibi doğal güzelliklerin sessiz haykırışlarına kulak verip harekete geçmek zamanı, daha çok kaybetmeden ve daha geç olmadan önce... •

izlensentokerbd@gmail.com

Admetos ve Alkestis

Herakles Alkestis için Thanatos'la dövüşüyor.
Frederick Leighton (1830-1896)

Teselya bölgesinin batısında, Argonot'lar Seferi'nin (Bkz. BD 2015/7-2016/2)) başladığı İolkos'un yakınında Pherai krallığı bulunuyordu. Henüz bir delikanlı iken katıldığı Argo serüveninden döner dönmez genç yaşta tahta geçen Admetos sevecen bir kral olarak tanınmayı başarmıştı. Kent'teki herkesi tanır ve tek tek ilgilenirdi onlarla. İçeride ve dışarıda işleri yoluna koymak için geçirdiği yoğun

günler evlenme işini ötelemesine neden olmuştu. Admetos'un kapısı herkese açıktı. Sorunları çözer, açları doyurur, çıplakları giydirdi. Soğuk bir kış günü kapısını çalan, dilenci kılıklı genç bir adam yabancı da olsa aynı sevecen karşılamayı görecekti kuşkusuz.

Sıcak bir çorbanın ardından sıcak bir döşekte uyku çekerek geçirdiği ilk gecenin sabahında Kral'ın karşısına çıkan bu gencin

Herakles Alkestis'i geri getiriyor. Delacroix (1798-1863)

özel bir dileği vardı: “Beni köleniz yapın,” diyordu, “bir yıl boyunca köleniz olayım.”

Admetos şaşırmişti. Fazladan bir hizmetliye ihtiyacı olmamasına karşın gencin dileğini geri çevirmedi. “*Peki, dilediğin gibi olsun,*” dedi, “*sürülerimin bir bölümünü vereyim, çobanlık yap. Yatacağın yeri biliyorsun.*” Admetos adını sormak üzereyken genç adam saygıyla başını eğip uzaklaşmıştı.

Aylar geçti. Admetos çoban yaptığı genci uzun süre görmedi. Belki de unuttu onu. Garip bir olay onları tekrar buluşturana dek:

Bir sabah atıyla kırsalda dolaşırken Admetos’un kulağına hoş bir müzik çalındı. Hangi çalgıdan geldiğini hemen anladı. Argo gemisinde Orpheus çalardı onu. Bir lirden geliyordu bu ezgi, ama Orp-

heus’un kilerden farklıydı, insanın içine işliyordu. Admetos ezginin geldiği yöne ilerledi. Uzakta, bir koyun sürüsünün ortasında, kayaya oturmuş bir adam vardı. Admetos şaşkındı. Bu müzik bu çobandan geliyor olamazdı. İyice yaklaşıncaya daha da arttı şaşkınlığı. Çoban yaptığı o gençti bu. Fakat giysileri ve görünümü değişmişti. Omzunda asılı gümüş yayı, belinden sarkan sadağında okları, elinde altından liri ve sakalsız yüzüyle ışıltıyor gibiydi.

Genç adam, “*Kral Admetos,*” diye söze başladı. “*Ben iyilik yapip yanında barındırdığın o zavallı adamım. Bir yıl boyunca yanında çalışmak istemiştim. Bir yıl bugün doldu; artık evime dönüyorum. Bir dileğin var mı?*”

“*Evet,*” dedi Kral, “*adını söyle.*”

“*Adım Apollo,*” dedi genç, “*bir yıl önce yüce Zeus bir hareketimden dolayı öfkelenip beni kovmuş ve*

ceza olarak bir ölümlünün yanında bir yıl kölelik yapmamı buyurmuştu. Ben de senin kapını çaldım; sende iyilik gördüm. Seni ödüllendirmek istiyorum. Ne dilersin?"

Admetos "Gümüş yaylı tanrı," diye yanıtladı, "size yardım etmekle mutlu oldum. Bu bana yeter. Bir dileğim yok."

Apollo bir dileği olursa haber vermesini söyleyerek ayrıldı. Admetos iyilik yapmış olmanın gönül hoşnutluğu içinde sarayına dönerken bir yandan Apollo'ya verilen cezanın nedenini merak ediyordu.

Admetos'un Apollo'nun yardım sözünü anımsaması için fazla zaman geçmesi gerekmedi. Öteleyip durduğu evlilik düşüncesiyle birlikte gönlünü Alkestis'e kaptırdı. Komşu İolkus kentinin huysuz kralı Pelias'ın kızına. Fakat istemeğe gittiğinde Pelias'ın damat adayları için koyduğu tuhaf bir koşulla karşılaştı. Kral, kızını alacak erkeğin bir aslanla bir yaban domuzunun yanyana koşulduğu bir savaş arabasına binecek huzuruna gelmesini istiyordu. Bu iki hayvanı, yani av ile avcıyı bir arabaya koşmayı düşlemek bile olanaksızdı. Admetos için Apollo'ya başvurmak zamanı gelmişti. Dileğini uygun biçimde, adaklarla ve kurbanlarla ilettili. Apollo'nun ışıretlediği ışıklı yoldan ormana gitti ve onun yardımıyla Pelias'ın koşulunu yerine getirdi. Kral'ın şaşkın

bakışları arasında aslanla domuzun çektiği arabasına aldığı Alkestis'i sarayına götürdükten sonra hayvanları ormana saldı.

Geçirdiği serüvenin heyecanı ve düğün telaşı içinde Admetos bir kusur işledi. Her evlenme şöleninde yapılan, Olymposlulara övgü ve kurban töreninde Artemis'in adını anmayı unuttu. Böyle bir kusur cezasız kalmazdı. Admetos ilk gecesinde Alkestis'e yaklaşmadı, çünkü Artemis yeni gelini yatağında çöreklenmiş, tıslayan bir yılan gibi göstermişti ona.

Alkestis'in vedası. Etrüsk vazo resmi, MÖ 4. yy

Admetos'un bir kez daha Apollo'nun yardımını istemesi kaçınılmazdı. Apollo kızkardeşiyle görüşmeye giderken Admetos Artemis'in gazabını yatıştırmak için gerekli bağışlanma dileklerini sunacağı tapınağa koşuyordu.

Apollo Admetos'un bağışlanmasını sağlamakla kalmadı, düğün hediyesi gibi bir haber de getirdi. Buna göre Admetos ömrünün sonunda kendi yerine ölecek birini

bulursa yaşamı sürececek, yazgı tanrıçaları Moira'lar yaşam ipliğini kesmeden önce o kişiyi bulması için kendisine zaman tanıyacaktı.

Güzel Alkestis ile mutlu bir yaşam süren, seven ve sevilen Admetos'un ömrünün son günü umduğundan erken geldi. Ölümün tanrısal varlığı Thanatos kapısında belirlediğinde kendisine tanınan zamanı kullanma telaşıyla önce anne babasına koştu. Fakat onlar hâlâ yaşamdan keyif aldıklarını, Thanatos kendilerini almaya gelene dek yaşamak istediklerini söyledikten sonra öğüt verir gibi bir de soru yönelttiler ona:

Güzel Alkestis ile mutlu bir yaşam süren, seven ve sevilen Admetos'un ömrünün son günü umduğundan erken geldi.

"Neden sen de herkes gibi yazgına boyun eğmiyorsun?"

Admetos bir kral olarak dostlarının kapısını çalacak değildi kuşkusuz. Dileğine ulaşmak için zorbalığa başvuracak bir insan da değildi. Hele Alkestis'siz bir yaşamı düşünemezdi bile. Haberciler çıkıp gönüllü aradı, fakat hiç kimse çıkmadı ortaya. Her gün çevresinde dolaşanlar birden ortadan yok olmuş gibiydi. Admetos'a tanınan zaman son bulunduğu Thanatos saraydan eli boş ayrılmadı. Hades'e inerken eşi için canını veren Alkestis vardı yanında. İçtiği zehir sevgi dolu

yüreğini durdurduğunda Moira'lar Admetos'un yaşam ipliğini bırakıp Alkestis'inkini kesmişlerdi.

Alkestis Hades'e geçtiğinde Ölüler Diyarı'nın kraliçesi Persephone (Bkz. BD 2014/5) kendi isteğiyle gelen bu kadının öyküsünü merak etti. Thanatos'un anlattıklarını dinleyince duygulandı. Geri gönderdi onu.

Admetos ile Alkestis mutlu yaşamlarını sürdürdüler. Her gün ilk yaptıkları iş tanrılara tütsü yakarak birlikte bir dilek tutmak oldu:

"Thanatos bir kez daha kapımıza geldiğinde ikimizi birden götürsün."

Oyun yazarı Euripides Adme-

tos ile Alkestis'in bu geleneksel öyküsüne farklı bir son yazmış. İlk kez MÖ 438'de sahnelenen Alkestis isimli tragedyasında Herakles (Herkül)

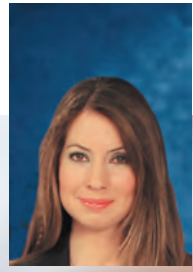
Alkestis'in Hades'e gitmesini engelliyor. Argonot'lar Seferi sırasında dostluk kurduğu Admetos'un sarayını ziyaret ettiği gün Alkestis'in öldüğünü öğrenen Herakles Thanatos ile dövüşerek Alkestis'i onun elinden kurtarıp dostunu sevgili eşine kavuşturuyor.

Benzer bir fedakârlık öyküsünü Euripides'ten 19 yüzyıl sonra Dede Korkut hikâyelerinde buluyoruz. Dede Korkut'un fedakâr kadını isimsiz bıraktığı, fakat canını vermesine kıyamadığı Deli Dumrul öyküsünde. •

halukerdemolbd@gmail.com

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Annesiz Kalan Yavru Yarasa

Amerika Birleşik Devletleri'nin, San Diego hayvanat bahçesinde bir yarasa dünyaya geldi. Veterinerler , 11 Ocak'ta yaşama başlayan yarasa

yavrusunun üzerine titriyor. Çünkü sezaryenle dünyaya gelen bu minik yavru, doğumu sırasında annesini kaybetti. Küvezde yaşayan yavru yarasa, iki saatte bir veterinerler ta-

rafından besleniyor. Her öğün ise 45 dakika sürüyor. Her yemekten sonra da pamuk ile banyo yaptırılıyor; havlu ile kuruluyor. Tekrar süriye dönebilmesi ve döndüğünde hayatta kalabilmesi için çok iyi bakıma ihtiyacı var.

2 Mars'ta Yaşam Provası

Mars'taki zorlu koşullara hazırlık çerçevesinde organize edilen deney başladı. 'The Martian' (Mars-

lı) filmine benzer bir hayat sürecektir. Mauna Loa Adası'nda 8 ay boyunca dünyadan izole bir hayat sürecektir. 4 erkek ve 4 kadından oluşan 8 kişilik ekip, Mars'ta bir koloni kurulması halinde insanoğlunun ne gibi zorluklarla karşılaşacağına deneyi niteliğinde. Deneyin başarı ile sonuçlanması durumunda Mars'a benzer bir seferin 3 yıl içinde yapılabileceği belirtiliyor.

3 Çin'in Nüfusu Artıyor

Çin Sağlık ve Aile Planlama Komitesi yetkilisi Yang Vincuang, ülkede tek çocuk politikasının tamamen kaldırılıp tüm çiftlere iki çocuk

sahibi olma hakkı verildikten sonra yeni doğanların oranında yüzde 7,9 artış olduğunu açıkladı. Ülkenin hızla artan nüfusunu kontrol altına almak için 1970'li yıllarda kentlerde yaşayan ailelere tek çocuk sınırlaması getirilmişti. Pekin yönetimi, yaşlanan nüfusun ekonomi üzerindeki olumsuz etkisi ve iş gücü nüfusunun hızla azalması üzerine 1 Ocak 2016'da "iki çocuk politikasını" yürürlüğe soktu. 2015 sonu

itibarıyla 1,37 milyarlık nüfusu ile dünyanın en kalabalık ülkesi olan Çin'de nüfusun 2030 yılında 1,45 milyara ulaşması bekleniyor.

4 Yaşlı Bakımevinde Palyaçolar

Danimarka'nın Vejerslev kentindeki bir yaşlı bakımevinde palyaçolarla çalışıyor. Bakım yurdunda kalan bir kişi hayatını kaybedince mirası yönetime kalmış. Yönetim ise bu parayla palyaçoları finanse etmeye başlamış. Palyaçoların ziyareti bakımevinde kalan yaşlıların günlerini keyifli hale getiriyor. Bakımevi sakinlerinin anılarını canlandırmaya çalışan palyaçolar, demanslı hastalara da yaşam sevinci aşıyor.

5 Obeziteye Önlem Yasası

Dünya Sağlık Örgütü, şekerli içeceklerin fazla kiloya yol açtığına dikkati çekti. Bu nedenle örgüt, şekerli içeceklerden vergi alınmasını önerdi. Fransa'da, bu önlem çerçeve-

sinde bir yasa çıkarıldı. Yasayla alkolsüz şekerli içeceklerin, şekerli spor içeceklerinin ve tatlandırıcı içeren içeceklerin fazla tüketimi yasaklandı. Ekim ayında yapılan bir araştırmaya göre, 30 yaşın üstündeki Fransız erkeklerinin % 57'si kilolu ya da obez. Dünya Sağlık Örgütü'nün de önerdiği gibi yasanın amacı "özellikle gençlerde obezite, fazla kilo ve diyabeti sınırlandırmak."

6 Kediler İnsanlar Gibi Hatırlıyor

Japon bilim insanları, hatırlama konusunda kedilere hafıza testi uyguladı. Deney kapsamında 49

evcil kedinin 15 dakika aradan sonra hangi kaptaki yemeği yediklerini hatırlama kabiliyetleri test edildi.

Test sonunda, kedilerin "nerede" ve "ne" sorularına cevap teşkil edecek bilgileri hatırladıkları görüldü.

Bilim insanları, bu test sonucunun, insanların sabah ne yedikleri ve işteki ilk günleri gibi kişisel bilgileri hatırlamada kullandıkları "anılarla ilgili belleğin" kedilerde de bulunduğunu ortaya çıkardıklarını vurguladı. Araştırmanın sonuçları "Behavioural Processes" dergisinde yayımlandı.

7 Alerjik Reaksiyon

Nedeniyle Ayrı Yaşıyorlar

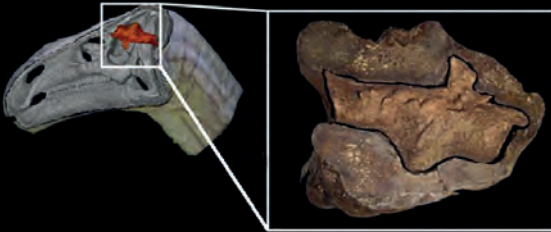

ABD'nin Minnesota eyaletinde yaşayan 29 yaşındaki Johanna Watkins'in bağışıklık sistemini etkileyen ve çok ender rastlanan bir hastalığı var. 'Mast Hücreli Aktivasyon Sendromu' (MHAS) adındaki bu hastalık, nedeniyle Johanna neredeyse her şeye alerjik reaksiyon gösteriyor. Öyle ki, eşi Scott'ın kokusu bile onu tehlikeye sokuyor ve çift aynı odada bulunmuyor. Dolayısıyla Johanna ve Scott

normal çiftlerden çok daha farklı bir hayat yaşıyorlar. Johanna hava sızdırmayan pencereleri ve kapısı olan tavan arasındaki bir odada tek başına yaşamak zorunda.

8 İngiltere'de Dinozor Beyni Bulundu

İngiliz bilim insanları, yıllar önce ülkenin güneydoğusundaki Sussex kentinde bir sahilde bulunan kahverengi taşın, bir dinozor beyini fosili olduğunu açıkladı.

Taşı özel bir mikroskop kullanarak detaylı bir şekilde inceleyen Cambridge Üniversitesi'nden bir ekip, dünyada ilk kez bir dinozor beyini bulunduğunu duyurdu. Bilim insanları, beyin fosili bulunan dinozorun yaklaşık 130 milyon yıl önce yaşayan İguanodon gibi bir ot obur olduğunu söyledi.

Bir bataklıkta öldüğü düşünülen dinozor, kafasının çamura gömülü kalması sebebiyle şekli korunmuş ve zamanla fosilleşmiş. Bu sebeple fosilin bugüne kadar korunabilirdiği düşünülüyor.

9 Giysi Katlama Robotu

Birçok kişinin hayalindeki bir robot, 10 yıllık çalışma sonunda gerçek oldu.

Japonya merkezli Seven Dreamers şirketi tarafından üretilen "Laundroid", Las Vegas'taki CES teknoloji fuarında tanıtıldı. Robot, verilen her türlü giyeceği düzgün olarak katlayabiliyor.

10 Dünya Ekonomisinden Daha Değerli Göktaşı

NASA değeri katrilyonlarca dolar olan bir asteroidi 2023 yılında ziyaret etmeyi hedefliyor. Asteroidin değerinin yaklaşık 10 bin katrilyon dolar olabileceği hesaplanıyor ve bu haliyle dünya ekonomisinin toplam büyüklüğünün yaklaşık 137 bin katına denk geliyor. Psyche adlı asteroidi bu kadar değerli kılan şey ise neredeyse tamamen değerli bir metal alaşımından oluşuyor olması.

sezinsansungunaybd@gmail.com

Düşler ve
Düşünceler
Yahya Aksoy

Ütopya'nın
Mimarı

Thomas More

Gerçekleştirilmesi
olanaksız tasarı ve dü-
şünceler, ütopya olarak
tanımlanmakta.

Çağın çok ötesinde
düşünce geliştiren ve
Ütopya'nın mimarı olarak
bilinen Thomas More
1478'de Londra'da
doğdu...

Thomas More

Thomas More, çevresinde tanınmış eğitimcilerden, okullardan ve kardinallerden eğitim alarak bilgisini geliştirmiş, on dört yaşında, Colet ve Grocyn gibi devrin tanınmış hümanistlerinin görev aldıkları Oxford'a gönderilmiş. Babasının yönlendirmesiyle New Inn ve Lincoln's Inn'de hukuk öğrenimi yaparak yirmi üç yaşında baroya kaydolmuştur.

Kadınların, erkekler gibi toplumda görev almalarını ve eğitilmelerini savunmuş, savaşılar, idamlara ve çalışmadan bir asalak gibi yaşa-

yanlara, bir düşünür ve hümanist bir hukukçu olarak karşı çıkmıştır.

Yargıçlara, krala, yöneticilere ve din adamlarına, nüktedan bir yaklaşımla hayat dersleri veren Thomas More'un ünü, kısa sürede herkesin iyiliğine çalışan hümanist bir düşünür olarak dünyaya yayılmıştır.

Thomas More, kurgusal içeriğe sahip ünlü eseri Utopia- Ütopya'da, Americo Vespucci'nin ulaştığı ve herşeyin ortak olduğu, mülkiyet hakkının ve hükümdar anlayışının bulunmadığı, herkesin aynı dili konuştuğu ve aynı geleneklere bağlı olduğu, aynı görünümde, aynı planla yapılmış 54 şehirli kara parçasındaki hayata, övgüler sıralar. Yüreklice yaptığı bu düşünceler, sosyal yaşamda büyük yankılar uyandırır ve ününü artırır. Kral VIII. Henry'nin danışmanlığına getirilir.

Kralların savaşlarına ve kendilerine karşı, hayatı pahasına büyük bir mücadele başlatan More, hiçbir tehdit ve baskıya boyun eğmeden söylemlerini ve eylemlerini sürdürür. Bütün dik başlılığına rağmen 1514 yılında şövalye olan ve toplumda sevgiyle karşılandığı için adalet bakanlığı'na getirilen More, adalete işi düşenlerden hediye almayı reddeder. Kral ve diğer yöneticiler More ile iyi geçinmek isterlerse de keskin tavırları nedeniyle araları açılır. 1532'de adalet bakanlığı görevinden ayrılır.

Kral VIII. Henry'nin, parlamentodan geçirdiği üstünlük yasasının, hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek, kralın kendisi için kanun çıkar-

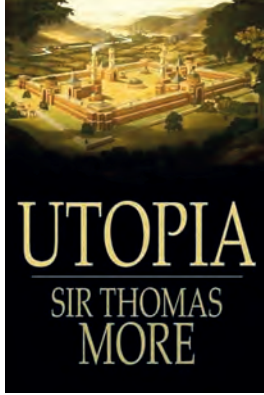
Kral VIII. Henry

masını ve Papa'dan üstün olduğunu kabul etmez. Düzmece tanıkların ifadesiyle vatana ihanet sayılan bu suçtan idama hüküm edilir. Kurtulmak için düşüncesinden vaz geçmesi istenirse de kanunların kişileri için değil toplum için çıkarılması gerektiği düşüncesiyle fikirlerinden vazgeçmez. İnançlarından ve düşüncelerinden asla ödün vermez.

Kral VIII. Henry, parlamentoya baskı yaparak kendisini İngiliz Kilisesi'nin başı ilan eden yasayı kabul ettirir. İleri gelenlerin bu yasaya boyun eğeceklerine dair ant içmelerini ister. İleri gelenlerden biri olan Thomas More, bu kanunsuzluğu kabul etmez. Bunun üzerine More, 1534 yılında yakın arkadaşları ile birlikte ölünceye kadar Londra kulesine kapatılarak hapsedilir. Affedilmesi için kendisine yapılan hiçbir öneriyi kabul etmez.

Mahkemeye çıkarılan More ile kralın savcısı arasında uzun çekişmeler yaşanır. More, "Kötü bir amaç uğruna haince ve şeytanca davranmak" suçuyla idama mahkûm edilir.

1535 sabahı idam edileceği bildirilince alaylı bir şekilde gülümseyerek; "**Krala gönlüm borçlu kaldı, bu berbat dünyanın acılarından beni böyle çabuk kurtarma yüceliği gösterdiği için ona her iki dünyada da dua edeceğim**" der.

More'un ünlü eseri, Ütopya

Şölen kıyafetiyle idama giden Thomas More, yanına gelen celladına bir altın hediye eder, cellat, gelenekler gereği diz çöküp bağışlanmasını dileyince, celladı ayağa kaldırır ve öper. Başını giyotin sehпасı üstüne koyarak, sakalını yana çeker ve "**Ne de olsa sakalım vatana ihanet etmedi. O da ölüm cezasına çarptırılmasın**" dedikten sonra, son söz olarak; "**Krala hizmet eden ama kraldan önce tanrıya hizmet eden bir insan olarak ölüyorum**" der.

Thomas More'un ölümü ile ilgili olarak zamanın yazarları tarihe şu notları düşerler:

Paul Turner; "**More, söz ve düşünce özgür-**

lüğüünün olmadığı İngiltere'de, düşüncenin suç sayılamayacağına inandığı için ölümü göze aldı."

Sidney Lee'ye göre More, "**Papalık kavramına inançla, Rönesans'a inancı uzlaştırmak istemiş, bu umutsuz dava uğruna hem dehasına, hem de yaşamına kıymıştır.**"

Katusyk'e göre, "**More, bir kralın aklına esti diye inançlarından vazgeçirmeye zorlamasına yanaşmayarak, idam sehпасına çıkmayı göze alarak kişiliğinin yüceliğini kanıtlamıştır.**"

İnsanlık tarihinde öne çıkan hukuk davalarından, alınacak dersler bulunmaktadır. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Berk Yüksel, dördüncü kitabında uzun sürecek bir yolculuğun ilk meşalesini yakıyor. Ana Tanrıça serisinin bu ilk kitabında, dünyanın en meşhur hikayesinde Musa ile birlikte adım adım yol alıyor okur... Roman sürükleyici başlayıp daha önce hiç değinilmemiş konulara değinerek heyecan ile son buluyor. Serinin devam eden kitapları ile bütünlenecek hikaye, okuru kısa sürede etkisi altına alacaktır...

Kadim geleneğin inisiyatik tünelinden süzülen bir ışık o...Ne ilk ne de son olacak...Ancak yaptıkları ve yapamadıkları ile o hatırlanacak...

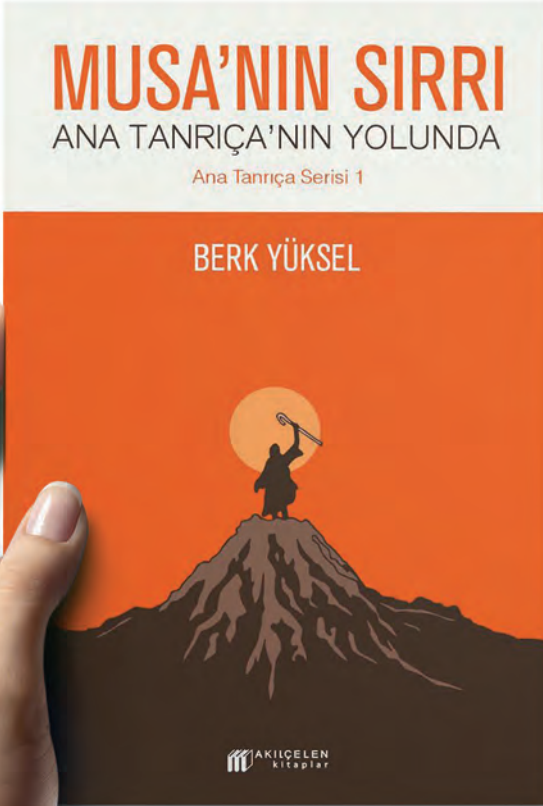
Her dönem kendi hegemonlarını yaratır...Musa gibiler ise iyi, doğru ve güzel yönünde değişime direnen dünyayı değiştirebilmek için çaba sarf ederler... O ve diğer inisiyelerin yaşamı bizlere birer aynadır; bizde olanı ve olmayanı göstermek için...

MUSA'NIN SIRRI

ANA TANRIÇA'NIN YOLUNDA

Ana Tanrıça Serisi 1

BERK YÜKSEL

Yin ve Yang

Yazan: BERK YÜKSEL

“Kişi, aydınlık figürler imgeleyerek değil, karanlığın bilincine vararak aydınlanabilir. Ancak bahsi geçen ikinci yöntem tatsızdır ve bu nedenle tercih edilmez.

C. G. Jung

Yin ve Yang Uzakdoğu felsefesinde evrendeki diyalektik kutupluluğu gösteren karşıt çifttir. Bir daire ve içlerinde karşıt kutbunu taşıyan siyah-beyaz ile sembolize edilir. “Yin ve Yang sözcüklerinin etimolojisi şöyledir: Yin bir tepenin gölgelikli kuzey yanını, Yang da güneşli güney yanını tanımlar.”

Yin, kadın, su, hava,

durgunluk, durağanlık, edilgenlik, büzülme, eksiklik, karanlık, ölüm, ay, gece ve siyah rengi ile sembolize edilirken; Yang, erkek, ateş, toprak, devingen, yenilenme,

yaşam, aydınlık, değişim içerisinde olan, aktif, etken, genleşme, taşkınlık, güneş, gündüz ve beyaz ile sembolize edilir. “Yin ve Yang birlikte Tao’yu meydana getirirler. Tao

Karşıtlar, birbirine dönüşebilen yapıdadır. Denge hiçbir zaman tam olarak gerçekleşmez. Kararlılık arayışı hep vardır ancak devinim süreklidir.

'yol' anlamına gelir. Evrendeki her şey Yin ve Yang enerjilerinden türemiştir. Her zaman birbirleriyle etkileşim halindedirler.” Güneş, ateş unsuruna ve ay da su unsuruna te-kabül eder. Bu iki unsurun birbirine zıt olduğu derhal ileri sürülebilir, hâlbuki ateşsiz su buz olacaktır.

“Her şeyin birbirinden ayrılamaz iki karşıt kutbu vardır. Nerede ki Yin ve Yang kutuplaşması olur, orada hareket doğar ve süreklidir. Gittikçe daha karmaşıklaşarak gelişir, dönüşür.”

“Yin-Yang işaretinin içinde küçük karşıt renkli daireler mevcuttur. Her kutup zıddını potansiyel olarak içinde barındırır (Dişinin içinde erkek, erkeğin içinde dişi olması gibi) Gece olmadığı sürece, gündüz de yoktur. Kutuplar birbirinden bağımsız ele alınamazlar.”

Bir kavram zıddıyla var olur, ışık karanlıkta parıldar. "Her oluşum, her organizma kendi içinde, kendi varlığını ve zıddını taşır." Yani "Her şey zıttı ile kaimdir."

Karşıtlar, birbirine dönüşebilen yapıdadır. Denge hiçbir zaman tam olarak gerçekleşmez. Kararlılık arayışı hep vardır ancak devinim

süreklidir. Bütün ve onun parçaları, birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı açıklanamaz. Basit yapıyla, karmaşık yapı; Yin ve Yang'ın temel ilkelerine sürekli uyar. Mikro

makronun, makro mikro yapının ayrılmaz parçalarıdır. Dengenin ve ahengin sembolüdür.

Hiç bir şey aslında tamamen siyah beyaz değildir. Her iyiliğin içinde bir nokta kötülük, her kötülükte iyilik vardır. Ezoterik öğretilerde inisiyenin yolu siyah ile beyaz arasında ince bir çizgi olan gri hattır. Yin ve Yang karşıtlıkların bütünlüğünü, zıtlıklardan tamamlamaya geçişi sembolize eder. Bu zıt enerjiler bir arada olduğu zaman

Konfüçyüs

değişim, dönüşüm, gelişim ortaya çıkar ve birbirini yapboz misali tamamlarlar. Biri olmadan diğeri de olamaz.

“Konfüçyüs bu iki kelimeyi evrenin birbirine zıt olan, baskınlıklarının zamanla birbirine bırakan ve birbirini bütünleyen yönleri olarak kullanmıştır. Her an sadece biri mevcuttur, durgunluk (Yin) ve hareket (Yang) aynı anda mevcut olamaz: sürekli biri diğeri üzerinde galip gelir ve bu değişim evrendeki her olayın temelindedir.”

“Yin ve Yang, Chi'nin(enerji) alçalan ve yükselen evrelerine verilen isimlerdir. Birbirlerine karşıt ama tamamlayıcıdır. Birbirleri olmadan varolamazlar. Duruşları ile evrenin dinamik dengesini temsil ederler. Yin daralır, Yang genişler. Yin dağılır, Yang odaklanır. Yin yumuşaktır, Yang serttir.”

Erkek ve kadının maddesel ayrışmasının bütünleşme idealidir. Lao Tzu: "Tek başına bir Yin doğamaz ve tek başına bir Yang büyümez," demiştir. “Yang, baskın, gök, olumlu, güçlü, Yin alıcı, yer, dişi, doğurgan ve negatiftir. Destekler, besler, tutar. Tepeler, dağlar ve öbür yüksek alanlar Yang enerjisini temsil eder. Vadiler ırmaklar ve kaynaklar da Yin'dir.”

Etkisiz tepki, tepkisiz etki olmaz. Karşıtlıklar öncelikle

bir çatışmayı gerektirir. Siyahın olmadığı, yalnızca beyaz bir dünya ya da evren kuramı ütopyaadır bir nevi hiçliktir. Zıtlıkların birlikteliği ahenk ile sağlanırsa Yin içerisindeki Yang ve Yang içerisindeki Yin de dinamik bir denge de oluşur. Bütün içerisinde zıtlıkların birliği değil, birlikteliği söz konusudur. “Birlik”, tek, bir olma durumunu, vahdeti ifade eder; “birliktelik” ise bir arada, beraberce olma durumudur.

Bütünün içinde hem iyinin hem de kötünün zorunlu bir yeri vardır.

“Birlik”, bir potada erimek demektir. Buna karşılık, “birlikteliği” oluşturan kavramların, olguların birbirlerinden ayrılıkları korunur, birbirlerine karışmazlar.” Ancak, eriyip gitmeden farklılığını koruyarak bütünü tamamlayan özün birer parçasını içlerinde yaşatırlar.

Bütünün içinde hem iyinin hem de kötünün zorunlu bir yeri vardır. “Bilgi, karşıtlıkları aşarak oluşur.” Yin ve Yang, siyah ve beyaz zıtlardan oluşan dengiyi ve ahengi temsil

eder. Bu denge, çelişki ve gerilimle, farklılık ve çeşitlilikle baş edilmesi ve bundan uyum yaratılması biçimindedir. Çelişkilerle baş etme ve farklılıkları dengeleme anlayışıdır. “Bu denge ve kararlılık durağan bir durum değildir. Dengeleri dinamik bir gerilimden, birinin diğerine üstün gelme mücadelesinden kaynaklanır. Enerjilerini evrenin yaşam enerjisinin özü, rekabet ve mücadeleden elde ederler.”

“Bu zıt enerjiler bir arada olduğunda değişim ortaya çıkar ve enerjileri birbirini tamamlar.”

Aydınlık peşinde koşup karanlığı görmezden gelmek ve onu

yok saymak onu güçlendirmekten başka işe yaramayacaktır.

Jung: “Gölgeyi bastırmak bir çare değildir, baş ağrısı için kafamızı kesmenin bir çare olmadığı gibi” der ve şöyle devam eder: “Düşünme hissetmeyi zayıflatmasın, aksi takdirde ruh geri dönemez.” Bireyin kendini tanıması ve kendi ile objektif olarak yüzleşmesi ancak kendi gölgesini de var sayıp onu da kişiliğinin bir parçası olarak kabul etmesi ile olur. Zıtlıklar ile bütünleşmek bireyin görevidir. Bu şekilde sembolik cehenneme iniş fayda sağlayacaktır. Kaybedilen hazine yani bütünlük bilinç ve bilinçdışın-

da sağlanacaktır.

“Herkesin kayıp hazinesi bilindiği gibi kendi eksikliğidir.”

“Hastalıklı biçimde beyaz, aydınlık bilinç zifiri karanlık bir bilinçdışını uyandıracaktır.”

“Eğer birey gölge yanı ile yüz yüze gelir, onun ona ait olduğunu fark ederse, o zaman gerçek ışığı görebilir.”

Jung şöyle der: “Gölgesini fark eden kişi artık zararsız olmadığını çok iyi bilir.”

İyi ve kötüyü sanal olarak ayırt eden çizgi üzerinde yürüyen “gerçek insan” uyum, barış, doğruluk, şefkat, hoşgörü, gelişim ve iyilik

yolunun çok ince ve dar olduğunu, onun üzerinden yürümenin güçlüğü anlar. Yin ve Yang; siyahta beyaz, beyaz içerisinde siyah var oluşu bilmek ve hissetmektir. “Ölümden korktuğu sürece hiç kimse özgür değildir.” der Martin Luther King.

Bir yaşamda birçok kez doğup yaşarken ölmek, dönüşmek demektir, devinmenin temel ilkesidir ve bu da herkesin harcı değildir.

Ken Wilber: “Kendi ölümsüzlüğünüzden feragat edin ve tüm varoluşun ölümsüzlüğünü keşfedin.” •

Kaynakça:

Yin-Yang Nedir? Funda Ceyhan

Martin Palmer; “Yin ve Yang”

Hajo Banzhaf; “Tarot ve Kahramanın Yolculuğu”

Sinemada
Bir Dev

Anthony Hopkins

Yazan: RANA ARIM

1993 yılında İngiltere kraliçesinin "Sir" unvanı verdiği Anthony Hopkins, 90'lı yıllarda hemen her rolüyle Oscar Ödülü'ne aday gösterilmiş, sonunda bu ödülü "Kuzuların Sessizliği"ndeki oyunuyla kazanmıştı.

Babadan oğula, kuşaktan kuşağa geçen fırıncılık işini, birgün sahip olmayı düşlediği oğluna devretmeyi planlıyordu

Arthur Hopkins. Ancak bu düşleri hiçbir zaman gerçekleşmeyecek, yalnızca bir düş olarak kalacaktı. Çünkü Port Talbot'ta 31 Aralık 1937'de dünyaya gelecek olan ilk ve tek oğlu Philip Anthony bu geleneği sürdürmeyecek, insanların damak zevkleri yerine gözlerine, yüreklerine

yorum. Kendisini 'Beethoven' diye yanıtladığımda 'Neden sağır olduğunu anlamak zor değil. Tanrı aşkına, hemen dışarı çık ve işe yarar birşeyler yap' dedi."

Çok küçük yaşlarda zamanının büyük bölümünü ya yalnız başına, ya da piyano çalarak geçiren Tony'nin okul ya da arkadaşları hiç ilgisini çekmemekteydi. Öğrenme zorluğu yaşayan Tony "Berbat bir öğrenciydim. Son derece antisosyaldim. Bu nedenle de oyuncu oldum" tümceleri

"Çocukken zamanımın büyük bir bölümünü piyano çalarak geçirirdim. Yaşamımı çalışarak geçiren fırıncı bir babanın tek oğluydum."

seslenecek ve pırılıtlı bir pencereden Hopkins adını tüm dünyaya duyuracaktı. Anthony Hopkins bugünkü yaşamının biçimlenmeye başladığı çocukluk günlerine ilişkin anılarında, ailesini şu sözcüklerle anımsamakta:

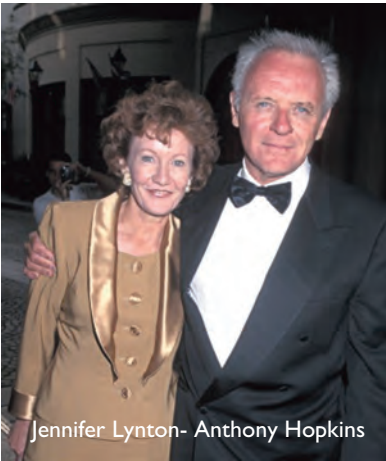
"Çocukken zamanımın büyük bir bölümünü piyano çalarak geçirirdim. Tüm yaşamımı çalışarak geçiren fırıncı bir babanın tek oğluydum. Babamın hiçbir zaman benim için Beethoven ya da Chopin'den parçalar çalacak zamanı olmadı. Bana birgün 'O çaldığın da ne?' diye sorduğunu anımsı-

ile tanımlıyordu okuldaki günlerini. Piyanoya, müziğe kısacası sanata olan tutkusu, kendisini bu yönüyle ifade etmeyi öğreneceği Cardiff'deki "Welsh College of Music & Drama" okuluna sürüklemişti onu. Ardından da Londra "Royal Academy for Dramatic Art"da sürdürdü eğitimini. Okuldan nefret ederek başlayan eğitim süreci, bir nehrin kendine uygun yatağı bulduktan sonraki akışında olduğu denli ahenkli sürdü. Çünkü o da artık yaşamı boyunca ilerleyeceği yolu, kendisini ve iç dünyasını keşfetmişti.

Okulda alabileceği eğitim konusunda doyuma ulaşmıştı, sırada bir ustanın kanatları altında öğrendiklerini yaşama buluşturmaya gelmişti. **Sir Lawrence Olivier** ona bu konuda gereksinimi olan herşeyi sunan kişi olmuştu.

İki yıl süren ciddi çalışmaların ardından, Olivier artık istediği noktaya gelmeye başladığını düşündüğü Hopkins'in, **Dance of Death** adlı oyununda yedek oyuncusu olmasına karar verdi. Bu oyunla bir kapıyı aralamıştı Hopkins, ama o andan sonra pek çok kapı önünde ardına dek açılacaktı.

Hopkins 1967 yılında, kendisi gibi oyuncu olan Petronella Barker ile

Jennifer Lynton- Anthony Hopkins

evlendi. Ancak o dönemlerde ağırlıkta olan tiyatro çalışmaları, eşiyle ve dünyaya gelen kızı Abigail ile yeterince ilgilenmesine engel oluyordu. Buna bir de, kurtulmak için onbeş yıl harca-yacağı alkol sorunu da eklenince, evliliklerini daha fazla yürütemeyeceklerini anlayıp, ayrılmaya karar verdiler. Ardından Jennifer Lynton ile uzun yıllar sürecek yeni bir yaşama yelken açtı.

Sinemaya ilk adımını, pek çok ödül kazanacak olan 1967 yapımı **The Lion in Winter** adlı filmle atan Hopkins, 1973 yılında Amerikan televizyon izleyicisiyle tanıştı. Bu Hopkins'in eski bir Nazi doktorunu canlandırdığı ve Amerikan televizyonun ilk dizi filmi olma özelliği taşıyan "QB VII" di. 1976 yapımı **Audrey Rose**, bir vantrologu canlandırdığı 1978 yapımı **Magic** ve **Mel Gibson** ile birlikte rol aldığı, **Captain**

Kuzuların
Sessizliği'nden
bir sahne

Bligh tiplemesini çizdiği 1982 yapımı **Bounty**'nin ardından birkaç yıl boyunca, televizyon için çekilen Adolph Hitler ve Notre Dame'ın Kamburu gibi nörotik karakterlerin aranan oyuncusu durumuna gelmişti.

Anthony Hopkins'i Anthony Hopkins yapan belki de en önemli film, 1991 yapımı **Kuzuların Sessizliği**'ydi. Kurbanlarını yiyerek öldüren doktor Lecture'i canlandıran Hopkins, bu düşsel kahramana delici bakışlarıyla, gözünü bir an bile kırpmadan yaptığı konuşmalarla o denli başarılı bir biçimde ruh ve beden vermişti ki, izleyiciyi de o büyüdü dünyaya çekip götürmüştü adeta. Bu başarı elbette ödüksüz kalamazdı: O yıl en iyi erkek oyuncu Oscar Ödülü onun olmuştu.

Bunu bambaşka karakter, yepyeni başarılar izledi: 1992 yapımı **Remains of The Day**'de yüreği sevgi denli suçluluk duygusuyla da dolu

olan, İngiliz bir faşistin uşağıyken, 1993 yapımı **Shadowlands**'de tutkulu yazar C. S. Lewis oluvermişti. Oscar ödülüne aday gösterildiği, Oliver Stone'un 1995 yapımı filmde **Nixon** olarak izleyici karşısına çıkan Hopkins, 1996 yılında **Picasso** olmayı seçmiş ve yine Oscar Ödülü'ne aday gösterilmişti.

Sırada bir başka devlet adamını, John Quincy Adams'ı canlandırdığı ve bir **Steven Spielberg** yapımı olan **Amistad** vardı ve yine Oscar Ödülü adayları arasındaydı adı. Daha sonra **Antonio Banderas** ve **Catherina Zeta-Jones** ile birlikte kamera karşısına geçen Hopkins, **Mask of Zoro** ile bambaşka bir dünyanın kapısını aralamıştı.

1999 yılında **Instinct**'in ardından **Görevimiz Tehlike**'de bir ajanı canlandırmış, ama izleyiciyi en çok etkileyen sinema karakterlerinden birine: Doktor Lecture'a bir kez daha can vermek istemişti. "Kuzuların Sessizliği" filminin devamı niteliğindeki **Hannibal** ile yeniden o kavurucu

ve delici bakışlarını izleyiciye çevirmişti. Bu filmi çekme kararını tam da, şov dünyasının çok boş bir dünya olduğunu söyleyerek, artık kendi gerçek dünyasına çekilmek istediğini duyurmasının ardından vermişti.

Son filmi **Red Dragon** ile de tüm dünyayı kendisine bir kez daha hayran etmeyi başarmıştı. Hollywood'un en

Ruhunu ve bedenini kattığı hemen her rolle Oscar Ödülü'ne aday gösteriliyor, başarılarına yenilerini ekliyor ve önünde yeni kapılar açılıyordu:

2000 yılında resmen Amerikan vatandaşı olarak kabul edildi, hem de "Sir" unvanından vazgeçmek zorunda kalmaksızın. Kendisine nasıl anımsanmak istediği sorulduğunda "Yalnızca işini yapan bir oyuncu olarak bilinmek

1993 yılında İngiltere kraliçesinin kendisine "Sir" unvanını vermesi ile Hopkins'in adı onur listesindeki yerini aldı

çok kazanan oyuncular arasında bulunan Hopkins'e, "Hannibal"deki müthiş oyunculuğu karşılığında 15 milyon, Red Dragon içinse 20 milyon dolar ödenmişti.

1993 yılında İngiltere kraliçesinin kendisine "Sir" unvanını vermesi ile Hopkins'in adı onur listesindeki yerini aldı. 90'lı yıllar ona şans getirmişti.

istiyorum, hepsi bu. Yaşamı boyunca düşlediği şeyi gerçekleştirmek için kendisine bir şans tanınan sıradan bir insan."

Evet belki kendisine o şans tanınmıştı ama dahası da vardı elbette. Yaklaşık elli yıldır tüm dünya, onun sıradan bir insan olmadığını çok iyi biliyor. •

Karım Alzheimer hastası

Yaşlı adam yolda yürürken, bir bisikletlinin kendisine çarpmasıyla yere düşüp yaralandı. Kazayı görenler, yaşlı adamı hastaneye götürdüler. Yaşlı adamla ilgilenen hemşireler, röntgen için yaşlı adamdan biraz beklemesini rica etiklerinde, yaşlı adam huysuzlanarak, acelesi olduğunu ve röntgen istemediğini dile getirdi. Hemşireler merakla acelesinin nedenini sorduklarında, "Eşim huzurevinde kalıyor, her sabah onunla kahvaltı etmek için ziyaretine giderim. Gecikmek istemiyorum." yanıtını aldılar. Hemşirelerden biri, "Eşinize haber verip gecikebileceğinizi söyleyebiliriz" dedi. Yaşlı adam, "Ne yazık ki" dedi ve devam etti: "Karım Alzheimer hastası. Hiçbir şey anlamıyor, hatta benim kim olduğumu dahi bilmiyor."

Hemşirelerden biri kendini tutamayarak sordu: "Madem karınız kim olduğunuzu dahi bilmiyor, neden her gün onunla kahvaltı etmek için koşuşturuyorsunuz?"

Yaşlı adam, acil müşahede odasındaki üç hemşireye dönerek soruyu yanıtladı: "Ama... Ben onun kim olduğunu biliyorum!.."

Anne Babalarla Başbaşa

Melek Şirin Tolga

10

Yaşındayım Özdeğerimi Keşfediyorum

Sizlerle küçük bir oğlan çocuğunun özdeğerini keşfetme hikayesini paylaşmak istiyorum. Küçük, sevimli oğlan çocuğu İçimizden biri. Kendi çocuğumuz ya da çok sevdiğimiz birinin çocuğu.

“Ege” diyelim.

Ege ile tanıştığımda 10 yaşında sevimli mi sevimli, cin gibi bakışları olan çok akıllı bir çocuktuk.

Ege'nin ailesi onun mükemmelliyetiğ olmasından çok endişeliydi. Bir şeyi ilk kez denediğinde tam ve mükemmel yapamamışsa

“Yüksek öz-değer”in bir seçim olduğunu çocuklarınıza anlatın.

vazgeçiyor, bir daha asla denemiyordu.

Ege dış görünümünün de mükemmel olmasını istiyordu. Kilosunun farkında idi ve bu durum onun özgüvenini ve özdeğerini doğrudan etkiliyordu.

İlk koçluk tanışmamızda, “hayat çarkı”nı yaptı ve hayatının hangi alanında destek istediğini ortaya çıkardı. Yaşamının kişisel gelişim, eğlence ve sağlık alanlarına odaklanmak istediğini belirledi. İlk talebi ve ihtiyacı **“kendimi beğenmek ve kendime değer vermek istiyorum”** oldu.

İlk olarak, zihnimizin hayatımızı nasıl şekillendirdiğinden, bilinç ve bilinçaltı kavramlarından konuştuk.

Bilinçaltı kocaman bir kova gibi tüm anıların, yaşam deneyimlerinin ve inanç sistemlerinin depolandığı yerdir. Bilinçaltımız, bilincimizden çok daha güçlüdür ve hayatımızın büyük bir kısmı bilinçaltındaki programların etkisi altındadır. İyi haber şu ki bilinçaltımızı yeniden programlayabilir ve hayatımızda bizi destekleyen inançları seçebiliriz.

O halde inançlarımız, kendimiz-

le ilgili ne hissettiğimizi (öz-saygı) ve hayatımızda ne başardığımızı (öz-güven) doğrudan etkiler.

Kendin hakkında iyi hissetmek içerden gelir.

Ege yavaş yavaş inanç sistemlerini değiştirmeye başladı. Olasılıklara bakmaya ve durumlar karşısında farklı bakış açıları içinden kendisi için en güçlü olanı kullanma alışkanlığını geliştirdi. Zihninde tekrarladığı olumsuz düşüncelerin etkilerini fark etti.

Kendin hakkında ne düşündüğün, kendini nasıl hissettiğin üzerinde doğrudan etkilidir.

Mutlu, destekleyici düşünceler yaratmanın kendisini nasıl hissettirdiğini deneyimledi. Yargılayıcı düşünceler seçtiğinde ise kendini nasıl küçülttüğünü ve aşağı çektiğini gördü.

Haftalık günlükler tuttu ve her hafta kendisi ile ilgili olumlu cümleler

yarattı. Her sabah kendi ile yaptığı olumlu konuşmalar ve olumlu düşünceler etkisini göstermeye başladı.

“Kendim hakkında gerçekten çok iyi hissediyorum.”

İşte Ege'nin kendi özdeğerini keşfettiği gün oldu bu.

Kendi özdeğerinin farkında olan, kendini seven ve kendinden hoşnut olan kişi daha mutlu olma eğilimindedir. Baskılar ve engeller karşısında daha dayanıklı olur. Hayatta gerçekleştirmek istediği şeyleri vazgeçmeden, pes etmeden gerçekleştirir. Kendini sevmek sadece bir seçimdir. Kendi düşüncelerimizden gelir ve bunu hiç kimse bize veremez.

Neden kendini başkalarıyla karşılaştırıyorsun? Yeryüzünde hiç kimse sen olmayı senden daha iyi yapamaz.

Çocuğunuzun özdeğer seviyesini keşfetmeniz için bakacağımız ipuçları;

1-Kendileri hakkında nasıl konuştuklarını gözlemleyin. Kendisi hakkında olumlu mu olumsuz mu konuşuyor? Kendini arkadaşları ile karşılaştırırken küçümsüyor mu?

2- Diğer çocuklarla iletişimlerini gözlemleyin. Kolayca yeni arkadaşlıklar kuruyor mu? Yeni deneyimler karşısında çekingen mi?

3- Sık sık huzursuz ve bıkkın hissediyor mu? Sıkıntı ve huzursuzluk olumsuz düşünce belirtileridir ve bu düşünceler genellikle kendileri hakkındadır. Kendinden şüphe, kendini eleştirme ve duygusal olarak kendini hırpalama en belirgin olumsuz düşüncelerdir.

Çocuklarınızın öz-değer seviyesini değerlendirmek için bir dizi soru sorun ve cevaplarını dikkatle

Kendi özdeğerinin farkında olan, kendini seven ve kendinden hoşnut olan kişi daha mutlu olma eğilimindedir. Baskılar ve engeller karşısında daha dayanıklı olur.

dinleyin. Yüksek öz-değer bir seçimdir. Ya kendimizi sevmeyi ya da sevmemeyi seçeriz; ya da insanların bizden hoşlandığı ya da hoşlanmadığı düşüncesini seçeriz. Çocuklarımızın bu bir seçim olduğunu anlamalarına yardımcı olmak onlara yardım etmenin ilk adımımızdır. Yüksek öz-değere sahip olmanın kendi ellerinde olduğunu ve kimsenin onlara bunu veremeyeceğini öğretmekle başlayın. Gelişme bir gecede olmaz. Değişimin gerçekleşmesi için destek vermeye devam edin. •

meleksirintolqabd@gmail.com

Kömürlükteki Çocuklar

Yazan: NECEF UĞURLU

Nerede Kalmıştık? Bizler mahallenin çocukları büyüklerden gizli yuvalandı-ğımız kömürlükte Şekibe Hanımın kendi bahçelerinden kaçıp yumurtlamaya gelen tavukları bir yanda gıdıklarken dünyayı keşfetmeye başlamıştık.

Henüz kimsenin bizi, Kömürlükteki Çocukları, fark etmemiş olmasından mutluyduk. Koskoca mahallede büyüklerin gözleri önünde görünmez olduğumuz kömürlüğümüzde çok eğleniyorduk.

Arada sırada yerinde duruyor

mu diye seslenen çocuklar olmaktan artık şikayetçi filan değildik.

Kömürlükte var oluyorduk, adam yerine konuluyorduk, kendi aramızda olsa da bu bize yetiyordu.

Güzel havalarda, bahçelerde çardaklara, ya da balkonlara kurulan masalarda hanımların konken arası verilen ikramlarından biz çocuklarında payına düşerdi Koço'dan alınmış küçük börekler yanında evde yapılmış kek, poğaçalar Behice Hanımın pek meşhur olan diş kıran cinsten ama çok lezzetli lokum kurabiyelerinin lezzetine doyum

olmazdı.

İsmi seslenilen çocuk koşup dolu tabağı alır doğru kömürlüğe getirirdi paylaşırdık.

İçinde hanımların oturduğu çardaklara sarılmış asma yaprakları toplandığında dolma yapılırdı, sanki herşeyin bir anlamı ve faydası olan zamanlardı, insanlığın altın çağı iddiası olmayan, uzayda fink atılmayan ama bir çardağı saran asma yapraklarının altında gölgeleri olan ve yenilebilen bir zaman.

Biz Kömürlükteki Çocuklar böyle bir zamanın ruhunda büyüyorduk... bu iyi miydi, kötü müydü bilemezdik, belki işin en güzel yanı buydu. Bilme zorunluluğumuz yoktu çünkü çocuktuk.

Mahalleninin, komşuların birbirlerine ikramları bitmezdi, karpuz , helva, 'kokmuştur' diye mazeretli yeni kızarmış puf böreklerinden kuru köfteye dolardı tabaklar, en önemlisi sıcak gecelerde buz dolu

çukur tabaklar elimizde biz çocuklar komşular arası servis yapardık .

Buz önemliydi, buzdolabı olan da vardı olmayan da.

Ve kokular, güzel kokular imren-diriyorsa paylaşılan zamanlardı.

Olanın olmayanın umuru olduğu ama iyiliklerin farkında olmadan yapıldığı bir zamandıydık.

Ölenin arkasından dökülen lokma, tulumba tatlısı ise mahalle çocuklarının ortak sevinciydi .

Uzun bir süre ölümü arkasından tatlı yenen iyi bir şey sandık .

Tandır Kafa Hayrettin'in canı lokma istediğinde 'epeydir kimse ölmedi ki ağzımız' tatlısın dediği bile olurdu.

Garipsemezdik .

Ölümün gidenlerle, kalanlar arasındaki bıraktığı acıları bilmezdik, özlemek ise aklımızda yoktu, ayrılık bilmediğimiz bir kavramdı, henüz aşık olmamıştık,

çocuktuk hepimiz.

Ama canımız isterdi pek çok şeyi: dondurma, kaydırak, yakar top, masallar, hatta birimiz su çiçeği olsa öbürü de isterdi su çiçeği olmak.

Büyüklerin laflarını dinlerken kaptığımız üç beş cümleyi kullanmaya kalktığımızda büyüklerin 'ağzını topla' sözcüklerini ise hiç anlamazdık, kimi sözlerin büyüklere mahsus küçüklerin kullanımına

kapalı olduğu bir zamandaydık.

Ne olacağımız, kimi taklit edeceğimiz belirsizdi, hani kömürlük olmasa işimiz büyüklere kalsa perişandık.

Bir dünya kurmaya uğraşıyorduk kendimize, içinde olduğumuz dünyadan bir çıkış bulmaya çalışıyorduk sanki farklı bir yere çıkabilecekmiş gibi, çocuktuk safduk.

Yer arıyorduk kendimize var olacağımız, ya çocuk kalırsak telaşı, lüzumsuz bir çocuk vehmiyle kömürlükte okuyor, oyunlar icat ediyor, hayaller kuruyor büyüyorduk.

Kömürlüğün esas çocuk sahibi hastalıklı arkadaşımız el örgüsü kocaman cepli yün hırkalar giyerdi, cepleri mendil doluydu, birinde temiz, öbüründe kirli mendiller, öncümüz sümüklü bir kız çocuğuydu. Ve henüz kağıt mendiller satılmıyordu bu yüzden zavalcılık içi mendil dolu cepleriyle dolaşırdı.

Çocuktuk ve bize öncülük etmek için süslü giysilere gerek yoktu, sümüklü mümüklü liderimizdi.

Mahallenin büyükleri bizlerin ne kadar farkındaydılar hâlâ bilmem.

Denizde birlikte sürüler halinde yüzen yavru balıklar gibiydik .

Suyun bir tarafından bilmediğimiz öbür yanına gidip gelirken birbirimizden ayrılmadan ve büyükler tarafından yutulmadan büyümeğe çalışıyorduk.

Ya 1957 yılı olmalı, ya da 1958, 1959 da olabilir, Opera sinemasında müdürü Kenan Bey miydi acaba, tam hatırlayamıyorum.

Mahallenin delikanlıları Kwai

Köprüsü filminin müziğini ıslıkla çaldıklarına göre hesaplasak yılı, ya da mahallenin hanımlarının aynı model saç kesimleri ve didikleri krepe saçlarıyla karpuz kafa saç stiline revaçta olduğu yıl hangi yıl ise diyelim daha net olur tarih.

Mahalledeki hanımların hepsi konken oynamazdı, mesela Nezihe Hanım kayınvalidesi Necmiye hanımla gelirdi kendi konken oynar ama kayınvalidesi bir kenarda oturur oynamayanlarla sohbet ederdi.

Necmiye Hanımın bacakları dizinden itibaren dikkat çekecek kadar çarpıktı.

Yürürken sahalara çıkmış futbolcu gibiydi. O yürürken insanın içinden ayağa kalkıp alkışlamak gelirdi yürümeyi başarıyor diye ve her an gol atmasını beklerdik, yaptığımız hainliğin farkında olmadan kadıncağızın haline çok gülerdik.

Necmiye Hanım sıklıkla ‘doğumdan sonra bacaklarım çarpıldı’ diye anlatırdı.

Ansiklopedilere filan baktık hiç bir yerde bulamadık doğum sonrası çarpılan bacaklara dair bilgi.

Kömürlükte Necmiye hanımın çarpık bacaklarının doğum sonrası olup olmadığı ilk bilimsel araştırmamızdı, halen çözebilen var mı aramızda onu da bilmiyorum, aslında bakarsanız Kömürlükteki Çocuklara neler oldu onu da bilmiyorum, neredee Necmiye Hanımın çarpık bacakları doğumdan sonra mı oldu yoksa hep çarpık bacaklı mıydı.

Kömürlükte duvara diki-
ne yaslanmış eski bir somya
ve şiltesi özenle indirilip
üzeri kendinden kabartma
desenli eski pikeyle örtülün-
ce bize sandıklardan daha
konforlu bir sedir olmuştu.
Üzerinde oturuyor, uzanıyor hatta
zıplıyorduk.

Elektrikçi olan babasının yanın-
da çalışan Yavuz kısa bir süre sonra
kırık çıplak lambanın duyunda bo-
zukluk olmadığını keşfetti ve kırığın
yerine sağlam bir ampul takınca
Kömürlüğü geceleri de aydınlatma-
ya başladık.

Ampul değiştirilen o gün, Ya-
vuz'un çarpılmasından korkmadık
değil, hepimiz eline olabildiğince
uzun tahta, odun parçası aldı etra-
fında çember oluşturduk, çarpılırsa
kurtarmak için ama bir şey olmadı
ampül başarıyla değiştirildi. O gece
ampülün şerefine yemekten sonra

kömürlükte gizlice toplanmaya
karar verdik. Önemli bir meseleyi
tartışacaktık, büyüyünce ne olmak,
kim olmak istiyorduk.

Gül hariç; o hiç bir şey olmak
istemiyordu. Elinde bez bebeği
kimse olmak istemediğini söyleyip
duruyordu. Babası komşuların de-
yimiyle yine 'yıllık izne' çıkmış, bir
yerlere gitmiş ve bu sefer uzun bir
süredir dönmemişti, bunun ne anla-
ma geldiğini bilebilmemiz müm-
kün değildi, ihanet nedir çocuklar
bilemez ki.

*İnci Abla mo-
dayı getirirdi
mahalleye;
ne çıkmış, ne
modaymış
ondan takip
edilirdi.*

Gül bez bebeğini çok
severdi, onu asla terk
etmeyeceğini söylerdi hep.
Nereye gitse bez bebeği
hep yanındaydı. Gül hariç
kızların hepsi büyünce İnci
abla gibi olmak istiyorlardı.

İnci Abla Bakırköy'de
oturur hafta sonları an-
nesiyle birlikte çocuksuz
teyzesinin, eniştesinin

köşküne kalmaya gelirdi. Koleji
bitirmiş İngiliz edebiyatı bölümüne
devam ediyordu. İnci Abla modayı
getirirdi mahalleye; ne çıkmış, ne
modaymış ondan takip edilirdi.

Beyoğlu'ndan alınmış dore-
li veya illa lameli, taşlı, topuklu
terlikleriyle dolaşır sarışın bukle
saçlarını bazen omuzlarına düşürür
bazen tepesinde toplardı, ne yaparsa
yapsın ona yakışırdı.

Çok güzeldi İnci Abla çok.

Dudakları rujlu, el ayak parmak-
ları hep manikür pedikürlü ve koyu
renk ojeliydi. İnci abla gibi olmak
biz kızların hayalimizdi... İnci Abla

gibi olmak varken kim isterdi Necmiye hanım gibi olmak. Çocukluk ama salak değildik.

İnci Abla'yı izledik, izin verirdi hayran bakışlarımıza, gelmesi sevincimizdi, beklerdik, hatta onunla birlikte Kalamış'a sahile yürümemiz için izin bile alırdı annelerimizden, bir değil, iki değil defalarca izin almışlığı vardı.

İnci: Müsaadeniz olursa çocukları hava aldirmaya Kalamış'a götürüleceğim.

Anneler: Aa ne demek İnci'ciğim sen başlarında olduktan sonra, sana zahmet olmasın da...

İnci: Ne zahmeti dolaşır geliriz, uzun sürerse merak etmeyin.

Başımızda İnci varsa akan sular dururdu.

Ve ne tesadüftür ki Kalamış'a inerken yarı yolda hep yanımızda birden Ayhan Abi biterdi. Ayhan Abi beyaz gömleğinin kolları sıvanmış, bronz tenli, yakışıklı, kibar ve yalnız mahallemizin değil çevrenin tek sıhhi tesisatçısıydı.

İşte böyle bir İnci Abla'lı Ayhan Abi'li Kalamış dönüşü yemekten sonra hepimiz uykumuz var numarasıyla erkenden yattık, maksat büyüklerin dikkatini çekmeden Kömürlükte buluşmaktı.

Ama bizleri bir kadın çılgılığı ile yataklarımızdan sıçratan o gece neler mi oldu, belki bilmemek daha iyi ama biz çocukların bildiğini büyüklerden saklamanın ne anlamı var.

Gül o gece önce bebeğini sonra kendisini asmıştı.

Mahalleyi inleten annesinin çılgınlıklarıydı. Bütün mahalle çoluk çocuk ayaktaydık, evlerinin önüne doluştuk.

Bizi olay yerinden uzak tutmaya çalıştılar ama her şeyi duyduk.

Anne baba ayrılığına minik yüreği dayanamış önce bez bebeğini sonra kendini asmış Gül.

Bizim kimseye benzemek istemeyen, kimse olmak istemeyen Gül'ümüz o gece Kömürlükte buluşmak yerine bizi bırakıp gitmişti, ama nereye?

O gece çocuk aklımızla ölümün ne olduğunu çözmeye çalıştık, ilk defa arkasından tatlı yenen şeyin esasında ne olduğunu anlamaya çalıştık.

Büyüklerin konuşmalarından duyduğumuz kadarıyla gözleri kapalıymış, kalbi atmıyormuş ama biz onu hâlâ seviyorduk şaşkındık, biten bir şey nasıl devam ediyordu.

'Eğer öldü diye onu terk edersek bu nasıl bir arkadaşlık olur ki' diye kestirip attı liderimiz sümüklü kız ağlaya ağlaya.

Gül'ü hiç unutmadık, terk etmedik biz yaşlandığımızda o ölüme gittiği yaşında kaldı hep, biz büyüdükçe kardeşimiz, çocuğumuz, torunumuz ama hep içimizde taşıdığımız arkadaşımız kaldı.

O geceden sonra olanlar uzun ve ayrı hikayeler, ama o korkunç gecede İnci Abla ve Ayhan Abi Gül'ün evinin önünde biriken kalabalığın içinde yoktular; niye diye soracak olursanız gelecek ay buluştuğumuzda anlatacağım...•

MART AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(d) Züppelik

6-(a) Kavrayış

11-(b) Tarafsız

2-(a) Serbestlik

7-(c) Gizemli

12-(a) Varış yeri

3-(c) Sağlıklı

8-(c) Dalış

13-(b) Vuruk bilimi

4-(d) Nüfus

9-(a) Akıtma

14-(c) Yalıtma

5-(b) Konak

10-(d) Süreç

15-(a) Yetkilendirme

"Bilginizi Denetleyin"

1-(a) Orhan Pamuk

2-(a) 2000

3-(b) Singapur

4-(b) The Story of The Kelly Gang

5-(b) 1000

6-(d) Bernard Baruch

7-(b) Leonardo da Vinci

8-(d) Endonezya

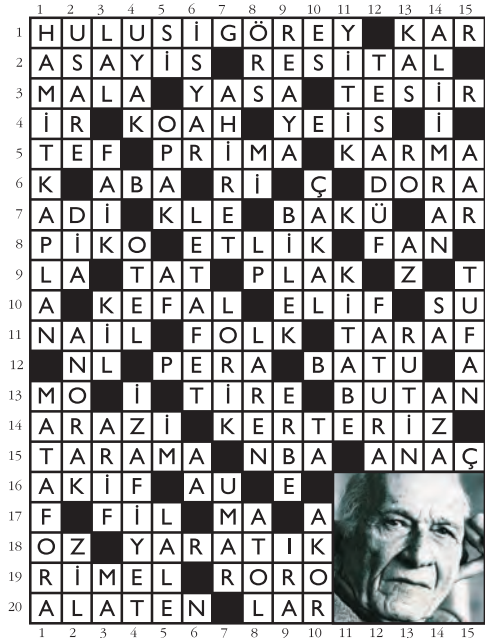
9-(d) Ukrayna

10-(b) New York

11-(d) Bilecik

12-(c) Ayak

Kare Bulmaca

Yasemin Sef'den Bu Ay

Köri Soslu Tavuk ve

Buharda Aromatik

Yasemin Pilavı

Yazan: YASEMİN ATAMAN

Köri günümüzde en çok sevilen ve tüketilen bir baharat türü olarak bilinse de, aslı binlerce yıl öncesine dayanan ve çok karmaşık bir tarihçesi olan bir Hint yemek pişirme şeklinin genel adıdır. Türk mutfağında "güveç", ya da "kebab" nasıl bir çok yemeği bünyesinde barındıran genel bir isimse, Hint mutfağında "curry" de bunu temsil eder.

Köri baharat ve malzemeleri

Geleneksel olarak onlarca taze ve kurutulmuş baharatın karıştırılması, bazen taze kullanılıp bazen ise kurutulularak saklanması ve daha sonra bu baharatlar ile et ve sebzelerin

kısık ateşte uzun uzun pişmesi ile yapılır. Ana malzemeleri yöresel olarak çok farklılık gösterse de yaygın olarak zencefil, sarımsak, kişniş, acı biber ve köri bitkisinin yaprak-

Ağırlıklı olarak zerdeçal içeren toz köri baharatının sağlık için de son derece yararlı olduğu söylenmektedir.

Malzemeler (2 kişilik)

- 2 adet tavuk göğsü
- 1 su bardağı Yasemin pirinci
(*Basmati de kullanılabilir*)
- 1 küçük soğan
- 1 kırmızı biber
- 10 adet badem
- 1 küçük paket krema
- 1 tatlı kaşığı toz köri
- 1 çorba kaşığı soya sos
- 1 diş sarımsak
- Tavuk marinasyonu için:
  - 1 çay kaşığı toz köri
  - 1/2 çay kaşığı tuz
  - Az karabiber
  - 1/2 çay kaşığı toz kırmızı biber
- 2 çorba kaşığı zeytinyağı
- Pilav haşlama suyu için:
  - 1 adet defne yaprağı
  - 1 adet limonun kabuğu
  - 5 adet tane karabiber
  - 1 çay kaşığı tuz
  - 1 adet karanfil

larıdır. Hindistan'ın farklı coğrafyalarında yeşil, sarı ve kırmızı renkte köri sosları bulabiliriz ve hepsinin tadı birbirinden çok farklı olmakla beraber, hepsi oldukça yoğun baharatlı, acı ve çok lezzetlidir.

Hindistan'a seyahat eden İngiliz vatandaşlarının memleketlerine dönerken götürdüğü toz köri baharatları sayesinde bu binlerce yıllık tarifler modern mutfağa pratik bir giriş yapmış, önce İngiltere'de, daha sonra anakara Avru-

pa'da ve son yıllarda da ülkemizde popüler bir baharat haline gelmiştir. Günümüzde restoranlarda servis edilen özellikle "köri soslu tavuk" yemeği, Hindistan'da yapılan geleneksel haliyle pek benzerlik göstermese de, bu uyarlanmış hali Türk

damak tadına son derece uygun olduğu için ülkemizde çok sevilen bir yemek haline gelmiştir.

Ağırlıklı olarak zerdeçal içeren toz köri baharatı artık son derece kolay bulunabilen, aktarlar ya da marketlerden rahatça alabileceğiniz hem ekonomik hem de lezzetli bir baharat olmakla beraber son yıllarda sağlık için de son derece yararlı olduğuna dair makalelere rastladık. Bu yazımda sizlere Türkiye'de en çok servis edilen yemeklerden biri olan "Köri soslu tavuk" tarifinin evinizde son derece kolay hazırlayabileceğiniz lezzetli bir versiyonunu paylaşacağım. Şimdiden afiyet olsun!

Hazırlanışı:

Tavukları marinasyon malzemesi ile karıştırın ve buzdolabında 1 saat bekletin. Tavuklar marine olurken pilavı hazırlayabilirsiniz. Pilav için pirinci soğuk su ile iyice yıkayın ve süzün. Sonra tencereye alın ve pirinci ölçtüğünüz aynı bardakla 1 bardak soğuk suyu tencereye ekleyin. Haşlama suyu için olan malzemeleri ekleyin ve altını en açıkta olacak şekilde yakın.

Tavukları yağsız bir teflon tavada orta ateşte her iki tarafı da 6'şar dakika pişecek şekilde iyice kızartın

Suyu kaynamaya başladığı anda altını en kısığa getirin ve kapağını kapatarak ortalama 5-6 dakika, suyunu tamamen çekinceye kadar pişirin. Altını kapadıktan sonra en az 20 dakika dinlendirin, bu esnada karıştırmamaya

özen gösterin. Marine olan tavukları yağsız bir teflon tavada orta ateşte her iki tarafı da 6'şar dakika pişecek şekilde iyice kızartın ve bir kenarda dinlenmeye bırakın. Aynı tavaya yağ ekmeden ince doğranmış soğan, sarımsak ve biberleri atın ve kısık ateşte biaz yumuşayınca kadar pişirin. Kremayı, köri baharatını ve soya sosunu ekleyin ve kıvam alıncaya kadar kaynatın, ortalama 3-4 dakika sürecektir.

Tabağa önce pilavınızı, üzerine de dilinlenmiş tavuğu koyun, köri sos ile cömertçe soslayın ve doğranmış badem ile süsleyerek servis edin.

Afiyet olsun! •

Bize Gönderilen Kitaplardan

Dalkavuknâme

Samsatlı
Lukianos

Büyüyen Ay
Yayınları

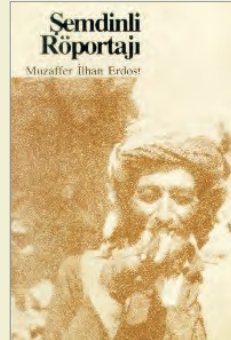
Renklerin hızla kirlendiği süreçte yüz aklarımızdan biri Emin Nedret İşli. Sahaflığı talan, vurgun, tefecilik sarmalına sürükleyenler karşı savaşıırken, “Kırlı Çıki”sındakileri de paylaşarak kültüre yadsınmaz katkılar sunuyor. 2000 yıl önce Samsatlı Lukianos’un yazdığı ve 145 yıl önce Fenerli Vasilaki Vuka tarafından Türkçeye çevrilen kitabı gün yüzüne çıkarıp “Günümüz diline kazandırılması gereken bir kitap Dalkavuk-nâme” dileğinde bulundu. Mustafa Kirenci de tozlu raflarda keşfedilmeyi bekleyen Osmanlıca eserleri günümüze taşıırken “Dalkavuknâme”yi de Eren Yavuz düzenlemesiyle yayınladı. Dalkavuknâme Lukianos’un dilimize kazandırılan ilk yapıtı. “Yunanca ve Batı’dan yapılmış fakat yayınlanmamış tercüme ve diyalog türünün ilk örneği”. “Hem ahlâkın hem de psikolojinin konusuna

giren; eski zamanlarda meslek olan Dalkavukluk, günümüzde toplum hayatında itibar görme, bürokraside yükselme hırsını ve ihtirasını peçeleyen, yer yer de mizahın konusuna giren bir tutum. Aşağılayıcı olarak nitelendirilmesine rağmen etkisini her mecrada sürdürmekte. Dalkavukluğa sebep olan ruhsal süreçlerin temelinde birey olamamak, kişinin iradesini yöneten çıkarıcılık, menfaatperestlik olsa da bütün insanlığı ilgilendiren tarafla her dalkavuk erdemleri yok sayan, onurunu bir ücret karşılığı menfaate tahvil eden insandır. O kimin yanında bulunursa bulunsun gerçek bir birey değildir. Her dalkavuk, davranışlarıyla hakikati iptal edip yerine makam, servet ve gücü koyar. Güç, makam ve servete sahip kişilerin egosunu besleyerek varoluşunu makam, servet ve gücü kutsayarak gerçekleştirir. (...)

Şemdinli Röportajı

Muzaffer
İlhan Erdost

Onur
Yayınları

Öldürülen kardeşi İlhan’ın adını adına, aklını

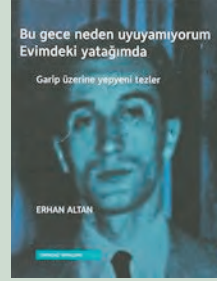
aklına, yüreğini yüreğine katarak yaşatan, ölümsüzleştiren Muzaffer Erdost önce umudunun çiçeği, oğlu Barışta'yı sonra sırtını dayadığı dağ, eşi Rana'yı yitirdi. Bu iç acılar kadar yurdunun ve dünyanın sürüklendiği uçurumun kaygısını da yüreğinde taşıyor. 1963'te yedeksubay veteriner hekim olarak gittiği Şemdinli'de gözlerini kapamadan görevini yaptı. Türkiye, İran ve Irak sınırlarının kesiştiği coğrafyada o döneme tanıklık etti. Sınırları aşan güncel yaşam biçimlerini, tarihsel derinliğiyle irdeledi. Batıdan Hindistan'a uzanan yollar ve topraklar üzerinde, İngiltere-Almanya-Çarlık Rusya'sının çıkar çatışmalarını, farklı toplumsal olaylarla bağrında yaşadığı tarihin sancılılarıyla iç içe, sorunlu bir bölgeyi simgeleyen, "Nice geçitlerini aştım. Uçurumların kıyısında ölümü gördüm. Kar fırtınalarında yolumu yitirdim. Yaz ve kış, ilk yaz ve Sonyaz, odalarında konuk kaldım, Çadırlarında da. Çayı hiç eksik etmediler. Tütün sarmayı da" dediği Şemdinli'yi anlatıyor. 50 yıl sonra da olsa Erdost'un gözlemlerine, değerlendirmelerine, çektiği fotoğraflara ve yapıtına eklediği özgün belgelere kulak vermek gerekiyor. Yarın çok geç olmadan. Erdost'un yeniden yayımlanan "Karanlık Kırmızı Güneş" öykü ve "Havada Yanan Güvercin" şiir kitapları da hem edebiyat hem de edebiyat tarihine uzanan yolculuklar sunuyor.

Bu Gece Neden Uyuyamıyorum

Evimdeki Yatağında Garip Üzerine Yeni Tezler

Erhan Altan

Turkuaz Yayınları

Oğluna şiir sevgisini aşıl原因an bir babaya en güzel armağan ne olabilir? Erhan Altan babasına ithaf ettiği kitabını şöyle anlatıyor: "Niyet böyle olunca kitabın konusu, babamın çok sevdiği, sevmekten de öte iç içe geçtiği, şiiri de bana onunla sevdirdiği Garip'ten başkası olamazdı. Orhan Veli'nin şiirlerini hayatın içinden, yaşantılarından çekip çıkardığı söylenir. Babamsa tam tersini yaptı hep: O şiirleri hayata, kendi hayatına geri döndürüp içlerinden de bir Orhan Veli olarak çıktı. Orhan Veli okuduğunda Orhan Veli'nin nerede bitip nerede başladığını bilemezdim... Garip'in 75. babasının 90. Yaşına yetişen kitap Garip şiirinin kurucu niteliği olan teknik yapının bu şiiri nasıl ayakta tuttuğunu ve Garip'i var eden üç şairi birbirinden ayırımızda nasıl yardımcı olduğunu gösteriyor. Türk şiirinin bu kırılma anında daha önce hiç bakılmamış bir yerden bakmak isteyenler için...

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

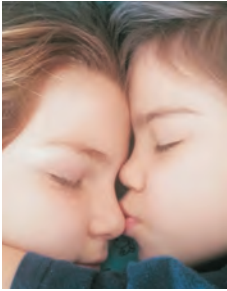
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Aysu Atabaş, Ankara

Meleksu Besler, Bursa

*Ayca ve Güneş Aydın,
Samsun*

Ege Yokuş, Antalya

Onur Özgül, Ankara

Anıl Bede, İstanbul

Gamze Kalkan, Ankara

Selim Kahveci, İstanbul

Defne Demirçay, İstanbul

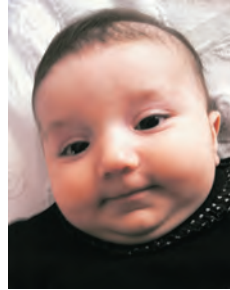
Elif Savaş, Aydın

Arzu Şahbaz, İstanbul

Cansu Erdoğan, Uşak

Yağmur Genç, Ankara

Utku Çakır, Nevşehir

Batuhan Yel, Konya

İnci Tanyıldızı, İzmir

İklim Ceylan, Ankara

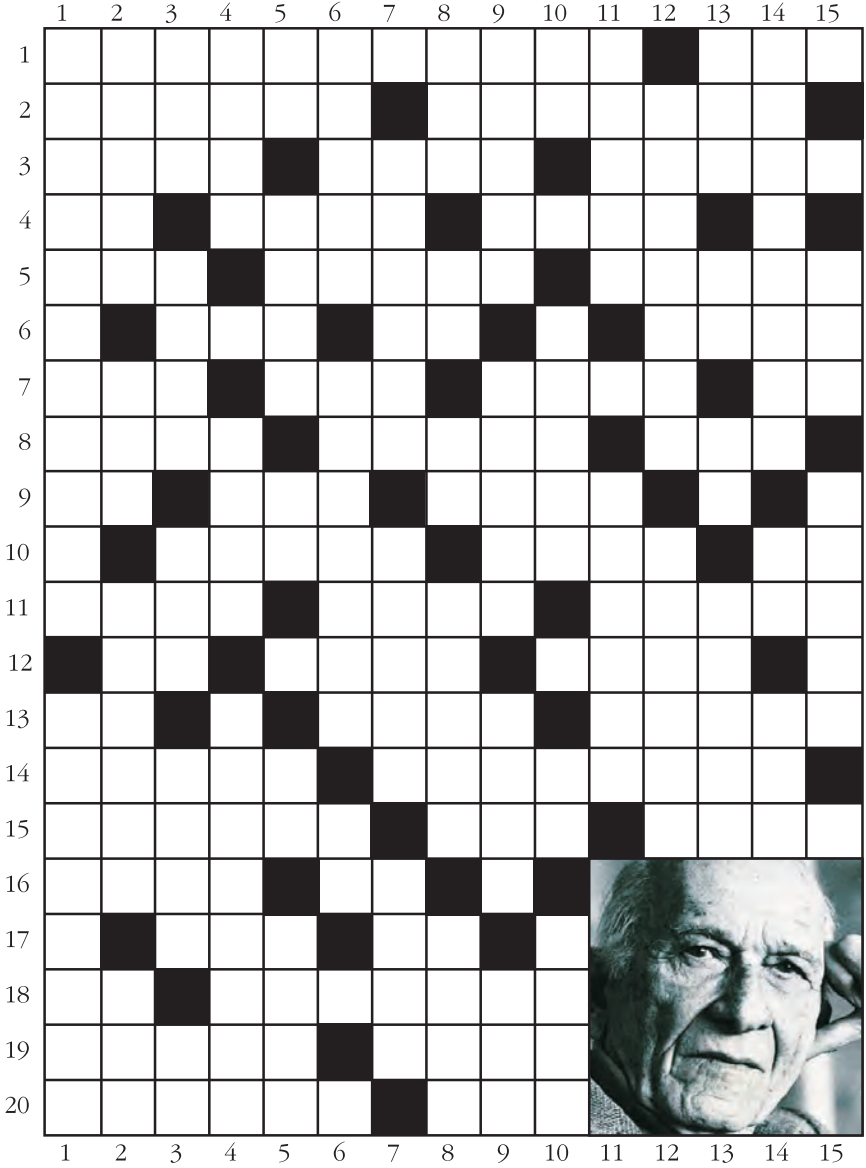
Çağatay Şen, İzmir

Anıl Eren Özden, Erzurum

Alper Yüce, Mersin

Bulmacanın çözümü 148. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- 'İlah ..... ' (Türkiye Cumhuriyeti'nin' görsel kimliğinin oluşturulmasında katkı sağlamış fotografa görülen grafik tasarımcımız) - Bir yağış türü. 2-Bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu.- Tek bir sanatçının tek bir çalgı ile verdiği konser. 3-Sıvacı gerci.- Kanun.- Etki. 4-İridyumun simgesi.- Kronik obstrüktif akciğer hastalığı.- Umutsuzluktan doğan karamsarlık. 5-Zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı.- Kılavuz söz.- Aynı türden olan öğelerin karıştırılmasıyla oluşmuş olan. 6-Kalın ve kaba bir kumaş.- Endonezya'nın plaka işareti.-Dağ doruğu. 7-Sıradan,bayağı.- Güreşte bir oyun.-Asya'da bir başkent.- Güzel sanat. 8-Kimi örtülerin veya çamaşırların kenarına makineyle yapılan bir tür süs.- Ankara'nın Keçiören ilçesine bağlı bir semt.- Sıcak veya soğuk havayı dengeli olarak savuran araç. 9-Bir nota.- Lezzet.- Sürüngelede bulunan ve vücudu dıştan örten pul biçiminde boynuzsal parçacıklar. 10-Kayalık yerlerde yaşayan, çok pullu, gümüş renkte, beyaz eti bir balık.- Arap alfabesinde bir harf.- Başlıca içeceğimiz. 11-Erişmiş, ulaşmış .Bir milleti oluşturan çeşitli toplumsal kesimlerden oluşan insan topluluğu.- Ön, arka, sağ, sol, üst, alt gibi yanların her biri. 12-Hollanda'nın plaka işareti.- Beyoğlu'nun eski adı.- Üstün gelen, gücü yeten. 13-Molibdenin simgesi.- İzmir'in bir ilçesi.- Asya'da bir ülke. 14-Yeryüzü parçası.- Balıkçıların denizde sığılıkları belirlemek için kullandıkları işaretlerin bütünü. 15-Balık yumurtası ile yapılan bir tür meze.- Amerikan Profesyonel Basketbol Ligi'ni simgeleyen harfler.- Yavru yetiştirecek duruma gelmiş olan canlı. 16-Bir işte sebat eden.- Altının simgesi. 17-Satrançta bir taş.- Eski dilde su. 18-Kimyada basit şekerlerin ortak adı.- Yarattılmış canlı varlık. 19-Bir makyaj malzemesi.- Bir tür deniz taşımacılığı. 20-Cüzzam hastalığı.- Bir çoğul eki.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1933-1976 yılları arasında yaşamış olup pek çok kere Dünya ve Olimpiyat şampiyonu olmuş milli güreşçimiz.- Sandalları asmaya yarayan ve gemilerin bordalarında bulunan dikme. 2-Özsu.- Negatif slayt.- Hafif bir yağmurluk türü.- '... , Şal ve Gül (Yahya Kemal Beyatlı'nın bir şiiri). 3-Değerli bir taş.- Üstün, yüksek.- İslandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak.- Çok anlayışlı ve sevgili kimse.- Olumsuzluk belirten bir ek. 4-Kafiye.- Yolcu ve turistlere geceleme imkânı sağlamak, bunun yanında yemek, eğlence gibi hizmetleri sunmak amacıyla kurulmuş işletme.- Görecelik. 5-Bir nota.- Işık geçirmez.- Bağışlama.- İşaret.- İstanbul'un da simgesi olan çiçek. 6-Bir işle görevli olan kimse, görevli, memur.- Güzellik, hoşluk.- Bir haber ajansının simgesi. 7-Dinî inanışa göre, insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya hesap vereceği yer.- Küçük kuş anlamında bir sözcük.- Çare. 8-Kulakta bulunan bir kemik.- Bir nota.- Uzunçaların kısa yazılışı.- İyi huylu, dürüst.- Mercanların bir araya toplanması ile oluşmuş, halka biçiminde adacık, mercan adası. 9-Bir padişahın yönetimi altında bulunan halk.- Elle kolun, ayakla bacağın birleştiği bölüm.- Kuzey Anadolu dağlarının ormanlarında yetişen, çok yıllık ve otsu bir bitki.- Seciye, karakter. 10-Notada durak işareti.- Leşlerle beslenen yırtıcı bir hayvan.- Uzaklık işareti.- Üç veya daha çok sesin bir arada tınlaması. 11-Kayıp, kaybolmuş.- Yazıt. 12-Rastlantı.- Satılan bir malın cinsini, miktarını ve fiyatını bildirmek için satıcının alıcıya verdiği hesap pusulası. 13-Adale.- Yunan alfabesinde bir harf.- Azerbaycan'ın plaka işareti.- Alışkanlıkla elde edilmiş beceri. 14-Kur'anda bir sure adı.- Nazi hücum kıtası.- Üye. 15-İsviçre'de bir akarsu- Nuh Peygamber zamanında yağın ve bütün dünyayı sular altında bırakan şiddetli yağmur.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

YAŞ GRUPLARI, EMEKTARLAR VE TÜRKİYE KUPASI

Bu sömestr tatilinde satranç şenliği Antalya Belek'teydi. Önce yaş gruplarında, yıldızlarda genç yetenekler ve emektarlar kategorisinde deneyimli satranççılar yarıştılar, sonra da ustalar ve usta adayları. TSF kaynaklarına göre üç büyük otelde düzenlenen turnuvalarda, 81 ilimizden gelen 2.865 sporcu yarıştı, toplam katılımcı sayısı, antrenör ve velilerle birlikte 6.000'i aştı.

Elif Keskin - Hatice Koyunsu, Küçükler, 11 Yaş Kızlar, Belek, 2017

Beyaz taşlarla oynayan Elif Keskin, merkezdeki bağlı geçer piyonları nedeniyle açık ara üstün ve o, son 28.d5! hamlesiyle, başka bir taktik vuruşu da hazırlıyor. Ama siyah, merkezdeki piyon fırtınasını durdurmak istiyor ve 28...Ve2? oynuyor. 29.Vxh6+ Siyah terk ediyor, çünkü bir hamle sonra mat olacak. 1-0 Tahtanın her tarafına iyice bakmadan hamle yapmamak lazım. Elif Keskin, bütün maçlarını kazanarak şampiyon oldu.

Anıl Karahan - Emre Dedebaş, Yıldızlar, 16 Yaş Genel, Belek, 2017

Eşit sayılabilecek bu konumda beyaz, turnuvayı birinci bitiren Emre Dedebaş karşısında ölümcül bir hata yapıyor: 49.Kc1?? ile b5 piyonunun korumasını bırakıp c5'teki fili istiyor. Oysa 49...Kxb5 ile siyah, hem tehlikeli piyonu ortadan kaldırıyor hem filini koruyor. Sonrasında siyah çok dikkatli oynuyor: 50.Şf1 g4 51.Şe2 Şe4 52.Kc4 Şd5 53.Şc1 Kb3 54.Kh1? d3+ 55.Şd1 Kb1+ 56.Fc1 Fa3! 0-1

Cevdet Güngör - İbrahim Tofan, Emektarlar, 8. Tur, Belek, 2017

Çözülme anı: geri kalmış c3 piyonu üzerine yüklenen siyah, rakibine hata yaptırıyor. **37.Kc5? Kxd4** (37.Şf3 veya 37.Şh3 daha dirençli olurdu.) **38. cxd4 Kxe3 39.Şh3 Ke2 40.Kc4 Kb2 41.Kc1 Şd6 42.Kg1 Şd5 43.g4 Şxd4 44.gxf5 exf5 45.Kg7 c5 46.Kxf7 c4 47.Kd7+ Şc5 48.Kf7 c3 49. Kxf5+ Şd4 50.Kf6 c2 51.Kc6 Kb3+ 52.Şg4 Kc3 0-1** Üçüncü masada Çetinkaya, Tepeli ile berabere kalınca Tofan, birinci oldu.

Şükrü Alkan - Salih Muratoğlu, Kıdemli Emektarlar, 8. Tur, Belek, 2017

29.Ad5? Beyaz, 29.cxb5 ile şahının bulunduğu vezir kanadını açmaktan ürkiyor, merkezde taş değiştirip piyon üstünlüğü ile oyun sonuna geçmeyi düşünüyor ama işler hiç de onun istediği gibi gitmiyor: **29...Fxd5 30.cxd5?? Ah5** Şimdi c hattı, siyah kalenin ateşi altında ve h6'daki fil, gizli güç de ortaya çıkıyor. **31.Kg4?? Kc1+ 0-1** Beyaz, üst üste yaptığı yanlış hamlelerle oyunu deneyimli rakibine altın tepside sunuyor. Tabii ki 31.Kg5 ile kalite geride oynamak seçilmeliydi. Turnuvayı kayıpsız, birincilikle bitiren Muratoğlu, yaşadıkça kendi kategorisinde geçilmeyeceğini bir kez daha gösterdi.

FM Orkhan Eminov (2203) – GM Vahap Şanal (2475), Türkiye Kupası, Belek, 2017

Beyazın son 10.f4?? hamlesi neden çok yanlış? Çünkü boşta ve kenardaki atı yetmezmiş gibi bir de e3'teki filini orta yerde korunaksız bırakıyor. Turnuvayı açık ara birincilikle bitiren GM Şanal, böyle konumlarda satrancın aritmetiğini de geometrisini de gözü yumuk hesap ediyor: **10...d5** Bu sürüş, çoklu saldırının önünü açıyor. **11.Axd5 Axd5 (11.exd5 Ag4!)12.Fxd5 Vxh4** Şimdiden siyah bir alet öne geçti. **13.fxe5 Fg4 14.Fxf7+ Şh7 15.Vd2 Ae2+! 16.Şh1 Ag3+** Beyazın iki hamle önceki etkisiz şah çekişine karşılık at ile bu şah çekişler ne kadar da etkili. Siyah şimdi bir kale üstün oldu. Bundan sonrasına bakmaya gerek yok. 0-1

mustafayildizbd@gmail.com

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BAŞAR MUNGAN, İSTANBUL

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

T Ü R K R E S S A M L A R

AVNİ ARBAŞ

Mustafa Kemal'i gördüm düşümde,
Daha, diyordu.

Uğruna şehit olasım geldi hemen
Sabaha, diyordu.

Al bir kalpak giymişti al,

Al bir ata binmişti, al,

Zafer ırak mı? dedim,

Aha, diyordu.

Fazıl Hüsni DAĞLARCA

ISSN 1301-7608

9 771301 760320